

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ALMANYA- KOSOVA İLİŞKİLERİNDE
‘SİVİL GÜÇ’ÜN ROLÜ:
KÜLTÜREL İŞBİRLİĞİ VE EĞİTİM ALANLARI
ÖZELİNDE BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

MERVE SEVİNÇ SAKAR

TEMMUZ 2022

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ALMANYA-KOSOVA İLİŞKİLERİNDE
‘SİVİL GÜÇ’ÜN ROLÜ:
KÜLTÜREL İŞBİRLİĞİ VE EĞİTİM ALANLARI
ÖZELİNDE BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

MERVE SEVİNÇ SAKAR

DANIŞMAN
DOÇ. DR. LEMAN ERDAL

TEMMUZ 2022

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

MERVE SEVİNÇ SAKAR

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı taahhüt ederim.

DOÇ. DR. LEMAN ERDAL

İMZA SAYFASI

Merve Sevinç Sakar tarafından hazırlanan ‘Almanya Kosova İlişkilerinde ‘Sivil Güç’ün Rolü: Kültürel İşbirliği Ve Eğitim Alanları Özelinde Bir İnceleme’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim/bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Leman Erdal
Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Doç. Dr. Helin Sarı Ertem
Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Erhan Canikoğlu
Kurumu: İstanbul Esenyurt Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 05/ 07/ 2022

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, bundan yıllar önce Almanya’da okuduğu liseye Kosova’daki savaştan kaçıp gelen göçmenlerin hikâyelerinden etkilenip, İstanbul Üniversitesi’nden mezun olduğu günden beri Balkanlar ile ilgilenmekten vazgeçmeyen, ancak elinde olmayan sebeplerle tezini sürekli erteleyen bir öğrencinin çalışmalarının nihayet kâğıda dökülmüş hali.

Bu sürede, açılmayan bütün telefonlara, yapılamayan bütün sohbetlere rağmen her zaman bana destek olan aileme, Ali ve Huriye Sakar’a, Sabahattin ve Ayşe Yıldız Kaplan’a, nazımı çeken ve bebekleri benden uzakta büyümesin diye ben gelemediğim için yeğenimi İstanbul’a getiren kardeşim ve güzel eşi Nuri Can ve Ayşe Nur Sakar’a ve yetiştirdikleri dünyalar tatlısı bebek Miraç Ali Sakar’a yaşamıma gülümsemeler ekledikleri için teşekkür etmeliyim.

Hayatıma İstanbul Üniversitesi’nde giren ve güzelleştiren abilerim Doç. Dr. Mehmet İnanç Özekmekçi’ye ve Öğr. Gör. Murat Kaymaz’a, Siyasal Vakfı’nda ilmek ilmek bu tezin yazılışına şahit olan ve katkı sağlayan öğrenci ve mezunlara, çalıştığım kurumda bana destek olan hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma, özellikle ben pes etmek üzereyken vazgeçmemeye ikna eden Dr. Hakan Kantarcı’ya ve çalışmama imkân sağlamak için elinden geleni yapan Neslihan Kayış’a, tez sonrasına dair benden daha çok hayal kuran ve hayatıma değer katan, hayatımdaki Ankaralılar Zeynep Kübra Dinç ve Durak Demir’e şükranlarımı sunuyorum.

Bütün tökezlemelerime rağmen benden vazgeçmeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Leman Erdal ve tez jürimde yer alarak yaptıkları katkılarla elimden tutan Doç. Dr. Helin Sarı Ertem ve Dr. Öğr. Üyesi Erhan Canikoğlu’na teşekkürlerimi sunarım.

Merve Sevinç SAKAR

İstanbul, Temmuz 2022

ÖZET

ALMANYA KOSOVA İLİŞKİLERİNDE ‘SİVİL GÜÇ’ÜN ROLÜ: KÜLTÜREL İŞBİRLİĞİ VE EĞİTİM ALANLARI ÖZELİNDE BİR İNCELEME

Sakar, Merve Sevinç

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Leman Erdal

Temmuz, 2022. 129 Sayfa.

Bu araştırma, giriş ve sonuç bölümleri dışında Alman Dış Politikasını incelemek için gerekli alt yapıyı sağlayan kavramsal çerçevenin çizilmesi, Dış Politika Yapım Süreçleri ve Aktörleri, Almanya Kosova İlişkileri ve bir “Sivil Güç” olarak Almanya’nın Kosova’daki politikalarından oluşmaktadır.

Çalışma, Almanya’nın Batı Balkanlardaki ülkeler ile uzun bir geçmişe sahip olması ve özellikle 1990 sonrası süreçte Yugoslavya’nın yıkılmasının ardından bölgenin kendisini içinde bulduğu kriz ortamı ile birlikte daha yön belirleyici bir hale gelmesini ve bu süreçte bir Sivil Güç olarak üstlendiği rolü incelemektedir.

Özellikle Bosna Savaşı ve 1998 NATO Müdahalesi, Balkanlar üzerinde uygulanacak her türlü dış politika uygulaması Alman kamuoyunda yoğun olarak şekilde tartışılmıştır. Tarihsel olarak bakıldığında, Almanya, kimi zaman bir Zentralmacht- Realist politikalar etkisinde hareket eden bir devlet, kimi zaman bir Handelsmacht- Ticari politikalarını önceleyen bir devlet, kimi zaman ise bir Zivilmacht- Sivil güç öne çıktığı görülmektedir. Buna bağlı olarak da Bismarck Dönemi Almanyası’nın Real-politik duruşundan, Merkel Almanyası’nın hukuk ve Uluslararası Örgütler ile işbirliğini önemseyen duruşuna uzanan bir çizgi bulunmaktadır.

Çalışma bu yüzden öncelikle bu geçişin hangi kavramsal çerçevede nasıl tezahür ettiğine değinmesinin ardından, Alman Dış Politikasının yapım süreçlerine odaklanmaktadır. Dış Politikadaki tarihsel dönüşüm ve dış politikayı kurgulayan ve uygulayan aktörler detaylı olarak incelenmiş ve bu aktörlerin Kosova’daki uygulamaları çalışmanın bir verisi olarak değerlendirilmiştir.

Bu amaçla Almanya ve Kosova arasındaki ikili ilişkilerin tarihsel gelişimi, Batı Balkanlarda Yugoslavya’nın dağılması ile başlayan sürecin nasıl yönetildiği, Kosova ile Almanya arasında bu süreçte ve 1998-1999 NATO Müdahalesi süreci ile Bağımsızlık sonrası süreçte gelişen ikili ilişkiler incelenmiştir.

Bu süreçte tez, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkilerin Sivil Güç prensibine göre daha öne çıkması hipotezinden yola çıkmış, ancak özellikle kalkınma yardımları ve alt yapıya yapılan destekler ile birlikte istihdam alanında gerçekleştirilen desteklerin de eğitim ve kültür alanını destekleyerek daha geniş bir çerçevede hareket alanı belirlendiğini ortaya koymuştur. Almanya’nın benimsemiş olduğu bu yaklaşım, askeri gücün Kosova’da bulunması ve nasıl sınırlandırıldığı, dış politikanın diğer aktörlerinin hangi işbirliği alanlarında nasıl hareket ettiği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Kosova, Sivil Güç, Dış Politika, Uluslararası İşbirlikleri

ABSTRACT

THE ROLE OF “CIVIL POWER” IN GERMANY-KOSOVO RELATIONS: EVALUATION OF CULTURAL COOPERATION AND EDUCATION AREAS

Sakar, Merve Sevinç

Master Thesis, Department of International Relations

Advisor: Associate Professor Leman Erdal

July, 2022. 129 Page

This research consist of four main parts apart from the introduction and conclusion sections; a conceptual and comprehensive theoretical framework to evaluate German Foreign Politics, Foreign Policy Making Processes and Actors, Kosova- Germany Realitons and Germany's stance in Kosova as a “Civiliain Power”.

The study focuses on the fact that Germany has a long historical stand with the Balkan countries especially the Western Balkans where Germany had to step up in order to bring order to the region where after the fall of Yugoslavia in the 1990's a more volatile environment had even Germany use the military apparatus.

The German Public also discussed the foreign policiy implementations to be performed in the region quite heavily during the Bosnian War. While historically Germany has sometimes positioned itself as a *Zentralmacht*-a state that acts under the influence of Realist policies, sometimes as a *Handelsmacht*- a state that prioritizes commercial policies, and sometimes as a *Zivilmacht*-Civilian power. Accordingly, there is a line extending from the *Realpolitik* stance of Germany during the Bismarck Era to the stance of Merkel Germany that attaches importance to the law and cooperation with International Organizations.

To explain this transition, the study focuses on the formulation process of German Foreign Policy, with the help of the conceptual framework. The historical transformation in foreign policy and the actors who construct and implement foreign policy are examined in detail and the practices of these actors in Kosovo are evaluated as data of the study.

For this purpose, the historical development of bilateral relations between Germany and Kosovo, the process that started with the disintegration of Yugoslavia in the Western Balkans, and the bilateral relations between Kosovo and Germany during and after the 1998-1999 NATO Intervention process as well as the post-independence period were examined.

The work set out from the hypothesis that the relations in the fields of culture and education are more prominent because of Germany using the principle of Civilian Power, but it has revealed that the support provided in the field of business, with the development aid and infrastructure support, also endorses the fields of education and culture and allows for a wider range of action. The approach adopted by Germany even explains the presence of military power in Kosovo for it was limited.

Key Words: Germany, Kosovo, Civilian Power, Foreign Policy, Cooperations

İÇİNDEKİLER

ÖZEL SAYFALAR

Bildirim	1
İmza Sayfası.....	2
Teşekkür.....	3
Özet	4
Abstract.....	5
İçindekiler	6
Tablo ve Şekiller Listesi.....	8
Kısaltmalar Listesi.....	9
GİRİŞ.....	12
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	13
1.1.Alman Dış Politikasının Kavramsal Gözlükleri	13
1.1.1. Realizm.....	13
1.1.2. Ticari Güç.....	16
1.1.3. Sivil Güç?.....	22
2. DIŞ POLİTİKA YAPIM SÜREÇLERİ	26
2.1.Alman Dış Politikasının Anayasal Prensipleri	26
2.2.Dış Politikada Dönüşüm	31
2.3.Almanya’da Dış Politika Yapım Süreçleri ve Aktörler.....	39
2.3.1.Cumhurbaşkanı.....	40
2.3.2. Şansölye	42
2.3.3. İlgili Bakanlıklar.....	44
2.3.3.1.Federal Dış İşleri Bakanlığı.....	45
2.3.3.2 Federal İç İşleri Bakanlığı.....	46
2.3.3.3.Federal Savunma Bakanlığı.....	48

2.3.3.4.Federal Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Bakanlığı	50
2.3.4.Parlamento.....	53
2.3.5 Federal Konsey	56
2.3.6. Ordu	58
2.3.7.Vakıf Ve Dernekler.....	61
2.4.Dış Politika Aktörlerinin Kültür Politikalarındaki Yeri.....	69
2.4.1. DAAD- Deutscher Akademischer Austausch Dienst	71
2.4.2. Goethe Enstitüleri	73
3. ALMANYA-KOSOVA İLİŞKİLERİ	76
3.1. Almanya Kosova İkili İlişkilerinin Tarihsel Dönüşümü.....	77
3.1.1.Tarihsel Gelişim.....	77
3.2. Kosova Almanya İlişkileri Ve Göçmenler.....	83
4. SİVİL GÜÇ VE DIŞ POLİTİKA	85
4.1. Alman Bakanlıklar Ve Kosova Çalışmaları.....	85
4.1.1. Dış İşleri Bakanlığı.....	85
4.1.2. İç İşleri Bakanlığı.....	87
4.1.3. Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Bakanlığının Çalışmaları.....	88
4.2. An Siyasi Vakıf Ve Derneklerinin Faaliyetleri.....	95
4.3. Alman Ordusu Ve Kosova Çalışmaları.....	97
4.4. Eğitim Destekleri.....	101
SONUÇ.....	109
KAYNAKÇA.....	114
ÖZGEÇMİŞ	128

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1	2022 yılı İtibariyle Alman Ordusunun Uluslararası Görev ve Misyonlarında Görev Alan Askeri Personele Ait Veriler
Tablo 2	Alman Siyasi Partileri ile İlişkili Vakıflar
Tablo 3	DAAD aracılığı ile sağlanan destekler (2013-2017-2020 rakamları)
Tablo 4	2019-2020 Yıllarına Ait Farklı Düzeylerdeki Öğrencilere Ait Rakamsal Veriler
Tablo 5	2020 Yılı Almanya Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı Yardım Tutarı
Tablo 6	GIZ Çalışan Dağılımı
Tablo 7	Kosova'nın da dâhil olduğu Proje Destekleri
Tablo. 8	Temmuz 2021 itibariyle UNMIK Çalışanları
Tablo 9	2018-2020 yıllarına ait farklı düzeylerdeki öğrencilere ait bireysel desteklerin rakamsal verileri
Tablo 10	2018-2020 yıllarına ait farklı düzeylerdeki öğrencilere ait proje desteklerinin rakamsal verileri
Şekil 1	Avrupa Ekonomik Bütünleşmesi Kronolojik Akış
Şekil 2	2022 yılı İtibariyle Alman Ordusunun Uluslararası Görev Misyonları
Şekil 3	Almanya ve Kosova'nın konumlarını gösterir Avrupa Haritası
Şekil 4	Almanya'nın Kosova'ya gerçekleştirdiği İhracat Verileri
Şekil 5	Kosova İstihdam Verileri- 2004-2019

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
-----------	----------------

AfD	Almanya için Alternatif Partisi
AFK	Agency of Finance in Kosova- Kosova Finans Ajansı
ANTI-IS	İslamic State- ISIS Karşıtı Koalisyon
BAA	Bundesausgleichsamt- Federal Tazmin Kurumu
BADV	Bundesamt für zentrale Dienste und offene Vermögensfragen- Federal Merkezi Hizmetler ve Kazanımlar Kurumu
BAMF	Bundesamt für Migration und Flüchtlinge- Federal Göçmen ve Sığınmacılar Kurumu
BBK	Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe- Federal Vatandaş Koruma ve Afet Yardımı Kurumu
BBR	BBR - Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung- Federal İnşaat ve Kadastro Kurumu
BDBOS	Bundesanstalt für den Digitalfunk der Behörden und Organisationen mit Sicherheitsaufgaben- Federal Dijital Radyo ve Kurumlar ve Güvenlik Sorunları Kurumu
BDI	Der Bund Der Deutschen Industrie- Alman Endüstri Birliği
BeschA	Beschaffungsamt des Bundesministeriums des Innern- İç İşleri Bakanlığı Satın Alma Kurumu
BfV	Bundesamt für Verfassungsschutz- Federal Anayasayı Koruma Kurumu
BIB	Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung- Federal Nüfus Araştırmaları Enstitüsü
BISp	Bundesinstitut für Sportwissenschaft- Federal Spor Bilimleri Enstitüsü
BJA	Bundeskriminalamt- Federal Suçlar Kurumu
BKG	Bundesamt für Kartographie und Geodasie- Federal Haritalandırma ve Jeodezi Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMZ	Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı
BpB	Bundeszentrale für politische Bildung- Federal Siyasal Eğitim Merkezi
BPOL	Bundespolizei- Federal Emniyet Müdürlüğü
BRD	Batı Almanya- Bundesrepublik Deutschland- Federal Almanya Cumhuriyeti
BSI	Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik- Federal Güvenlik ve Bilgisayar Teknolojileri Kurumu
BVA	Bundesverwaltungsamt- Federal Yönetim Kurumu
CDU	Hristiyan Demokrat Parti

CSU	Hristiyan Sosyal Parti
DAAD	Deutscher Akademischer Austausch Dienst
DDR	Doğu Almanya- Demokratik Alman Cumhuriyeti - Deutsche Demokratische Republik
DEG	Alman Yatırım Korporasyonu
DES	Desiderius-Erasmus-Stiftung
Destatis	Statistisches Bundesamt- Federal İstatistik Kurumu
DIMAK	Deutsches Informationszentrum für Migration, Ausbildung und Karriere- Alman Göç, Eğitim ve Kariyer Merkezi
ECK	European College of Kosovo
EULEX	Avrupa Birliği Hukukun Üstünlüğü Gücü
EUNAVORMED	Avrupa Birliği Akdeniz Deniz Gözlem Operasyonu
EUTM	European Union Training Mission in Mali Avrupa Birliği Mali Askeri Eğitim Misyonu
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü,
FES	Die Friedrich-Ebert-Stiftung
FNS	Die Friedrich-Naumann-Stiftung
Frontex	AB Sınır Koruma Ajansı
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması- General Agreement on Tariffs and Trade
GIZ	Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH Uluslararası İşbirliği Topluluğu Limited Şirketi
HBS	Die Heinrich-Böll-Stiftung
HS Bund	Hochschule des Bundes für öffentliche Verwaltung- Federal Yönetim Okulu
HSS	Die Hanns-Seidel-Stiftung
ILO	Uluslararası İş Örgütü,
IMF	International Monetary Fund- Uluslararası Para Fonu
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
KAS	Die Konrad-Adenauer-Stiftung
KCGF	Kosovo Credit Guarantee Fund- Kosova Kredi Garanti Fonu
KDWV	Die kosovarisch- deutscher Wirtschaftsvereinigung - Kosova Almanya Ekonomik Topluluğu
KFOR	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) Kosova Gücü
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau- İmar Kredi Kurumu
MINURSOT	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara Batı Sahra'daki Birleşmiş Milletler Referandum Misyonu

MINUSMA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali-Mali'de Birleşmiş Milletler Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonu
NATO	North Atlantic Treaty Organisation - Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights - İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe – Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
RLS	Die Rosa-Luxemburg-Stiftung
SPD	Sosyal Demokrat Parti
THW	Das Technisches Hilfswerk- Teknik Yardım Merkezi
UNCHR	United Nations High Commissioner for Refugees - Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi,
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı,
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu,
UN-HABITAT	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı
UNIFIL	United Nations Interim Force In Lebanon- Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Görev Gücü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu,
UNMIK	United Nations Administrative Mission in Kosovo - Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu
UNMISS	United Nations Mission in South Sudan Güney Sudan'daki Birleşmiş Milletler Misyonu
UNOPS	Birleşmiş Milletler Proje Servis Ofisi,
UNV	Birleşmiş Milletler Gönüllüleri,
UNWomen	Birleşmiş Milletler Kadın Erkek Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Kurumu,
ZITiS	(Zentrale Stelle für Informationstechnik im Sicherheitsbereich- Dijital Güvenlik Sorunları Ana Merkezi),

GİRİŞ

Almanya gibi tarihsel olarak Avrupa Merkezli büyük savaşların ortasında yer almış bir ülkenin bir “Sivil Güç” olarak kendisini tanımlaması ve bu şekilde hareket etmeyi tercih etmesi son derece bilinçli bir tercihtir. Almanya’nın uluslaşma sürecinde yaşanan gecikmeler, Bismarck’ı realizm tabanlı politikalarla Avrupa sahnesinde yer almaya mecbur bırakmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasına kadar, çalışmanın ilerleyen kısımlarında daha detaylı bir şekilde bahsedileceği üzere, Almanya, önceleri savaş kaybetmiş olmanın getirdiği baskılarla bastırılmış ve belirli aralıklarla realist bir dış politika izlediği görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Adenauer dönemi ile birlikte yeniden uluslararası toplumun bir parçası olma çabaları, Almanya’nın artık bir tehdit olarak algılanmaktan uzaklaşma mecburiyeti ve politika yapıcı elitlerin de etik kaygıları ve yaşanmışlıklar ile birleşince Norbert Elias tarafından kuramsallaştırılmasına rağmen Maull ve Senghaas tarafından yoğun bir şekilde çalışılmış olan “Sivil Güç” iddiasında son bulmuştur.

Almanya’nın bir sivil güç değil ticari güç olduğu iddialarının da güçlü bir temele sahip olduğu söylenebilir. Ülke girdiği her savaşın ardından son derece hızlı bir şekilde toparlanarak, sahip olduğu doğal kaynaklar (kömür) ve endüstrileşme kartını da başarıyla kullanarak yeniden zirveye tırmanmayı başarabilmiştir. Bu esnada uygulanan dış politikada da bu başarının izlerini görmek elbette mümkün olacaktır.

Çalışma, bütün bu hususları incelemesinin ardından, Alman dış politikasının anayasal temelleri, tarihsel gelişimi ve dış politika yapıcılarını incelemiş ve Kosova üzerinde uygulanan politikaların değerlendirilmesi ile, bu politikaların arkasında “Sivil Güç” olarak hareket eden bir ülke olduğunu ortaya koymuştur.

I

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Alman Dış Politikasının Kavramsal Gözlükleri

1.1.1. Realizm

Realizm Dış Politika kuramları içinde bilinen en eski ve temel kuramlardan biridir. Henüz Uluslararası İlişkiler bir bilim dalı olarak kabul edilmeden önce bile Yunan Kent Devletleri arasındaki savaşları bu perspektiften izlemek ve anlamlandırmak mümkündür. Yalnızca bu açıklama kuvveti bile bugün dahi birçok sosyal bilimcinin Realizm kuramını tercih ettiklerinin açıklamasıdır. Fakat bu durum realizmi aynı zamanda en çok tartışılan teorilerden birisi haline getirmektedir.

Almanya'nın dış politikası incelenirken, İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan bölümün Realizm çerçevesinden açıklanmalıdır. Teori ile ilgili temel açıklamaların ardından Alman dış politika uygulamaları ile örnekler verilmiştir.

Kuramın temsilcileri olarak görülebilecek Walt, Mearsheimer gibi isimlerin yanı sıra Moravcsik ya da Vasquez gibi kurama son derece eleştirel yaklaşımları benimseyen Siyaset bilimciler arasında bile kimi zaman Realizmin temel varsayımları hakkında tartışmalar bulunmaktadır. Buna rağmen uluslararası ilişkilere bakışındaki varsayımları aşağıdaki gibi sıralamak mümkün olabilecektir:

Kuram Dünyanın devletlerden oluşan bir uluslararası sistem olarak açıklanabileceğini kabul eder. Buradan hareketle en temel aktör olarak devlet kabul edilir. Bu varsayım devletlere bir meşruiyet tanıdığı gibi onların kuvvet kullanımını da anlamlı hale getirmektedir.

Uluslararası siyasetin açıklanması da devletlerin rasyonel ve maksimum çıkar arayışında olan birer aktör olarak kabul edilmesi ile mümkün olabilecektir. Daha güçlü ve güçsüz devletler arasında bir ayrıştırma yapılsa da devletlerin birbirlerine benzer şekillerde organize oldukları ve benzer işlevleri yerine getirdiklerini kabul etmek gerekir.

Sistemin bu şekilde aktörlerden oluşmasının doğal sonucu, sistemin aslında anarşik bir yapıda olduğuna işaret eder. Temel olarak bağımsız devletler, kendi üstlerinde bir yapının- otoritenin varlığını kabul etmekten kaçınırlar.

Bu anarşik yapılanma devletlerin bir güvenlik dilemması yaşamalarına sebep olmaktadır. Ya devletler başkaları tarafından bir tehdit olarak algılanmamak için belirli

yetenek ve varlıklara sahip olmaktan vazgeçecek ya da tam tersi hareket ederek bir tehdit haline gelecek ve düşman saldırılarına açık hale gelecektir.

Bu güvenlik arayışı ve askeri güç, ekonomik güç, coğrafi konum, nüfus gibi bazı üstünlüklere sahip olan devletlerin diğer devletlerarasından sıyrılarak bir büyük güç haline gelmeleri mümkündür. Bu durumda tek kutuplu bir dünyadan bahsetmek mümkün olacaktır. Ya da belirli dönemlerde iki devlet birbirlerini dengeler nitelikte güç dengesine sahip oldukları için bipolar- çift kutuplu bir dünyadan bahsetmek mümkün olacaktır. Özellikle Soğuk Savaş Döneminde Rusya Federasyonu ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiyi bu şekilde açıklamak mümkün olacaktır. Bu sayı ikinin üzerine çıktığında çok kutuplu bir dünya sistemi söz konusu olacaktır. Özellikle 2010'lu yıllar ile birlikte Çin ve Avrupa Birliği'nin siyasal olarak yükselişi çok kutuplu dünya tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Bu beş temel varsayım genel olarak bütün siyaset bilimciler tarafından kabul edilmektedir. Fakat realizme yaklaşımlarda da farklılaşan bazı noktalar mevcuttur.

Örneğin kuramın temel isimlerinden biri olan Hans Morgenthau devletlerin insani bir güç arayışında olduklarını öne sürerek realizme Platonvari bir yaklaşım getirmektedir. ¹Morgenthau'dan farklı olarak Kenneth Waltz ise devletlerin güç arayışı ve devletlerarasındaki dinamik rekabetin sebebinin sistemin anarşik yapısından kaynaklandığını öne sürer² ve devletlerin kendi konumlarını garantiye alma ihtiyaçlarının sistem içindeki daha fazla güç arayışından daha önemli olduğu iddia eder. Bir başka realist olan Mearsheimer ise devletlerin güç arayışının sistemin anarşik yapısından kaynakladığını ve devletlerin temel hedeflerinin bir hegemonya arayışı olduğunu öne sürer.³

Realizmin temel varsayımlarının *güç ve güvenlik* üzerine kurulu olduğu çok açıktır. Her ne kadar güç elde etme usulleri zaman içinde değişim ve dönüşüme uğramış olsa da devletlerin ilk ve en çok kullandıkları araç savaştır. Özellikle büyük devletler için

¹ Hans Morgenthau, *Politics among Nations: The struggle for power and peace*, (New York 1985.) s.4.

² Kenneth N. Waltz, *Theory Of International Politics*, (New York. 1979)

³ John J. Mearsheimer, *The Tragedy Of Great Power Politics*, (New York/London., 2001)

diğer devletlerin zayıflatılması gerektiğinde ya da dengeleri değiştirmek istediklerinde kullandıkları temel araç savaştır.

Elbette savaşın bu şekilde bir araç olarak kullanımı belirli tehdit algılamalarını da beraberinde getirmektedir. Saldırgan bir devlet algısının diğer devletler üzerinde oluşması ile birlikte olası savaşların mağduriyetle sonuçlanması devletler için daha ağır sonuçlara sebep olabilecektir. Almanya'nın Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından başına gelenler tam olarak da bu durumun tecessümüdür. Savaşın bir tehdit aracı olarak kullanılabildiği durumlara örnek olarak yine Alman dış politikasından örnek verilebilir: 1905 ve 1911 tarihli Fas Krizlerin Kaiser Wilhelm İngiltere ve Fransa'ya karşı uyguladığı savaş tehdidinde başarılı olamamış olsa da 1938 yılında Hitler'in Südet Krizi esnasında İngiltere'yi kendi istediği gibi hareket etmeye ikna edebildiği görülmüştür.

Gerçi Realizm perspektifinden hareket eden birçok siyaset bilimci için Almanya'daki yönetici elitler ya da bireylerin herhangi bir önemi bulunmamaktadır; örneğin Mearsheimer net bir şekilde 1905 yılında Almanya'nın kim tarafından yönetildiğinin herhangi bir öneminin olmadığını, ama o dönem için ne kadar bir gücün peşinde olduğunun önemli olduğunu iddia etmektedir. ⁴

Savaş ve Güç Sahibi olmak arayışı üzerine özellikle Hitler Almanya'nın çok saldırgan bir duruşu vardır. Birinci Dünya Savaşı yenilgisinin ardından Hitler'in kaçınılmaz gibi görünen, ancak Winston Churchill'in bile "engellenebilir bir savaş" olarak gördüğü İkinci Dünya Savaşı, Almanya'nın büyük güç olma arayışının doğal sonucu olarak değerlendirilmektedir.⁵ Realist uzmanların bu konuları incelerken yalnızca güç ve savaş unsurlarından yola çıkması fakat ideolojik bağlantılardan uzak durmaları dikkatleri çekmektedir. Ancak katı realist bu uzmanların ideolojik bağlantıları ancak güç perspektifi ile aynı paralelde yer aldığına dikkate aldıkları ve devletlerin de bu yönde bir politika izlediklerini savundukları görülmektedir. Mearsheimer yine aynı eserinde "non-security-goals- güvenlikle ilgili olmayan

⁴ John J. Mearsheimer, The Tragedy Of Great Power Politics,(New York/London,2001) S. 11

⁵ Rainer F. Schmidt, Die Außenpolitik Des Dritten Reiches 1933-1939, ,(Stuttgart. 2002) S. 21

hedefler” olarak tanımladığı herhangi bir hedefin ancak güçler dengesinde istenilen bir değişime sebep olacaksa takibe değer olduğunu iddia etmektedir.

Buradan da hareketle Alman dış politikasında Bismarck ile başlayan ve İkinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar olan dönemin en net Realist gözlüklerle izlenebileceği ve devamlılık gösterdiği söylenebilir. İkinci Dünya Savaşı’nın sonuçlanması ve Almanya’nın ikiye bölünmesi ile birlikte ortaya çıkan her iki devletin de herhangi “büyük güç olma” iddiası olamadığı ve olamayacağı için bir savaşın tarafı da olmadıkları yine realist perspektif ile ortaya konulabilir.

1.1.2. Ticari Güç

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Almanya’nın bulunduğu konum aslında yalnızca bu ülke için değil aynı zamanda Avrupa’daki diğer ülkelerin güvenlik algıları açısından da bir kırılmayı ifade etmektedir; Das Dritte Reich’in halefi olarak görülebilecek her iki ülke de yayılcı politikalara kalkışmak bir yana farklı kutuplarda yer almalarına rağmen güç odaklı politikalardan uzak kalmayı tercih etmişlerdir. Neticede DDR- Doğu Almanya ve BRD- Batı Almanya, NATO ve Varşova Paktı gibi iki askeri örgütün arasında kalmış ve her türlü tehdit durumundan ilk etkilenecek ülkeler olmakta kalmayıp, kendi savunmasını bile yapabilecek askeri güce sahip olmayan ülkelerdir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından özellikle BRD’nin kendisini Adenauer ile birlikte Avrupa ile bütünleşme ve NATO’ya eklemlenme, Willy Brandt ile birlikte de Doğu (Ostpolitik) Politikaları geliştirmesi realist perspektif üzerinden de açıklanabilir. Neticede BRD geliştirdiği politikalarla Avrupa ve Amerika’nın sağlamış olduğu “*güvenlik şemsiyesinin*” altında kalmaktadır.

1945 sonrası politikalarını net bir şekilde açıklama potansiyeli olan bir diğer terim de “interdependency- karşılıklı bağımlılık” olabilecektir. Savaş sonrası dönemde Almanya’nın Batıya eklemlenmek için kullandığı politikaların bir kısmının da ekonomik temelli olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Avrupa Birliği özelinde bakıldığında bile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olarak başlamasının ardından farklı alanlara yayılarak etki alanını genişleten bir yapı ile karşı karşıya

olduğu göz önüne alındığında bu yaklaşımın ne kadar açıklayıcı olduğunu anlamlandırmak daha açıklayıcı olacaktır.

Karşılıklı bağımlılık olarak isimlendirilen ve uluslararası ilişkiler literatüründe yerini almış olan bu tabir R. Keohane ve J. Nye ile 1970’li yıllardan beri kullanılmaktadır. 1990’lı yıllarda etkisi artan küreselleşme ile birlikte etkisini artırarak hem ekonomi politik hem de Uluslararası İlişkiler alanında yoğunlukla kullanılan terimlerden biri haline gelmiştir. Gürkaynak ve Yalçiner tarafından da yapılan araştırmada yer verildiği üzere karşılıklı bağımlılık uluslararası işbirliği ve kurumlar ile ilgili sorulara cevap vermekle kalmayıp aynı zamanda devletlerin kendi politikalarını nasıl etkilediği, ilişkilerin nasıl birbirini tamamladığı ve birbirine bağlandığı ve devletlerin hangi koşullarda bu tarz bir ilişkiler yumağının içinde yer almayı tercih edeceği gibi sorulara cevap vermeyi hedeflemektedir.⁶

Ekonomi politik, aslında bir uluslararası ilişkiler teorisi değildir çünkü merkezinde “Pazar” ve pazarın aktörleri yer almaktadır. Ancak pazarın gelişimi ve cari durumu incelenmek istenildiğinde bile; ulusal devletler ve uluslararası düzeyde devletlerin kurduğu uluslararası kurumların, kural koyucu ve aktör olarak hareket ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, vaka, durum incelemeleri ve analizleri yapılırken devletleri göz ardı etmenin mümkün olmayacağı görülmektedir. Devletler de pazarın diğer aktörleri gibi çıkar ve güç maksimizasyonunu hedefleyerek rasyonel kararlar vermekte ve kendi bekaları için hareket etmektedirler. Devletlerin kural koyucu niteliği sebebi ile şirket ve kuruluşların devletlere muhtaç olduğu öne sürülebilse de, şirketlerin elde ettiği çıkar ve kazanımların devletleri ve çıkarlarını etkilemesi, bu iki aktörü birbirini destekler ve gözetir hale getirmiştir. Devletlerin şirketlerin çıkarlarını gözetir hale gelmesi ile birlikte de devletlerin dış politikaları ile şirketlerin dış ticaret alanlarının çakışması, demokratik sistemlerde yöneticilerin seçimler sonucu iş başına gelmesi ve seçim sonuçlarının halkın ekonomik durumları ile birebir bağlantılı olması, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve büyüme oranları ile devletlerin uluslararası sistemdeki güç dengesini kendi lehlerine değiştirebilme

⁶ GÜRKAYNAK, Muharrem, ve Serhan YALÇINER. “Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme.” Uluslararası İlişkiler / International Relations, vol. 6, no. 23, 2009, s. 73–92. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/43926453>. Accessed 29 May 2022.

kapasitelerinin artması, dış politika ile dış ticaret politikalarını birbirine karşılıklı bağlı hale getirmiştir.

Almanya söz konusu olduğunda bu çıkar ilişkilerine ek olarak Almanya'nın kurumsal olarak da maliye ve para politikalarını Avrupalı diğer müttefikleri ile eş güdüme getirme aracı olarak da kullandığı iddia edilebilir. Örneğin Avrupa Birliği'nin derinleşme politikalarının bir parçası olarak "Euro" para biriminde karar kılınması Almanya'nın dış ticareti ile ilgili her düzenlemesinin etkilenmesi anlamına gelmiştir. Hırvatistan'ın da katılımı ile 20 ülkeye yükselecek olan Eurozone üyesi ülkelerin arasında Almanya da yer almaktadır.⁷

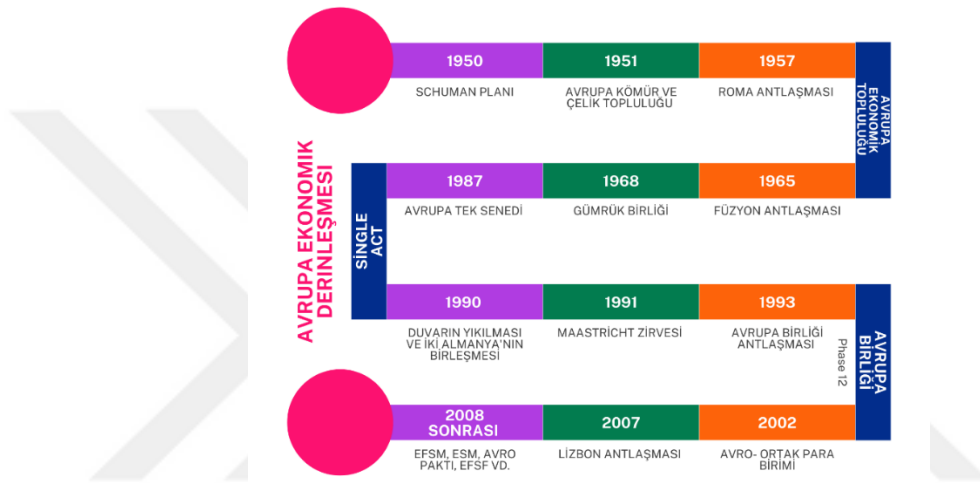
İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Bonn merkezli kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti ticaret politikaları açısından halefi olduğu ülkelere daha farklı bir konumdadır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar Alman devletlerinin hedeflemiş olduğu ticaret politikalarının temel hedefinin başka ülkelere muhtaç olmadan yaşamak olmasına rağmen, iç pazarın küçük olması sebebi ile birçok ticari alanda ihracata mecbur kalındığı ve Pazar arayışının büyük itici güçlerden biri haline geldiği gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan yeni cumhuriyetin ilk önceliğini savaş döneminde büyük bir yıkıma uğrayan alt yapının yeniden kurulması ve savaş hasarının giderilmesi oluşturmuştur. Zaten savaş sonrası dönemde Bonn ve Berlin merkezli yapılar oluşmadan önce de ticari açıdan bütüncül bir yapıdan bahsetmek mümkün değildir. Almanya olarak bilinen bölge Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, Fransa ve İngiltere tarafından kontrol altında tutulan dört farklı bölgeden oluşmaktaydı ve sınırı aşan her bir ticari hareketlilik ancak izne tabi olarak gerçekleşmekteydi.⁸ Doğal bir sonuç olarak da BRD tarafından bundan sonra üretilen politikalarda, yeniden ticari bir hareket alanı üretilmesi ve Dünya pazarına Almanya'nın yeniden eklenmesi temeli oluşturmuştur.

Ayrıca savaşın kazananı Amerika Birleşik Devletlerinin itici güç olarak dünya ticaretini daha liberal düzeye sürükleyerek ticari engelleri kaldırması ile birlikte Almanya da daha liberal politikaları izleyen bir ülke olarak yeniden doğmuştur.

⁷ <https://tr.euronews.com/2022/06/02/avrupa-birligi-hrvatistan-n-2023-te-euro-para-birimine-gecmeye-haz-r-oldugunu-bildirdi> (Erişim tarihi: 04.06.2022)

⁸ <https://www.100.bmwi.de/BMWI100/Navigation/DE/Meilenstein-05/1945-1966.html> Erişim tarihi: (04.06.2022)

GATT'ın oluşturulması, Dünya Bankasının kurulması ya da IMF gibi kuruluşların da oluşturulması ile birlikte 1951 yılından itibaren Almanya'nın kurumsal olarak Dünya ticaretine yeniden eklemlenmesi, Avrupalı ülkelerin kendi içinde de kurumsal olarak bir ticaret politikası üretmeye başlaması ve 1957 Roma Antlaşması ile birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu aracılığı ile, üyelerin ekonomik entegrasyonunu hedefleyen bir kurum ile gerçekleşmiştir. Almanya'nın Avrupa Ekonomik Topluluğunun kurulması ile birlikte üretmiş olduğu birçok ticari siyasa bu kuruluş aracılığı ile geliştirmekle kalmamış, Almanya ticari pazarının bir kısmını bu alana kaydırabilmiştir.⁹

Şekil 1. Avrupa Ekonomik Bütünleşmesi Kronolojik Akış

Bütün bu ticari hareketlerin merkezinde bugün Avrupa Birliği olarak dünya sahnesinde yer alan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu yer almaktaydı. 1950 yılında Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından kömür ve çelik işletmesi hakkında bir işbirliğini öngören bir topluluk kurulması fikri ortaya atılmıştır. Bir Fransız bakan tarafından öngörülen bu yapıya Almanların net bir onay vermesi ve bir yıl bile geçmeden müzakerelerin sonuçlanması ve kurucu devletlerin listesi bile, savaş sonrası devletlerarası ilişkilerin nasıl görüldüğünü anlatmaya yetebilir.¹⁰ Hatta Almanya'nın böyle bir yapının içine kabul edilmesi, uluslararası hukuk açısından

⁹ Avrupa Topluluğu içinde yer alan ülkelerin kendi aralarında gerçekleştirdikleri ihracat rakamları 1958 yılındaki %37,9'dan 1988 yılındaki %54-5'e bir yükseliş ivmesi göstermiştir.

Kaynak: Hans Eckart Scharrer,. The Internal Market, ed. Carl Christoph SCHWEITZER ve Detlev KARSTEN, The Federal Republic of Germany and EC membership Evaluated, Pinter,1990, s. 3-13.

¹⁰ Kurucu Devletler arasında Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda yer almaktadır.

incelendiği zamanda kısa bir süre önce işgal edilmiş olan bir ülkeden, uluslararası konularda söz beyan eden bir konuma gelen bir ülkeye işaret etmesi açısından son derece önemli bir gelişmedir.

Görünen hedef olarak kömür ve çelik işletimi hakkında gümrük ve yüksek vergilerin engeli olmadan ticaret yapılabilmesi konulmuş olmakla birlikte, aslında devletlerin savaşıarak tehdit altında bırakmayı göze alamayacakları bir ticari alanın yaratılmaya çalışıldığı da söylenebilir. Aynı zamanda kömür ve çelik, geleneksel savaşlar ve silahlanma için kullanılacak hammadde anlamına da geldiği için, bu ürünler etrafında şekillenen bir işbirliği aynı zamanda ülkelerin kendilerini bu açıdan da sınırlaması anlamına gelecektir. Daha önce Avrupa'daki bütün büyük savaşlarda taraf olan Almanya ve Fransa'nın bu şekilde bir adım atmaya hazır olması, Avrupa'daki diğer ülkeler açısından da güvenli bir ortam anlamına gelmekte ve ticari açıdan güvenli ve öngörülebilir bir Pazar anlamını taşımaktaydı.

Nitekim Almanya'daki birçok sivil toplum kuruluşu ve mesleki örgüt, bir anlamda pazarın kısıtlanması anlamına gelmesine rağmen, güvenli bir Pazar olanağı sağladığı için bu düzenlemeleri kabul etmiştir. Örneğin Der Bund Der Deutschen Industrie (BDI) ihracatı destekleyen bir kuruluş olarak Avrupa Bütünleşmesini savunan bir örgüt olarak öne çıkmaktadır.¹¹ Alman İşçi Sendikaları tarafından da desteklenen Avrupa Bütünleşmesi aslında Alman Endüstrisi için Avrupa ticari alanında rekabetin artması ve malların daha rahat bir şekilde dağıtımının yapılabilmesi anlamına gelmekteydi. Nispeten daha küçük çapta üreticilerden oluşan Alman tarım sektörü ise başlangıçta Avrupa pazarının rekabetine uyum sağlamak zorlanmış olsa da yüksek düzeyde devlet desteklerinin de yardımı ile korunur olduğundan Avrupa derinleşmesi sürecinde zorluk çıkarmamıştır.¹²

Avrupa Ekonomik Pazarı ile ilgili 1980'li yıllar ile birlikte entegrasyon süreçlerinde bir hızlanma başladığı söylenebilir. Avrupa Komisyonu tarafında önerilen

¹¹ Simon Bulmer ve William Paterson. The Federal Republic Of Germany And The European Community, Boston, 1987.,S.94.

Hans Wolfgang Platzer,. Unternehmensverbaende In Der Eg, Kehl Am Rhein, 1984.,S. 29-101

¹² Andrew Moravcsik, The Choice for Europe Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht, (Ithaca, New York, 1998).s 98

ortak kuralların oluşturulması, iş gücü, kaynak, hizmet ve ürün akışlarının kolaylaştırılması ve tek Pazar oluşturulmasının hızlandırılmasına yönelik önerilere Alman ekonomisinden büyük destek gelmiştir. 1980'li yıllara gelindiğinde ekonomik olarak güçlenmiş ve Avrupa'daki rekabetin güçlü bir aktörü haline gelmiş olan bir Almanya, ekonomide liberalleşme eğilimlerini desteklemiş ve bu gelişmelerden Pazar payında gerçekleşecek artıştan büyük bir kazanç elde edileceğini de öngörmüştür.¹³ Almanya bu aşamada ve sonrasında Avrupa iç pazarının oluşmasını sağlayacak her türlü düzenlemeye destek vermiştir.

Avrupa Bütünleşmesi ve Derinleşmesi konusunda Almanya'nın takınmış olduğu bu tutum, yeniden uluslararası toplumun bir parçası olma çabası olarak elbette değerlendirilebilir ama Abelhauser gibi ekonomi tarihçileri özellikle Batı Almanya'nın gelişmesinin, ekonomik gelişmesinden derinden etkilendiği yorumunu yaparlar. Bu durum Alman dış politikası incelemelerinde de kendisi Almanya'nın bir ticari güç olarak algılanmasını beraberinde getirmiştir. Rittberger ve Wolf gibi birçok siyaset bilimciye göre kendisini ticari güç olarak konumlandıran bu ülkeler askeri güç ya da toprak kazanımı değil de refahı yükseltmeyi hedefler ve ilişkiler yumağı olarak gördükleri dış politikada bağımsızlıklarının kısıtlanmasını kabul edebilirler. Bu devletlerin bir diğer özelliği de güvenlik kaygılarından değil ticari kaygılarından yola çıkarak dış politikalarını kurgulamaya olan yatkınlıklarıdır. Örneğin Almanya doğu bloğundaki ülkeler ile ticari ilişkilerini kurgularken Rusya Federasyonu ile Amerika Birleşik Devletleri arasında yaşanan gerginliklerden etkilenmiştir. Özellikle Adenauer döneminde Amerika tarafından uygulanan ambargoya Almanya'nın kati desteği görülmektedir. Ancak 1980'li yıllarda ABD ile Rusya arasındaki ilişkiler yeniden gerginleştğinde Almanya bu defa ticari ilişkilerini önemsemiş ve Rusya ile olan alışverişe devam etmiştir. Özellikle bu örnek Almanya'nın neden kimi zaman bir ticari güç olarak algılandığını açıklamak için sıkça kullanılmaktadır. Almanya'nın giderek güçlenen ekonomisi giderek onu AB'nin lokomotifine haline getirirken onu AB politikalarını da belirleyen bir konuma yerleştirmiştir. Yine bu çalışmanın ilerleyen kısımlarında Almanya tarafından sağlanan kalkınma yardımlarına değinilecektir. Bu

¹³ Michael Huelshoff, „German Business and the 1992 Project, ed. Carl LANKOWSKI. Germany and the European Community, Beyond Hegemony and Containment?, (Basingstoke 1994), s.29.

kalkınma yardımlarının büyük oranda Almanya'nın ticari ilişkilerinin olduğu ve ya geliştirmeyi planladığı ülkelere yönelik sağlandığını iddia eden Schrade gibi bilim insanları bulunmaktadır.¹⁴ Örneğin Kosova'ya sağlanan kalkınma yardımları da AB ve BM Kalkınma Hedefleri ile paralellik göstermesine rağmen nihai olarak Almanya için alan açmaktadır. Die kosovarisch-deutsche Wirtschaftsvereinigung (KD WV)¹⁵ ve DİMAK yardımı ile Kosova ve Almanya bağlantılı işletmelerin açılması desteklenirken GİZ tarafından desteklenen çok sayıda proje ile altyapı hizmetleri de yerine getirilmektedir.¹⁶

1.1.3. Sivil Güç

Almanya'nın İkinci. Dünya Savaşı sonrasında kendisini dünya sahnesinde yeniden konumlandırırken, zamanın büyük güçleri ve onların dış politikalarını da göz önünde bulundurarak kendisini Uluslararası Toplumun barışçıl bir parçası olarak göstermeye dikkat etmiş ve “Sivil Güç” olarak konumlandırmayı tercih etmiştir. Özellikle BRD yani Batı Almanya Maull ve Szabo gibi birçok siyaset bilimci tarafından bu şekilde tanımlanmıştır.¹⁷

Aslında İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Japonya ve Almanya'yı anlatmak için kullanılan bu terim, Sosyolog Norbert Elias'ın fikirlerine dayanmaktadır. Elias, Ortaçağ Avrupasının medenileşme süreçlerini incelerken bazı tarihi süreçleri ön plana çıkarmıştır. Ona göre toplumlardaki potansiyel sorunların şiddet kullanılarak çözülmesi, tarihi dönüşüm içerisinde meşru şiddet tekeli olarak devletin ortaya çıkışı, sorunların çözümü için alternatif yöntemlerin gelişmeye başlaması ve şiddet kullanmanın giderek daha geniş kitleler tarafından “kötü” olarak sınıflandırılması ile birlikte giderek daha az tercih edilen bir yöntem olarak ortaya konulabilir. Bu da

¹⁴ Christina Schrade, „Machtstaat, Handelsstaat oder Zivilstaat? Deutsche Entwicklungspolitik nach dem Ende des Ost-West-Konflikts, Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 1997, S. 255-294

¹⁵ Kosova Almanya Ekonomik topluluğu 2012 yılından beri aktif olarak çalışmaktadır.
<https://oegjk.org/de/oegjk/>

¹⁶ <https://www.startfinder.de/de/beratungszentrum/kosovo>

¹⁷ Hans W Maull, Zivilmacht Bundesrepublik Deutschland: Vierzehn Thesen für eine neue deutsche Aussenpolitik; Europa Archiv, Vol. 43 (1992) No:10, S. 269-278.
Stephen F: Szabo, Parting Ways, The Crisis in German- American relations, (Washington, DC: Brookings 2004)

toplumların sahip oldukları potansiyeli daha rahat açığa çıkarmaları, öngörülebilirlik ve sosyal ilişkilerin şiddet olamayan ortamlarda gelişebilmesinin önünü açmıştır.¹⁸

Elias'ın bu görüşleri aslında bir toplumsal ilişkilerden yola çıkılarak ortaya konulmuştur. Ancak bu düşünce kolaylıkla bölgesel ve küresel ilişkilerin incelenmesinde de aynı kolaylıkla kullanılabilir. Son dönemde Norbert Elias'ın bu fikirlerini normatif anlamda da kullanan Senghaas Elias'ın Sivilleşme Konseptini “Zivilisaatorische Hexagon” ismi ile altı başlık altında toplamıştır. Bu altı başlık altında, pozitif bir barış için gerekli olan çok düzeyli ve kompleks bir programın ana hatları çizilmeye çalışılmaktadır:

1. Entprivatisierung von Gewalt; şiddetin bireyselleşmekten ve özel alandan çıkarılmasıdır.
2. Die Kontrolle des Gewaltmonopols und die Herausbildung von Rechtsstaatlichkeit; Şiddet tekelinin kontrol altında tutulması ve bir hukuk devletinin ortaya çıkmasıdır.
3. Die Schaffung von Interdependenzen und Affektkontrolle; aktörlerin ilişkileri ve çıkarlarında giderek birbirlerine daha bağımlı hale gelmeleri ve duygusal tepkilerin kontrol altına alınması ve mantıklı karar alma süreçlerinin tercih edilir olmasıdır.
4. Formen demokratischer Beteiligung; demokratik katılımın farklı düzlemlerde giderek daha fazla kullanılır olmasıdır.
5. Soziale Gerechtigkeit; Sosyal Adaletin yaygınlaşmasıdır.
6. Konstruktive Politische Konfliktkultur; Çatışma Kültürünün giderek daha yapıcı bir şekle bürünmesidir.¹⁹

Bu temel prensiplerden yola çıkılarak ortaya konulan konseptte göre de, devletlerin sivil güç olarak tanımlanabilmesi için onların olitikanın sivilleşmesini temel prensip olarak edinmeleri ve bu yönde harekete geçmeleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda güç ilk etapta bir aktör olarak devletleri, bir şekillendirme ihtiyacı olarak gerektiği takdirde ve acil durumlarda her türlü karşı koymayı da göze alarak harekete geçme hazırlığını ve dış politikada tercih edilen strateji ve araçları bile

¹⁸ Norbert Elias, Über den Prozess der Zivilization, Frankfurt am Main, (Suhrkamp, 1976)

¹⁹ Dieter Senghaas, (Editör) : Frieden Machen, Frankfurt am Main,(Suhrkamp, 1997). S.20 ve sonrası.

içerebilecektir.²⁰ Nitekim 90'lı yıllara gelindiğinde “Sivil Güç” kavramı Almanya’nın dış politikasının incelenmesinde tercih edilebilecek bir empirik-analitik yöntem olmaktan öte aynı zamanda normatif bir yön belirleyici olma niteliğine de bürünmüştür.

Sivil güç konsepti ile dış politika incelemesi yapıldığında karşımıza bu prensibin politika yapıcılar ve elitler tarafından kabullenilmiş olması çıkar. Aktörlerin daha detaylı incelendiği bölüm bu konuya daha derin olarak değinmekle birlikte, özellikle Alman dış politikasının makinisti konumundaki Şansölye ve Dış İşleri Bakanlarının kişisel tutumlarının savaş sonrası dönemlerden ne kadar etkilendiği gözlemlendiğinde bile bu fikri destekler niteliktedir. Hem Joschka Fischer hem de Şansölye Schröder, kritik savaşları görmüş bir neslin bireyleri olarak daha barışçıl ancak kuvvetli ve proaktif politikalar izlemeyi tercih etmişlerdir. Savaş sonrası karar vericilerden en belirleyicisi olan Konrad Adenauer da kurucu Şansölye olarak barışçıl bir politika benimsemiş ve ardından gelen bütün şansölyeleri ciddi olarak etkilemeyi başarmıştır.

Almanya kendisini bir Sivil Güç olarak konumlandırması ile birlikte dış politikayı aynı zamanda gerçekliğin bir sosyal yapısal ürünü olarak da görmektedir; Kirste ve Maull bu durumdaki bir devletin liberal ve realist perspektifleri kabul etmekle birlikte temel olarak normatif değer yargıları ve fikirlerden yola çıkıldığını belirtmektedirler²¹; nitekim 1990'lı yıllar Alman Dış Politikasında bir yenilenme ihtiyacı ve yeni kimlik tartışmalarını da beraberinde getirmiş ve yeni bir rol arayışı olarak tarihe geçmiştir.²²

1990'lı yıllardan önce Alman dış politikası incelenirken “Sivil Güç” kavramından bahsedilmez. Bu bağlamda, Norbert Elias’ın prensiplerini siyaset sahnesine taşıyan ilk kişi Avrupa Birliği’nin kurulması aşamasında ciddi görevler üstlenmiş olan François Duchene olmuştur. Duchene bir Avrupa Topluluğu fikrini 1973 yılında kullanmış ve

²⁰Hans W. Maull. Zivilmach Bundesrepublik Deutschland: Vierzehn Thesen für eine neue deutsche Aussenpolitik; Europa Archiv, Vol. 43 (1992) No:10, S. 269-278.

²¹ Knut Kriste, ve Hans W Maull, Zivilmacht und Rollentheorie; Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 3:2 (1996) s. 283-312

²² Gunther Hellmann. Jenseits von Normalisierung und Militarisierung: Zur Standortsdebatte über die neue Deutsche Aussenpolitik; Aus Politik und Zeitgeschichte, B. 1-2/97 S.24-33

bu fikir Almanya ve Japonya bağlamında ilk defa Hans Maull tarafından 1990 yılında kullanılmıştır.

Terimsel olarak Sivil Güç kavramının kullanımı bu kadar geç olmasına rağmen, Batı Almanya'nın en başından beri kendisini sivil güç olarak konumlandırarak bir şekilde hareket ettiğini görmek mümkündür. Her ne kadar bu davranış bütünü, zamanın uluslararası ortamının bir gerekliliği olarak görülebilirse de, netice olarak Almanya'nın dış politika belirleyicileri ve aktörleri, özellikle de Şansölye Adenauer serbest iradeleri ile bir seçim yapmışlardır.

II

2. DIŞ POLİTİKA YAPIM SÜREÇLERİ

2.1. Alman Dış Politikasının Anayasal Prensipleri

Alman Temel Yasası hem başlangıç bölümünde hem de içindeki farklı maddelerde dış politikanın ruhunu yansıtmaktadır, bütün maddelerde devletin federal yapısı, temel yasanın insan hakları ve etik değerlere bağlı olduğu, uluslararası toplumun bir parçası olma isteği net bir şekilde görülebilmektedir.²³

Alman Temel Yasası, henüz savaş sonrası işgal sürerken Bonn'daki Parlamento Konseyinde çalışılmış ve herhangi bir Halkoylaması olmaksızın eyaletlerin kendi meclislerinde kabul edilerek 24 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kabul edilen bu metne Anayasa yerine Temel Yasa adının verilmesi, bir anayasanın kabul edilebilmesi için bütün Almanlar tarafından kabul edilebilecek bir metin olması gerektiği ve Sovyet İşgali altında olan bölgelerde bir oylama yapılmasının olasılığı olmamasından kaynaklanmıştır. 3 Ekim 1990 tarihinde iki Almanya'nın birleşmesi ile Grundgesetz bir Alman Halkının anayasal metni olarak kabul edilmiştir.

Alman Anayasası, bir başlangıç metninden sonra, temel hakların yer aldığı bir bölüm ile devam eder. Devlet ve yönetim ile ilgili kısımlar daha sonrasında yer almış ve bu şekilde de insan ve onun değerlerinin daha yüksek bir değere sahip olduğu vurgulanmıştır. Anayasanın 1. Maddesi "İnsan onurunun dokunulmazlığını" ve onu korumanın devlet gücünün en büyük sorumluluğu olduğunu ifade eder ve anayasanın bütününde de İnsan Hakları, Hukuk Devleti Anlayışı, Sosyal Devlet Anlayışı, Demokrasi değerlerinin izleri görülebilir. Anayasanın bu şekilde kısımlandırılmış olmasının bir diğer sebebi de, Nazi dönemi boyunca göz ardı edilen ve ezilen insan hakları ve etik değerler koşullarının bir daha yaşanmayacağının da garantisi olarak

²³ Alman Temel Yasasının Almanca metnine ulaşmak için;

Dibace için kullanılan link:

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_00-245200

23. Madde, 24. Madde, 25. Madde ve 26. Madde için kullanılan link:

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02-245124

32. Madde için kullanılan link:

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02-245124

45. Madde ve 45/a Madde için kullanılan link:

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_03-245126

59. Madde için kullanılan link:

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_05-245132

Tüm linkler için erişim tarihi:20.04.2021

görülebılır. Ayrıca bu metin, Nazi Almanya'sından ve o değerklerden de bir ayrışma yöntemi olarak da kullanılmıştır.

“Tanrı ve insanlar karşısındaki sorumluluğunun bilincinde olan, birleşmiş bir Avrupa'nın eşit haklara sahip bir üyesi olarak, dünya barışına hizmet etmek emeliyle beslenerek özgü iradesiyle hareket eden Alman Milleti, kendi Anayasa yapma yetkisine dayanarak, işbu Anayasayı kabul etmiştir.”²⁴

Anayasanın dibacesi, ya da diğer ismi ile Başlangıç kısmı genel olarak Anayasanın ruhunu yansıttığı söylenen metinlerdir. 1949 yılında kabul edilen Alman Temel Yasası bariz bir şekilde savaş sonrası dönemin izlerini taşımaktadır. Oldukça net ifadeler ile ülke kendisini Avrupa'nın bir parçası olarak konumlandırmakla kalmamakta, aynı zamanda Dünya Barışına hizmet etme sorumluluğuyla görevlendirmektedir. Geçmişteki iki büyük savaşın merkezinde yer alan bir ülke olarak Almanya kendisini net bir şekilde şiddet konusunda sınırlandırdığını ilan ederek, uluslararası toplumun kurum ve değerlerine bağlılığını beyan etmektedir.

Madde 23: (1) Birleşmiş bir Avrupa'nın gerçekleşmesi için Federal Almanya Cumhuriyeti, demokratik hukuk devleti ilkeleri, sosyal ve federatif esaslara ve yetki ikamesi ilkesine bağlı olan ve bu Anayasaya benzer bir şekilde temel hakların korunmasını sağlayan Avrupa Birliğinin gelişmesinde katkıda bulunur. Federasyon bunun için, Federal Konseyce onaylanan bir yasayla egemenlik haklarını devredebilir.

(2) Avrupa Birliğinin işlerine Federal Meclis ve Federal Konsey tarafından temsilen Eyaletler katılırlar. Federal Hükümet, Federal Meclisi ve Federal Konseyi en kısa zamanda kapsamlı olarak bilgilendirir.

(3) Federal Hükümet, Avrupa Birliğinin hukuk koyma işlemlerine katılmadan önce, Federal Meclise görüşünü sunmak için fırsat tanır. Federal Hükümet, görüşmelerde Federal Meclisin görüşlerini dikkate alır. Ayrıntıları bir yasa düzenler.²⁵

Temel Yasanın 23. Maddesi Avrupa Birliği ile ilgili hükümleri düzenleyen maddedir. Savaş Sonrası Alman Dış Politikası incelendiğinde, ülkenin kendisini net bir şekilde Batı Bloğu içinde konumlandığı görülmektedir ve bunu yaparken de

²⁴ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.7

²⁵ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.16

bugün Avrupa Birliği olan fakat Avrupa Kömür ve elik Teşkilatı olarak hayatına başlayan bütünleşme ve işbirliği hareketi ile askeri açıdan da NATO göze çarpmaktadır. Almanya, bu madde ile Avrupa'daki bu bütünleşme hareketini destekler ancak bunu demokratik ve hukuki prensipler ile temellendirir. Tam da sivil gç olmanın gerektirdiği üzere, Almanya kendisini uluslararası kurumlara bağlamakta ve etik prensipler ile sınırlandırmaktadır.

Yine bu madde ile Avrupa Birliği ile bağlantılı işlerin yürütülmesi konusunda yetki paylaşımlı yapılmıştır. Bu maddeye göre, Federal Meclis, Federal Hükümet ve Federal Meclis bu sürecin ayrılmaz birer parçası olmakla birlikte Eyaletler de bu sürecin birer parçasıdır.

Özellikle Federal Meclis üzerinden eyaletler, her türlü karar ile ilgili görüş bildirir ve Avrupa Birliği politikalarının şekillendirilmesi konusunda etkili olurlar.

Madde 24: (2) Federasyon, barışın korunması için, karşılıklı olarak kolektif güvenliği sağlayan bir kuruluşa katılabilir; bu halde, Avrupa'da ve dünya halkları arasında barışçı ve sürekli bir düzeni sağlamak ve güvence altına almaya yönelik egemenlik haklarını sınırlandırmaları kabul eder.²⁶

Bu Madde Egemenlik Haklarının Devrinin düzenlendiği maddedir ve aynı zamanda kolektif güvenlik konusunu da düzenler. Bu madde ile Temel Yasanın Dibacesinde de yer verilmiş olan barış içinde yaşama, sivil gç prensibi ile ifade edilen uluslararası kurumlara aidiyet ve sorumluluk üstlenme gibi maddelerin yanı sıra, net bir şekilde Almanya'nın kendi şiddet kullanımını sınırlandırdığını ifade ettiği görülmektedir. Bu, düzen arayışında olan ve kolektif güvenliği kendi güvenliğinin de önüne yerleştiren ve sivil gç prensibi ile paralellik sergileyen bir tutumdur.

Madde 25: Devletler hukukunun genel kuralları, federal hukukun ayrılmaz parçasıdır. Bu kurallar, yasalardan üstündür ve Federasyonun topraklarında oturanlar için doğrudan hak ve yükümlülükleri doğururlar.²⁷

²⁶ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.17

²⁷ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.17 Erişim Tarihi: 20.04.2021

Federal hukuk ve Devletler Hukuku hakkında düzenlemelerde bulunan bu madde, egemenlik hakkının bütünleyici parçası olarak görülebilir. Egemenlik, devletlerin kurucu unsurlarından birisidir ve mutlak iktidar anlamına gelir. Toprak temelli olan “Ülke” ve nüfus başlığı altında incelenen “Ulus” unsurları, tanınma ile birleştiklerinde devleti tanımlar.²⁸ 20. Yüzyıl süresince hem uluslararası sistem, hem devlet he de egemenlik anlayışı ciddi değişimler geçirmiş ve Uluslararası Hukuk, modern devletin alanına giderek daha fazla müdahil olmuştur, aslında Jean Bodin gibi çok sayıda Siyaset Felsefecisi egemenliğin bölünmez ve paylaşılmaz olduğunu iddia etmişler ve uluslararası ilişkilerde realist yaklaşım da bu izden giderek devleti temel aktör olarak kabul etmiştir. Ancak değişen Dünya Düzeni, devletlerin arasında onları birbirlerine bağlayan bağlar kurarak egemenlik alanlarını da bağlantılı hale getirmiştir. Almanya’nın 1949 sonrası kabul ettiği bu Temel Yasadaki bu madde ile Almanya Uluslararası Sistem ve Uluslararası Hukuku Federal Hukuk ile eşdeğer kılarak, sisteme ne düzeyde entegre olmayı hedeflediğini göstermektedir.

Madde 26: (1) Halkların bir arada barış içinde yaşamalarını engellemek, özellikle bir saldırı savaşını hazırlamak eğilimindeki eylemler ve bu amaçla yapılan hareketler, Anayasaya aykırıdır. Bu eylemlerin cezalandırılması öngörülür.

(2) Savaşmak için kullanılan silahların üretilmesi, nakledilmesi ve pazarlanması, Federal Hükümetin iznine bağlıdır. Konunun ayrıntıları federal yasayla düzenlenir.²⁹

Yukarıdaki madde, temel olarak Saldırı Yasağı hususunu düzenler. Madde barış düzenini bozmayı amaçlayan her türlü saldırıyı anayasaya aykırı olarak ilan eder ve cezalandırılacağını belirtir. Bu madde yalnızca terörist eylemleri değil, aynı zamanda her türlü yayılmacı tasarrufu da içermektedir. Almanya, bu madde ile birlikte saldırgan bir dış politika izlemeyeceğini ilan etmektedir. Geçmişinde çok sayıda savaş bulunan ve İki Büyük Dünya Savaşının merkezinde yer almış bir ülke için bu çok büyük bir adımdır ve Almanya’nın bir daha yayılmacı bir politika sergilemeyeceğinin garantisidir.

²⁸ Sami Kiraz, Uluslararası İlişkilerde Egemenliğin Değişen Yüzü, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 2012, Cilt: 5, Sayı: 1, s. 93-102.

²⁹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.17 Erişim Tarihi: 20.04.2021

Yine de bu madde, kendisini sivil güç olarak tanımlayan Almanya'nın dış politikası normalleşirken ciddi sorunlara yol açmıştır. Almanya uzun bir süre boyunca her türlü uluslararası silahlı operasyona katılmaktan çekinmiş ve bazen bu durum, Amerika Birleşik Devletleri ile Körfez Savaşı döneminde yaşandığı gibi, sorunlara sebep olmuştur.

Madde 32:

- (1) Yabancı devletlerle ilişkilerin düzenlenmesi Federasyona aittir.
- (2) Bir eyaletin özel durumuna ilişkin bir anlaşmanın akdedilmesinden önce, o eyaletin görüşü gecikmeden alınır.
- (3) Eyaletler, yasama yetkileri dairesinde, Federal Hükümetin onayıyla, yabancı devletlerle antlaşma yapabilirler ³⁰

Dış İlişkileri en net şekilde düzenleyen madde 32. Maddedir ve dış politikayı net bir şekilde Federal Hükümete bırakmıştır. Bu durumun istisnaları olarak yalnızca en yakın komşu devletlerle Eyaletlerin anlaşma yapabilmesi mümkün olduğu gibi, eyaletleri ilgilendiren bir konuda Federal Hükümet bir politika oluştururken eyaletlerden örüş almak zorundadır. Bu şekilde Federal Yönetim ve Eyaletler arasında bir denge gözetilmiştir. Avrupa Birliği ile ilişkiler Temel Yasanın diğer maddelerinde de düzenlenmiş olmakla birlikte, bu madde için güzel bir örnek de teşkil eder; Avrupa Birliği her ne kadar supranasyonel bir örgüt olsa da yereli derinden etkileyen bir müktesebata sahiptir, bu sebeple Federal Konsey, Federal düzeyde Eyaletlerin temsilcisi olarak Avrupa Birliği politikalarında etkin bir rol üstlenir.

Madde 45: Federal Meclis, Avrupa Birliğinin işleri için bir komisyon kurar. Federal Meclis, bu komisyonu 23 uyarınca Federal Meclisin Federal Hükümet'e karşı olan haklarını yerine getirmesi için yetkilendirebilir. Aynı şekilde, Avrupa Birliğine ait sözleşmesel esaslarla verilen hakları yerine getirmesi için de yetkilendirebilir

Madde 45/a: (1) Federal Meclis, dışişleri ve ulusal savunma için birer komisyon kurar.³¹

³⁰ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.19 Erişim Tarihi: 20.04.2021

³¹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.22 (Erişim: 20.04.2021)

Dış Politikada Parlamentonun gücü, hükümete nispeten daha az olmakla birlikte, Alman Parlamentosu, etkin bir hükümeti denetleyebilmek için son derece net araçlarla donatılmıştır. Güçlü bir hükümetin esas olduğu bir sistemin bulunduğu Almanya’da, Dış Politika’nın en temel konularını oluşturan Avrupa Birliği İşleri, Savunma ve Dışişleri için kurulan komisyonlar son derece etkin çalışırlar. Parlamento ve komisyonlarla ilgili aktörler kısmında daha fazla bilgi verilmiştir.

Madde 59:

(1) Federasyonu uluslararası planda Federal Cumhurbaşkanı temsil eder. Yabancı devletlerle Federasyon adına anlaşmalar akdeder. Elçilerin itimatnamelerini ve kendilerini kabul eder.

(2) Federasyonun siyasal ilişkilerini düzenleyen veya federal yasamaya ait hususları ilgilendiren antlaşmalar, federal yasaları kabule yetkili organların, federal bir yasayla onayını veya iştirakini gerektirir. İdari mahiyetteki anlaşmalar bakımından, federal idareye ilişkin hükümler kıyasen uygulanır.³²

Alman Anayasasına göre devletin uluslararası planda temsili Cumhurbaşkanı tarafından yapılır. Ancak yapılan her türlü anlaşma ve yasa Parlamentonun süzgecinden geçmek ve kabul görmek zorundadır. Cumhurbaşkanı ve Parlamento ile ilgili daha fazla bilgi aktörler hakkında bilgi verilen kısımda yer almıştır.

2.2. Dış Politikada Dönüşüm

1949 sonrası dönemde BRD, Almanya’nın savaş sonrası bölünmesini izleyen süreçte kendisini net bir şekilde Batı Bloğunda konumlandırmış ve onların politikalarını izlemiş, Nasyonal Sosyalist politikaları tamamen reddetmeyi tercih etmiş ve kendisine yeni bir yol belirlemek için çabalarda bulunmuştur. Bu dönemde, savaş sonrası dönemin getirdiği belli başlı politik ve ekonomik, ayrıca askeri kısıtlamalar bulunmasına rağmen Adenauer’ın hem egemen devlet olma hem de uluslararası toplumun bir parçası olmayı hedefleyen politikalar oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Almanya’nın en temel hedefi olan bağımsızlığını yeniden kazanmak için Uluslararası Toplumun güvenini yeniden kazanması gerekmektedir. Ancak

³² <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.26 (Erişim: 20.04.2021)

yeniden silahlanma, kendi güvenliğini sağlamak için bile masada yer almayacak kadar sorunlu bir mevzudur. Buna rağmen Almanya hem Batı Bloğunda hem de NATO içerisinde yer alarak hem kendi güvenliğini sağlamayı hem de Uluslararası Toplumun bir aktörü olmayı başarmıştır.

Yine 1950'li yıllardan itibaren Almanya Avrupa Bütünleşmesinin bir parçası olmuş ve toplumsal olarak da Ulusal Bilincin yanı sıra bölgesel bir bütünlük ihtiyacının lokomotif güçlerinden birisi olarak kendini konumlandırmıştır

1970'li yıllara gelindiğinde Almanya bu politikaları yaklaşık 20 yıldır ciddi bir şekilde uygulayan ve nispeten daha güvenilir bir güç olarak politika sahnesinde yer almaya başlamıştır. Almanya bu dönemde de ciddi bir batılı güç olmayı sürdürmüş ve demokratik değerleri kendi politikalarının dayandığı nokta olarak kendine şiar edinmiştir. Demokratik değerler normatif birer yönlendirici olarak politikanın belirleyicisi haline gelmiştir denilebilir.

Nasyonalist politikalar ancak uluslararası topluma entegre politikalar üretilmesi ile mümkün hale gelebildiği için yeniden birleşme bile arka plana itilmiştir. BRD bu dönem boyunca kendi ortaklarına, kendisi daha güvenilir bir aktör olarak kabul ettirebilecek politikalar izlemeyi tercih etmiştir. Askeri politikalar geliştirmekten çok daha sosyal ve politik düzeyde bir dış politika izleyen Almanya, bu dönemde ekonomik gelişmeyi ön planda tutmuştur. Topraklarını büyütme yerine ekonomisi geliştirmeyi tercih etmek bilinçli bir dış politika tercihi olarak sunulmuştur.

Yeniden Birleşmenin gerçekleştiği 1989/1990 dönemi, BRD'nin dış politikasının bir sivil güç olarak başarısının en temel sonucu olarak sunulabilir. 1949 yılından bu yana, bazı dönemlerde bilinçli olarak arka planda bırakılmış olsa dahi Bonn hükümetleri, İki Almanya'nın birleşmesi temel hedefine sivil politikalar ile ulaşılması mümkün olmuştur. **O dönem** Sovyet Politikaları Mikhail Gorbatschow tarafından yeniden şekillendirilmekte ve Alman ve Amerikan diplomasisi de ciddi bir çalışma gerçekleştirmekteydi. Alman toplumunun da bütünleşme isteğini daha belirgin bir şekilde ortaya koyması ile birlikte birleşme gerçekleşmiştir. **Bu dönemde** Duvarın

üzerinden atlayarak birbirini kucaklayan Almanların fotoğrafları neredeyse bütün dünya gazetelerinde kendisine yer bulmuştur.³³

Almanya'nın Birleşmesinin dünyanın her yerinden böylesine coşku ile karşılanmasının en önemli sebepleri, daha birkaç on yıl önce bir Dünya Savaşına yol açmış olmasına rağmen, savaşın ardından benimsediği tavır ile birlikte diğer devletlerin güvenin yeniden kazanmış olması ve tavrı öngörülebilir, barışçıl bir ülke olarak uluslararası toplumda yerini almış olmasıdır. Almanya Batı Bloğunun en ciddi askeri işbirliği olan NATO'nun bir parçasıdır, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyinin en ciddi destekçilerinden birisidir ve Avrupa'nın en başarılı birleşme hareketi olan Avrupa Topluluğu'nun en merkezi güçlerinden birisidir. Bütün bunlar BRD'nin Uluslararası Toplum ile entegre politikaları ile nasyonalist politikaları engelleyeceğinin güvencesi olarak görülebilecek niteliktedir. Almanya bu uluslararası politika araçları ile kendi politikalarını sınırlayabilecek ve bunu yaparken de normatif değerleri yönlendirici olarak kullanabilecek kadar sivil bir güçtür.

1990 sonrası dönemde, Almanya kimlik tartışmaları yapılırken bile, Bonn Politikaları ile Berlin Politikalarının bir devamlılık sağlayacağı konusunda yaşanan bazı şüphelere rağmen sivil politikalar izlemeyi sürdürmüştür. Birleşme sonrası normalleşme Batı Demokrasilerinin barışçıl politikalarından bir uzaklaşma veya ulusal çıkarların uluslararası topluma entegre politikaların önüne geçebilmesi olasılığı ürkütücü olmaya devam etmiştir.³⁴

Nejat Doğan, Almanya'nın Avrupa'daki Konumunu incelediği makalesinde Avrupa'nın genel olarak bir Alman sorunu olduğundan bahseder. Bu sorun 17.yyda Alman ırkına dahil olan bütün insanların tek devlet altında birleştirilmesi hedefi ile tanımlanırken, diğer devletler için Avrupa'da dengenin sağlanması için gerekli

³³ <https://www.bild.de/wa/ll/bild-de/unangemeldet-42925516.bild.html> Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://www.theguardian.com/world/from-the-archive-blog/2018/oct/05/german-reunification-october-1990> Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://safiaaslam269.wordpress.com/2014/11/26/reunification-of-germany-history-from-newspapers/> Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://www.outsidethebeltway.com/german-unification-anniversary/> Erişim Tarihi: 18.04.2019

³⁴ Gunther Hellmann, Jenseits von Normalisierung und Militarisierung: Zur Standortsdebatte über die neue Deutsche Aussenpolitik; Aus Politik und Zeitgeschichte, B. 1-2/97 S.24-33

koşulların oluşması anlamına gelmektedir. Bu yüzden tarihsel süreç içinde bölünmüş bir Almanya Avrupalı devletler için bir tehdit olmasa da, ulusal birliğini sağlamış bir Almanya, konumu itibariyle de Avrupa'nın merkezindeki bir devlet olması ile birlikte diğer devletler için ciddi bir tehdit konumundadır. Nitekim Almanya'nın merkezinde yer aldığı Dünya Savaşları bu devletin tehdit olarak görülmesini destekler bir delil niteliği taşımaktadır. Doğan bu makalesinde, Andrei S. Markovits ve Simon Reich'dan yaptığı alıntı ile Birleşik Almanya'ya, "Wiedervereinigung" öncesi pozitif ve negatif yaklaşımları toplamıştır. Buna göre Birleşik Almanya'ya pozitif yaklaşımlar şu şekildedir:

- a) İşlevsel Yaklaşım; Birleşik Almanya güçlü bir devlettir ve bu gücün Avrupa Birliği ve NATO gibi kurumlar tarafından kontrollü bir kullanımının ekonomik büyüme ile birleştiğinde tüm tarafların yararına olacağıdır. Geniş Avrupa Almanya'yı kontrol altında tutabilecek kadar güçlü olacaktır.
- b) Kurumsal Yaklaşım; Batı Almanya'nın benimsediği demokratik ve federal sistemin Birleşik Almanya tarafından da benimseneceğini ve yeni devletin BRD'nin kurumsal bir türevi olacağını savunmaktadır.
- c) Sosyolojik Yaklaşım; Alman elitlerin tarihsel süreçler ve ekonomik, sosyolojik sorumlulukların farkında olmalarından yola çıkarak kurulacak yeni devletin daha sivil bir bakış açısı benimseyeceğini savunmaktadır.

Negatif Yaklaşımlar ise şu şekilde sıralanacaktır:

- a) Tarihsel Yaklaşım; Almanya'nın kendi içindeki sorunların bir süre sonra bütün Avrupa'ya yayıldığı ve Almanya'nın yayılmacı politikaları benimseyerek durdurulamayacak bir güç haline gelebileceğini savunan bir yaklaşımdır.
- b) Kültürel Yaklaşım; Birleşik Almanya'nın güçlü yapısı ile hem iç hem de dış aktörler tarafından korku üreten bir devlet olarak görüleceğini ve küresel politikalar için bile olumsuz sonuçlar doğuracağına inanan bir yaklaşımdır.

Almanya'nın Büyümesini doğal ve istem dışı olarak gören yaklaşım ise bunun belirli bir amaç taşımadan bile gerçekleşebileceğini savunmaktadır; çünkü bu görüşe göre Almanya Avrupa'daki doğal hegemon güçlerden bir tanesidir.

Doğan, makalesinin ilerleyen kısımlarında bu öngörülerin ne kadar gerçekleştiğini de açıklamıştır. Kötümser bir tavrı savunan yaklaşımların öngörülerinin büyük ölçüde gerçekleşmediğini belirterek normalleşmenin Almanya'nın yeniden güç kullanımına izin verirken bile hukuki geçerlilik ve uluslararası toplumun meşruiyetini aradığını örnek göstermektedir. Almanya bağımsız ve aktif dış politikasını gözetirken bir hukuk devleti olduğunu asla unutmayarak gerçekleştirmektedir ve uluslararası toplumun ajandasına entegre olarak geliştirilen politikaların birçoğu ekonomik düzlemde gerçekleşmektedir. Almanya ekonomik olarak Avrupa'da başat bir rol üstlenmekte ve bütünleşme politikalarının da lokomotif olarak Avrupa Birliği içinde yerini almakta ve böylelikle iyimser görüşü savunan yaklaşımların haklı çıktığını ortaya koymaktadır.³⁵

1990 sonrası dönemde iktidara ilk gelen koalisyon hükümeti bir devamlılık ve değişim sancısı içinde görev yapmıştır denilebilir. Ancak bu dönemin dış politikası bize Bonn tarafından yürütülen politikaların Berlin taraından da benimsenip devam ettirildiğini göstermektedir.

Kohl-Genscher ikilisinin Şansölyeliği ve Dışişleri Bakanlıkları döneminde yürütülen ve sonrasında Kohl-Kinkel ikilisi tarafından da devam ettirilen süreçte, örneğin Avrupa Bütünleşmesi ve Derinleşmesinde Almanya başat bir rol almaya devam etmiş, Gümrük Birliği konusunda da, para birimi konusunda da derinleşmeden yana bir tavır takınmıştır.

1990'lı yıllar Alman dış politikası için ciddi kırılmaların yaşandığı yıllardır. Bu dönemde Orta Avrupa, Yugoslavya'nın yıkılması sürecinde ciddi insani krizlerle karşı karşıya kalmış ve bölgede aktif ülkelerin çoğu zaman pro-aktif politikalar geliştirmesini gerektiren olaylara sahne olmuştur. Ama 90'lı yılların hemen başında yaşanmış olan Körfez Krizi'nde Almanya askeri ortaklıklarına rağmen krize bu açıdan dâhil olmamış olması ile birçok müttefikinden ciddi eleştiriler almıştır. Bu eleştiriler Alman politika yapıcılar tarafından ciddiye alınmış olsa gerek ki, Dışişleri Bakanı Rühe döneminde, 1992 yılında Birleşmiş Milletlerin Kamboçya'daki peace-making-

³⁵ Nejat Doğan, Almanya'nın Avrupa'daki Konumuna Teorik Yaklaşımlar: Almanya'nın Yeniden Birleşmesinden 20 Yıl Sonra Bir Değerlendirme; Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı:1 Güz 2011, s. 1-19

barışı kurma ve peace-keeping-barışı koruma³⁶ misyonlarına Almanya aktif olarak katılım sağlamıştır. Ancak bu tarz bir politika değişikliğinin en belirgin olarak gözler önüne serildiği nokta “Dış Politikada Normalleşme” başlığı altında görülen gelişmeleri yani Yugoslavya- Sırp Boşnak Krizi esnasında Alman uçaklarının Sırp hedeflerinin vurulmasına katılmaları olmuştur. ³⁷ Buna olanak sağlayan karar 1994 yılında Vefassungsgericht- Anayasa Mahkemesi tarafından alınan bir kararla, Birleşmiş Milletlerin yapacağı barış misyonlarına katılmasının önünü açmasıdır. ³⁸ Kararın içeriği ve o dönemin tartışmalarına daha detaylı bir şekilde bakıldığında, kararın taraflarca benimsenmesinin en önde gelen sebeplerinden birisi olarak, kararın BM Misyonları için alınmış olması gösterilebilir. Çünkü bu durum, Almanya’nın Uluslararası toplumdaki yerinden kaynaklanan sorumlulukları ve sivil güç uygulamaları ile paralel bir düzlemde yer almaktadır. Almanya kendi topraklarını genişletmek, kendi gücünü yükseltmek ya da işgal gibi saiklerle değil, barış kurmak, korumak ve sorunlara müdahale etmek için ve Parlamentonun da onayı ile birlikte ancak bu tarz misyonlara katılabilecektir. Bu karar bir kez daha Alman ordusunu bir parlamento ordusu yaparak, askeri faaliyetlerin daha sıkı bir şekilde denetim altında tutulmasını garantilemiştir.

1990’lı yılların genel dış politikasına kısaca bakıldığında, o dönem için iktidarda bulunan Hristiyan Demokrat Partiler ve Liberal Parti koalisyonunun geçiş dönemi için sivil güç temelli bir yaklaşım sergilemekle birlikte, daha “normal” politikalar geliştirmek için de çabalarda bulunduğunu göstermektedir. Ama Kemal İnat 1990 tarihinde iki Almanya’nın irleşmesi ile birlikte, savaş sonrası dönemlerde bir denetim-kısıtlama döneminin ardından nasıl bir dış politika izleyeceğinin İngiltere ve Fransa gibi ülkeler tarafından şüphelere sahip oldukları ve Alman kamuoyunda da bu durumun ciddi bir şekilde tartışıldığından bahsetmektedir. Çünkü 1990 sonrası

³⁶ UN Peace-Making ve Peace-Keeping misyonları farklı sorunlar yaşadıkları için barış ortamı sağlayamayan ülkelere yardımcı olmak amacı ile Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul kararları ile hukuki bir zeminin hazırlanması, siviller ile işbirliği içinde gerektiği durumlarda askeri müdahalelerde bulunulması ve sorunların paylaşılması gibi farklı noktaları içerebilmektedir. <https://peacekeeping.un.org/en> Erişim Tarihi: 24.04.2019

³⁷ AE Pamphlet 525-100, Military Operations The U.S. Army in Bosnia and Herzegovina, <https://fas.org/irp/doddir/army/ae-pam-525-100.pdf> Erişim Tarihi: 24.04.2019

³⁸ <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/188072/20-jahre-parlamentsvorbehalt-10-07-2014> Erişim Tarihi: 25.04.2019

Almanya'nın sahip olduğu güç, o ana kadar kullanmış olduğu sivil güç konseptinin bir mecburiyet değil gerçek bir tercih olmasının sınanmasıdır. Kemal İnat'ın öngörüsü Almanya'nın güç ve etki alanını genişletmeye çalışırken de Uluslararası Toplumun meşru araç ve örgütlerine bağılı kalacağı ve böylelikle barışçı yöntemleri tercih edeceği yönündedir.³⁹

1998 yılından itibaren iktidara gelen Rot-Grün yani SPD- Yeşiller hükümeti daha net bir değişim çizgisi izlemiştir. Bu süreçte bile bir devamlılık gözlemlemek mümkündür; Almanya seçim öncesi de seçim sonrası da bölgede insani sorunlar ve çatışmalar konusunda aktif politikalar izleyeceğini belirtmiştir; fakat seçim sonrası Birleşmiş Milletlerin değil de NATO'nun bir operasyonuna Almanya'nın destek vermesi, Alman dış politikası için ciddi bir kırılmayı da ifade etmektedir. Özellikle dönemin Dışışleri Bakanı olan Joschka Fischer, Sırbistan'ın o bölgede bir etnik temizlik uygulaması yaptığını ve bu sebeple bir müdahalede bulunulması gerektiğini savunmuştur. Hatta Joschka Fischer ile ilgili Dışışleri Bakanları kısmında verilen örneği yeniden hatırlatarak, bu bölgeye müdahalede bulunmanın bir etik sorumluluk gereği olduğunu savfundoğu birçok konuşma bulunmaktadır.

NATO'nun Kosova müdahalesi, hem o dönemde hem de daha sonrasında ciddi tartışmalara sebep olmuştur. Kısaca anlatılacak olursa; diplomatik çabaların başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, 1999 yılında, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararı olmadan- ancak Konseyin kabullenmesi ile – NATO Sırp hedeflerine hava saldırısında bulunmuştur. Almanya dört askeri uçağı ile aktif olarak bu saldırılara katılmış ve böylece 1955 yılından beri ilk defa bu kadar büyük bir askeri hareketin parçası olmuştur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı olmadan yapılan bu müdahaleye yapılan katkı çok sayıda tartışmanın konusu olsa da, temel olarak sivil güç konseptinden uzaklaşma anlamı taşımaz: hedeflenen Almanya'nın güvenilir bir ortak olduğunu diğer ülkelere kanıtlamak ve Sırbistan'ın olası bir etnik temizlik çabasını önlemek olarak Maull tarafından da belirtilir.⁴⁰

³⁹ Kemal İnat, Birleşme Sonrasında Almanya'nın Dış Politikası: "Normalleşme"nin Son Adımları, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi , (1) ,s. 1-37. 2009.

⁴⁰ Hans W. Maull. Germany and the Use of Force, Still a 'Civilian Power'; Survival, V. 42 Sayı:2 (2000 Yaz Sayısı) s. 56-80.

Almanya'daki bu yeni koalisyon hükümetinin üzerinde durduğu diğer konuların Avrupa Birliği politikaları olması ve derinleşmeden yana tavır takınması, Avrupa Birliği'nin genişlemesi için Türkiye gibi ülkeleri de desteklemesi, Birleşmiş Milletler ile daha derin bir çalışma için farklı reform çalışmaları yapması, Güvenlik Konseyinin sahip olduğu karar tekelinin yıkılması ve çok aktörlü bir uluslararası politikanın desteklenmesi için çaba göstermesi hem dış politikada bir devamlılık göstergesi hem de farklı nüanslar konulması yoluyla bir değişim anlamı da taşımaktadır.

SPD-Yeşiller Partilerinin koalisyonundan sonra yeniden iktidara gelen Hristiyan Demokratlar, 2000'li yıllara, son zamanların en uzun süre iktidarda kalarak Şansölyelik yapan Angela Merkel ile damga vurmuşlardır. Ancak Alman dış politikasını benzerlerinden ayıran nokta, hem bir devamlılık hem de değişim göstergelerini eş zamanlı olarak bünyesinde barındırmasıdır. Aralarında Helga Haftendorn ve Hans Maull'un da bulunduğu birçok siyaset bilimci, Almanya'nın bu durumunu;

- Uluslararası Toplum ile yoğun bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bulunması
- Bu karşılıklı bağımlılığın ekonomik alandan askeri alana kadar uzanan çok boyutlu bir düzlemde gerçekleşiyor olması,
- Uluslararası Toplumun kurumlarına bir bağlılığının bulunması,
- Hukuk Devleti prensibinin derin bir şekilde kabul edilmiş olması sebebiyle, uluslararası ve ulusal mevzularda hukuki bir meşruiyet arayışında olması,
- Karar alma süreçlerini etkin bir şekilde etkileyen politik elitlerin normatif değerlere bağlılığı
- Tarihsel sorumluluk ile hareket etme ihtiyaçlarının kökleşmiş olması gibi birçok sebebe dayandırmaktadır.⁴¹

⁴¹ Helga Haftendorn, *Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschrenkung und Selbstbehauptung, 1945-2000*, Stuttgart/München: DVA 2001.

John S. Duffield. *German Security Policy After Unification: Sources of Continuity and Restraint*, *Contemporary Security Policy*, Vol.15, No:3 S. 170-198.

Gunther, Hellmann, *Jenseits von "Normalisierung" und "Militarisierung"* : Zur Standortdebatte über die neue deutsche Außenpolitik, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, B1-

1999 yılında yaşanan kırılmaya benzer bir kırılma Alman dış politikası açısından 2003 yılında yaşanmıştır. 2001 yılında yaşanan 11 Eylül saldırılarının ardından, Batı Dünyasının en büyük askeri gücü olan Amerika Birleşik Devletleri, Irak'ta da bir rejim değişikliği öngörmüş ve bu amaçla askeri girişimlerde bulunmaya başlamıştı. Ancak, Irak'ta yaşanan bu durum Almanya'nın dış politikasını yönlendirdiği sivil güç prensibi ile uyum içinde olmayan bir girişim anlamına gelmekteydi.⁴² Almanya bu dönemde ciddi bir şekilde Amerika Birleşik Devletlerinin baskısına maruz kalmış ve farklı şekillerde karşılık vermek durumunda kalan Berlin, bir dönem BM Güvenlik Konseyi Kararı bulunsa dahi müdahalenin bir parçası olamayacağı şeklinde görüş bildirmek durumunda kalmıştır.

Bu durum, Almanya'nın kendi prensiplerine bağlılığı ve devamlılık konusunda iyi bir örnek olarak gösterilebilirse de, dış politika prensibi olarak Sivil Güç olmayı kendisine şiar edinen bir ülkenin en yakın askeri ortaklarından birinin ondan beklentilerini daha farklı bir konuma yerleştirmesinin, Almanya'nın duruşunu ne şekilde etkileyebileceğini göstermesi açısından da önemlidir. Almanya'nın kendisini Uluslararası Toplumun bir parçası ve barışçıl bir güç olarak konumlandırması kadar önemli olan bir diğer mesele de, diğer ülkelerin de Almanya'yı bu şekilde kabul etmiş olmalarıdır.

2.3. Almanya'da Dış Politika Yapım Süreçleri ve Aktörler

Almanya da, ekonomi, güvenlik, ticaret, kültür ve ya ekoloji gibi alanlardaki amaçlarına ulaşmak ve gerçekleştirmek amacı ile uluslararası alanda hareket ederken dış politika güder ve dış politika araçları kullanmaktadır.

Bu aşamada ise farklı düzeylerde ve farklı aktörlerle birbiri ile bağlantılı politikalar izlemek zorundadır; devletlerarası görüşmelerin yanı sıra, sayısı ve etkinlik alanları giderek uluslararası örgütler, ulus aşırı örgütlenmeler, ticari firmalar, NGO

2/97. S. 24-33.

Hans W. Maull. Germany and the Use of Force, Still a 'Civilian Power'; Survival, V. 42 Sayı:2 (2000 Yaz Sayısı) s. 56-80.

⁴² Peter Rudolf, The Mth of German Way, German Foreign Policy and Transatlantic Relations, Survival, V. 47 No: 1 S. 133-152.

kapsamında görülebilecek devlet dışı aktörler- vakıflar, dernekler, organizasyonlar-devletleri farklı alanlarda dış politika izlemeye zorlamaktadır.

Elbette ki bu faaliyetlerin sayısı, yoğunluğu, türleri de farklılık gösterecektir: ortaklık düzeyindeki ilişkiler, karşılıklı rekabete dayanan ilişkiler, krizlerle mücadele, güç paylaşımları, kaynaklar ve etki alanlarının paylaşımına dayalı ilişkiler ve savaşlar gibi farklı ilişki türleri ve etkileşimler dikkatleri üzerine çekecektir. Bu sebeple, Alman dış politikası da uluslararası sistemdeki her türlü değişikliği takip etmek, düzen çabaları dâhilinde hareket etmek ve bu amaçla kullanabileceği araçları ve hareket alanlarını dikkatli bir şekilde kullanarak ülkenin kendisine çizmiş olduğu yolda amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaya odaklanmak durumundadır.

Bir ülkenin içinde bulunduğu sistemi ve etrafındaki ülkeleri etkileyebilmesi, ülkenin büyüklüğü, nüfusu, coğrafi konumu, sahip olduğu teknoloji, ekonomik koşulları ve askeri gücü gibi çok sayıda faktörün yanı sıra o ülkenin fikirleri ve ideolojilerinin diğer ülkeleri ne derece etkilediği, kültürel etkileşiminin hangi alanlara yayıldığı ve kültürel kazanımlarının hangi düzlemlerde kimleri etkilediği gibi faktörler ile de bağlantılı olarak farklılık göstermektedir.

Almanya özelinde ise dış politika Temel Yasaya göre eyaletlerin değil Federal Yönetimin yetki alanı içindedir ve sivil halkın korunması için savunma da dâhil olmak üzere bu konuların yasama ve yürütme erkleri federal kurumlar tarafından gerçekleştirilir.⁴³ Bu prensip uyarınca dış politika merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilir ve diğer ülkeler ve kurumlara karşı olan her türlü temsil merkezi yönetimin görev alanında yer alır. Alman dış politikası belirlenirken ve uygulanırken anayasal olarak görevli olan organların her biri bu sebeple Federal Yönetimin birer organıdır. Aşağıda daha detaylı bir şekilde anlatılacak bu karar makamları Cumhurbaşkanı, Şansölye, Dış İşleri Bakanı ve Diğer Bakanlar, Bakanlıklar, Parlamento, Federal Konsey, Anayasa Mahkemesi, Savunma Bakanlığı- Ordu gibi kurumlar ve bazı vakıf, dernek ve farklı kültürel yapılardan oluşmaktadır. Ancak

⁴³ Alman Temel Yasası Md. 32/1.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf>, Erişim Tarihi: 20.04.2021

yürütme erkinin dış politikanın oluşturulması ve uygulanmasında daha etkin bir rolünün olduğu genel olarak kabul görmektedir.

2.3.1. Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı Almanya'nın yönetim şemasının en üstünde yer alan ve Alman Temel Yasasının 54 ve 61. Maddeleri arasında görevleri ve seçim koşulları belirlenmiş olan yöneticisidir.⁴⁴ Bu maddelere göre Cumhurbaşkanının görevleri ülkeyi içerde ve dışarıda temsil etmektir. Cumhurbaşkanı seçilebilmek için Alman vatandaşı olmak, 40 yaşını aşmış olmak ve meclise seçilebilmek için gerekli olan diğer koşulları sağlamak gerekmektedir. Seçim aşamasında adayların herhangi bir partiye üyeliğinin bulunmaması, federal ya da genel herhangi bir parlamento ya da yönetimde bulunmuyor olması ve görev süresi boyunca herhangi bir ücret karşılığında herhangi bir meslek icra etmiyor olması gerekmektedir. Cumhurbaşkanı beş yıl için seçilir ve yalnızca bir defa seçilmesi mümkündür.

İç politika açısından bakıldığında Cumhurbaşkanını önemli bir uzlaştırma görevi bulunmaktadır. Bütün Almanların temsilcisi olarak partiler arasında tarafsız bir konumda bulunmaktadır. Temel Yasanın 63.Maddesi uyarınca Meclis tarafından seçilmek üzere Şansölyelik için bir aday göstermek Cumhurbaşkanının görevleri arasındadır.⁴⁵ İlgili seçim sürecinden sonra Şansölyeyi görevlendirmek ve ya görevinden istifasını kabul etmek de cumhurbaşkanının görevlerindendir. ⁴⁶Kanuni olarak başka bir seçilme öngörülmemiş ise, Alman Hükümeti ve yasama ile ilgili diğer organların önerisi üzerine Yüksek Mahkeme Üyelerinin ve diğer yüksek konumlardaki memurların atanması Alman Cumhurbaşkanının diğer görevlerinden sayılabilir. Cumhurbaşkanı aynı zamanda meclis tarafından kabul edilen kanunların incelenmesi ve imzalanması ve yayınlanmasından da sorumludur ancak bu inceleme Anayasaya uygunluk konusunda gerçekleşemez; bu alanda hüküm verebilecek olan tek makam Anayasa Mahkemesidir.

⁴⁴ Alman Temel Yasası , 54-61, a.g.e.

⁴⁵ Alman Temel Yasası, Md. 63, a.g.e.

⁴⁶ Alman Temel Yasası, Md. 64, a.g.e.

Cumhurbaşkanının dış politika alanına dair olan görev ve sorumluluklarının başında Almanya'nın uluslararası alanda temsili gelmektedir.⁴⁷ Cumhurbaşkanı kendi ülkesine ziyarete gelen diğer devlet başkanları ve hükümet başkanlarını ve ülke temsilcilerini kabul eder. Almanya'nın diğer ülkeler ile yapmış olduğu her uluslararası sözleşme cumhurbaşkanı tarafından imzalanmak zorundadır. Ayrıca bağımsızlık statüsü kabul edilecek olan ülkeler ve Almanya'yı yurt dışında temsil edecek olan büyükelçilerin atanması da onun görevleri arasında yer almaktadır.

Cumhurbaşkanının dış politika alanında diğer kurumlardan bağımsız hareket ediyor olması öngörülmemiştir; cumhurbaşkanı yalnızca temsil görevi olan bir konum olarak görevlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Örneğin yalnızca hükümet ile hem fikir olduğu durumlarda cumhurbaşkanının ülke dışı gezilerinde konuşmalar yapmasına izin verilmiştir. Cumhurbaşkanının yaptığı bütün konuşmalar cumhurbaşkanlığın web sitesinde kamuya açık bir şekilde sunulmuştur.⁴⁸

Cumhurbaşkanına dış politika alanındaki görevlerinde üç departman yardımcı olur. 20. Departman: Dış politika ile ilgili temel sorunlar, Amerika, Yakın ve Orta Doğu ülkeleri ile ilişkiler, Uluslararası ve Çok taraflı örgütler ve Sivil Toplum örgütleri alanlarında çalışan ve cumhurbaşkanına danışmanlık yapan departmandır. 21. Departman: Avrupa ülkeleri ile olan ilişkiler, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkiler alanlarında çalışan ve cumhurbaşkanına danışmanlık yapan departmandır. 22. Departman: Asya ülkeleri ile ilişkiler, Avustralya ve Okyanusya ile ilişkiler, Sahra-altı Afrika ülkeleri ile ilişkiler ve Kalkınma Politika alanlarında çalışan ve cumhurbaşkanına danışmanlık yapan departmandır.

Dış politika alanında cumhurbaşkanlığında çalışan bu birimler, cumhurbaşkanın gerçekleştireceği geziler ve kabul edeceği devlet ve hükümet başkanlarının gezilerinin planlanmasından sorumludur. Bu birimler ilgili geziler ve olası röportajlar esnasında yapılacak olan konuşmaların hazırlanması ile siyaset, ekonomi ve kültür alanlarında gerçekleştirilecek mektuplaşmalarda danışmanlık yaparlar.⁴⁹ Bu birimler aynı zamanda farklı konularda dış politika analizleri yaparak

⁴⁷ Alman Temel Yasası, Md. 59/1, a.g.e.

⁴⁸ <http://www.bundespraesident.de/DE/Bundespraesident/Reden-und-Interviews/reden-und-interviews-node.html>, Erişim Tarihi: 25.04.2021

⁴⁹ A.g.e.

Cumhurbaşkanını uluslararası ilişkiler alanında bilgilendirir ve cumhurbaşkanının yapacağı tebrik ve başsağlığı gibi yazıları da hazırlarlar.⁵⁰

Kosova'nın bağımsızlığı ilan ettiği 2008 yılında Horst Köhler cumhurbaşkanlığı görevi yürütmekteydi; 2010 yılında bu görevi Christian Wulff'a devretti. Christian Wulff bu görevi yalnızca iki yıl sonra Joachim Gauck' a devretmek zorunda kaldı. 2017 yılı sonunda ise cumhurbaşkanlığı görevi ilk defa daha önce Dış İşleri Bakanlığı görevi de yapmış olan ve dış politika alanında daha aktif bir rol alması beklenen Frank-Walter Steinmeier tarafından üstlenildi.

2.3.2. Şansölye

Bundeskanzler/-in, Alman yönetiminin en üstünde yer alan ve Yürütme erkinin başındaki ismidir. Alman Temel Yasası tarafından da olabildiğince güçlü bir konuma sahip olması için şekillendirilmiş bir yapı olarak Şansölyelik her şeyden 64. Madde uyarınca hükümeti kurma ile görevlendirilen kurumdur.

Şansölye Cumhurbaşkanına ilgili bakanlıklar için önerilerini sunar ve atamalar da bu önerilere göre gerçekleştirilir. Bakanlar Kurulunun oluşturulması ve herhangi bir Bakanın görevden alınması da benzer bir prosedür ile gerçekleştirilir ve Şansölyenin önerisi ile mümkündür. Şansölye Bakanlar Kurulunu yönetir ve Bakanlar Kurulunun doğal başkanıdır.⁵¹

Temel Yasanın bir sonraki Maddesi ise Hükümet Politikalarının belirlenmesi ve yürütülmesini konu alır. Madde 65 son derece açık bir şekilde genel Hükümet Politikaları belirlenirken ve her Bakanlığın kendi alanında kalan politikalarının da belirlenmesi ve uygulanmasında Şansölyenin karar verici rolünü ve sorumluluğunu vurgular.⁵² Ancak her Bakan ve ilgili Bakanlık teşkilatı bu politikaların uygulanmasında belirli bir bağımsız alana sahiptir ve sorumluluk üstlenir. Bu prensip Almancada Ressortprinzip olarak isimlendirilir.⁵³ Fakat Hükümetin faaliyet

⁵⁰ A.g.e.

⁵¹ Alman Temel Yasası, Md. 64, <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> Erişim Tarihi: 20.04.2021

⁵² Alman Temel Yasası, Md. 65, A.g.e.

⁵³ Ressortprinzip: Bazen Ministerialprinzip olarak da adlandırılan bu prensibe göre Federal düzeyde ve Eyaletler düzeyinde Genel bütçenin farklı kalemlere ve planlara ayrılması

alanlarından kaynaklanan sorgulamalarda, özellikle de Parlamenteoya karşı sorumluluğu Şansölye üstlenir.

Almanya’da Şansölye ve Dış Politika alanlarının kesişimi, İkinci Dünya Savaşının ardından uzun yıllar boyunca Şansölyelik yapan ve bu kurumu yoğun bir şekilde etkileyen Konrad Adenauer’ın fikirleri ve tutumlarıyla şekillenmiştir. 1949 yılında BRD’nin kurulması ve Almanya’nın bölünmesini izleyen süreçlerde, yani BRD’nin kendisini Batı Bloğuna yerleştirmesi, NATO’ya destek olması ve eklemlenmesi kadar yine bir Şansölye –Willy Brandt tarafından şekillendirilen Ostpolitik de Almanya’nın Dış Politikasını derin bir şekilde etkilemiştir.

Şansölyenin Dış Politika alanında son derece geniş bir alana sahip olmasının sebeplerinden bir tanesi hiç kuşkusuz Bundesrat ve Bundesparlament kurumlarına bu alanda son derece az bir hareket alanı tanınmış olmasıdır. Her ne kadar Şansölye çoğu zaman bir koalisyon hükümetinin başında yer alsa ve koalisyon ortakları ile eşgüdüm halinde politikalar üretmek zorunda olsa da, Dış Politika genel itibari ile Şansölyenin duruşu ile şekillenir.

2.3.3. İlgili Bakanlıklar

Alman dış politikasının gerçekleştirilmesi ile ilgili sorumluluk yalnızca Dışişleri Bakanlığı ve yurt dışı temsilciliklerinde değildir. İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere Savunma Bakanlığı, Finans Bakanlığı, Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı gibi bir çok bakanlık da dış ilişkilerden sorunlu masaları ve birimleri ile dış politika yapım süreçlerine aktif olarak dahil olurlar. Uluslararası alandaki ilişkilerin çok farklı düzlemlerde ve alanlarda gerçekleşmesi birçok bakanlığın bu süreçleri dahil olması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir; dış ilişkiler yalnızca Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülemeyecek kadar çetrefil bir ilişkiler yumağıdır.

Her ne kadar dış politika ile ilgili temel kararlar alınırken Bakanlar Kurulunda gerçekleştirilen koordinasyon ile hareket edilse dahi bakanlıkların 200 kadar dış

gerçekleştirilir; her alanın ayrı bir bütçesi vardır ve bu kurumların arasında Eyalet ve Federal Bakanlıklar ve Şansölyelik, Sayıştay ve Anayasa Mahkemesi gibi kurumlar da dahildir.

politikanın farklı alanları ile ilgilenen ve Avrupa Birliği ile ilgili alanların dışında çalışmalarını yürüten ve sorumluluk alan çalışma birimleri bulunmaktadır.⁵⁴

Bugün Almanya'daki farklı bakanlıkların Avrupa Birliği ile ilgili olarak çok sayıda çalışma birimi bulunmakla birlikte, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere ikili ilişkiler, karşılıklı anlaşmalar veya uluslararası anlaşmalar kapsamında bakanlıkların birçoğu kendi alanında bir "Dışişleri Bakanlığı" gibi faaliyet göstermektedir.

İlgili Bakanlıkların dış politika üzerinde bu kadar etkili olması son yıllarda ortaya çıkan Küreselleşme trendi ile ortaya çıkmış bir olgu değildir. 1970'li yıllarda bile Hans Peter Schwarz tarafından, başarılı bir iç politika için devletin aktif olduğu her alanda uluslararası düzlemde az ve ya çok işbirliği ve sözbirliğinin mecburi olduğu belirtilmiştir.⁵⁵ Küreselleşme ile birlikte ulus aşırı ilişkilerin sınırları etkisiz kılan ekonomik, ticari, finansal, nüfus, kültürel, çevre vb. birçok alana sıçramış ve devletlerarası karşılıklı bağımlılığa dayalı ilişkiler dış politikayı da dönüştürerek bakanlıkları birer aktöre çevirmiştir.

Bakanlıklara dış politika alanında tanınan bu geniş yetkilerin bir yönünde aslında birer iç politika problemi gibi görünen alanların dahi uluslararası iş birliği olmaksızın çözüme ulaştırılmasının imkânsız olması yatmaktadır. Son derece ulusal bir problem gibi görünen vergilendirme mevzusunda bile uluslararası kuralların varlığı olmaksızın ülkeler arasında yaşanan çifte vergilendirme, vergi muafiyeti gibi sorunların çözülmesi mümkün olamayacaktır.

Farklı Bakanlıkların giderek daha fazla dış ilişkiler alanına müdahil olması bazen içeriden bazen de dışarıdan gelen etkiler sayesinde gerçekleşmektedir. Bazen bakanlıklar uluslararası alandaki işbirliklerinin gerekleri ile dış politika alanının aktörleri olmaktadır. Örneğin NATO ya da ILO gibi uluslararası kuruluşların almış olduğu kararlar yüzünden ya da bu kararların alınma aşamasında görüşmelerin yürütülmesi süreçlerinde bakanlıkların birer aktör haline geldiklerini gözlemleyebiliriz. Yani, hükümet ve şansölyenin izlediği dış politika da bakanlıkların

⁵⁴ Christoph Weller, Bundesministerien . ed. S. Schmidt, G. Hellman ve R. Wolf, Handbuch zur Deutschen Außenpolitik. VS Verlag für Sozialwissenschaften., 2007.

⁵⁵ Hans Peter Schwarz, Handbuch der deutschen Aussenpolitik, 1975 s. 37

birer uygulayıcı haline gelmelerine kolaylıkla sebep olabilmektedir. Her ne kadar Alman Temel Yasası uyarınca ⁵⁶ dış politikayı yürütmekle görevlendirilmiş olan asıl kurum olarak hükümet ve şansölye olarak belirtilmiş olsa da özellikle belirli konferans ve ikili görüşmelerde bulunan Bakanlık görevlilerinin bir delegasyon oluşturdıkları ve hükümeti ve şansölyeyi temsil ettiklerinden yola çıkılabilir⁵⁷ . Ancak Dışişleri Bakanlığı bu görüşmelerde hazır bulunuyorsa, bu bakanlık yetkilileri diğer yetkililerin üstü olarak kabul edilebilir; çünkü hükümet ve şansölyenin öngördüğü dış politikayı izlemek her şeyden önce Dışişleri Bakanlığına bırakılmıştır.

2.3.3.1 Federal Dışişleri Bakanlığı

Alman Federal Dışişleri Bakanlığı ya da Almanca ismi ile Ausweartiges Amt, kuruluş itibarıyla 1870-1871 yılına dayanmaktadır. Nordeutsche Bund ve sonrasında Prusya olarak varlığını sürdüren ve bugünkü Almanya'ya evrilen devlet içinde varlığını kesintisiz sürdürmüştür.

Bismarck döneminde Alman Dışişleri Bakanlığının yalnızca Siyasi ilişkiler ve Ticari İlişkiler ile Kosolosluk İşlemleri alanlarına yoğunlaştığı görülmektedir. Bakanlığın daha modern ve günümüze benzer bir yapıya kavuşması ise, Almanya'daki birçok kurumsal yapıda olduğu gibi Weimar cumhuriyeti dönemine tekabül etmektedir. Hitler Döneminde ise diğer devlet kurumlarında olduğu gibi Dışişleri Bakanlığı da rejimin bir parçası olarak hareket etmiştir.

Savaş sonrası dönemde Bonn merkezli olarak yeniden kurulan ve ancak 1999 yılında Berlin'e taşınan Bakanlık, Almanya'nın yeniden uluslararası toplumun bir parçası olarak yürüttüğü dış politikaların koordinasyon merkezi ve temel yürütücüsü olarak öne çıkmaktadır. ⁵⁸

Almanya Kosova'yı ilk tanıyan ülkelerden birisidir ve tanımanın hemen ardından da diplomatik ilişkilerin kurulması için çalışmalara başlamıştır. 1998-1999 döneminden itibaren Sırbistan ile Kosova arasında yaşanan sorunların sonucunda

⁵⁶ Alman Temel Yasası, Md. 32/, A.g.e.

⁵⁷ Karl Kaiser, Das Vereinigte Deutschland in der Internationalen Politik, ed. Hans Maull , Deutschlands neue aussenpolitik , Bd:1: Grundlagen, Berlin, Boston: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 2015, s.1-14.

⁵⁸ <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/geschichte-des-auswaertigen-amts> Erişim Tarihi: 22.04.2021

Almanya'nın yoğun bir şekilde Kosova'ya yardımlarda bulunması ve Kosova'lı mültecileri ülkesinde kabul etmesi ile başlayan Kosova ilişkileri, ülkenin bağımsızlığın ilanının ardından ülkeyi yeniden kurmak ve barışın ve istikrarın bölgeye yeniden gelmesi için yürütülen yoğun çabaların kalkınma yardımları ile desteklendiği bir ilişkiye dönüşmüştür.

2.3.3.2 Federal İçişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı Alman hükümetinin en eski kurumlarından birisidir; bu kurumun temelleri 1867 Kuzey Alman Federasyonun Şansölyeliğinden, 187 Federal Şansölyelik Makamına, 1879 Reich İç İşleri Bakanlığına, Weimar Cumhuriyeti'nin İçişleri Bakanlığına uzanan bir geçmişe dayanır. İkinci Dünya Savaşı sonrası yapılanma ise 20 Eylül 1949 yılı itibariyle önce Bonn, 1999 yılından itibaren ise Berlin merkezli olarak çalışmalarına devam etmektedir.⁵⁹

İçişleri Bakanlığı çalışma alanı birden fazla Bakanlığın alanına dâhil olan bütün konulara liderlik eder prensibinden yola çıkılarak, kurulduğu andan itibaren Anayasal Çalışmalar, Kamu Güvenliği, Federal Kültürel Meseleler, Gençlik ve Spor ile ilgili konular, Sağlık ve Kamu Çalışanları gibi konularda çalışmalar yürütmüştür; bu sebeple de bugün varlığını Bakanlık olarak sürdüren Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı gibi birçok organ bir zamanlar İç İşleri Bakanlığı bünyesinde bir birim olarak kurulmuşlardır.

Bakanlık 14 Mart 2018 tarihinden itibaren İçişleri, İnşaat ve Memleket Bakanlığı olarak ismini değiştirmiş olsa da hala İçişleri bakanlığı olarak anılmaya devam etmektedir.⁶⁰

İçişleri Bakanlığı kendisine bağlı olarak çalışan çok sayıda kurumla birlikte çalışmalarını yürütmektedir; BAA (Bundesausgleichsamt- Federal Tazmin Kurumu) , BADV (Bundesamt für zentrale Dienste und offene Vermögensfragen- Federal Merkezi Hizmetler ve Kazanımlar Kurumu), BAMF (Bundesamt für

⁵⁹ <https://www.bmi.bund.de/DE/ministerium/unsere-geschichte/unsere-geschichte-node.html>
Erişim Tarihi: 20.02.2019

⁶⁰ https://www.bmi.bund.de/DE/startseite/startseite-node.html;jsessionid=06109FACB8AEEC1C8B28E43A69109467.1_cid373 Erişim Tarihi: 21.02.2019

Migration und Flüchtlinge- Federal Göçmen ve Sığınmacılar Kurumu), BBK (Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe- Federal Vatandaş Koruma ve Afet Yardımı Kurumu), BBR (Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung- Federal İnşaat ve Kadastro Kurumu), BDBOS (Bundesanstalt für den Digitalfunk der Behörden und Organisationen mit Sicherheitsaufgaben- Federal Dijital Radyo ve Kurumlar ve Güvenlik Sorunları Kurumu), BeschA (Beschaffungsamt des Bundesministeriums des Innern- İç İşleri Bakanlığı Satın Alma Kurumu), BfV (Bundesamt für Verfassungsschutz- Federal Anayasayı Koruma Kurumu), BIB (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung- Federal Nüfus Araştırmaları Enstitüsü), ZITiS (Zentrale Stelle für Informationstechnik im Sicherheitsbereich- Dijital Güvenlik Sorunları Ana Merkezi), BISp (Bundesinstitut für Sportwissenschaft- Federal Spor Bilimleri Enstitüsü), BKA (Bundeskriminalamt- Federal Suçlar Kurumu), BpB (Bundeszentrale für politische Bildung- Federal Siyasal Eğitim Merkezi), BKG (Bundesamt für Kartographie und Geodäsie- Federal Haritalandırma ve Jeodezi Kurumu), BPOL (Bundespolizei- Federal Emniyet Müdürlüğü), BSI (Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik- Federal Güvenlik ve Bilgisayar Teknolojileri Kurumu), BVA (Bundesverwaltungsamt- Federal Yönetim Kurumu), Destatis (Statistisches Bundesamt- Federal İstatistik Kurumu), HS Bund (Hochschule des Bundes für öffentliche Verwaltung- Federal Yönetim Okulu), THW (Das Technisches Hilfswerk- Teknik Yardım Merkezi).

Yukarıda ismen sayılmış olan bu kurumların bazıları Kosova ile birlikte çalışmalar yürütmekte, bazıları ise Almanya’da yaşayan Kosovalılar ile ilgili düzenlemelerle ilgilenmektedirler. Özellikle Emniyet ve Güvenlik alanlarında çalışmalarını yürüten Bundespolizei, Bundeskriminalamt ve Nachrichtendienst ve Verfassungsschutz’un yanı sıra Göçmenlik büroları ve genel kamu hizmetlerinin yürütüldüğü; eğitim ve spor, federal yönetimler ve Bevölkerungsschutz gibi alanlarda farklı çalışmalar yürütülmektedir.

2.3.3.3. Federal Savunma Bakanlığı

Almanya’da Bakanlıklar arasında Sivil Güç açısından en tartışmaları olanı, askeri güç kullanımının ne kadar sivil olacağı tartışmaları ile de bağlantılı olarak

Savunma Bakanlığı olmuştur. İkinci Dünya Savaşının ardından Bonn’da kurulan bir çalışma ofisi daha sonra 1955 yılında önce Savunmadan Sorumlu Devlet Bakanlığı’na daha sonra da Savunma Bakanlığına dönüştürülmüştür. Theodor Blank uzun yıllar boyunca hem ofisi yönetmiş hem de Bakanlık yapmıştır.⁶¹ Bakanlığın kurulmasında savaş sonrası dönemde Batı Almanya’da Şansölyelik yapmış olan Konrad Adenauer’ın bağımsızlık konusundaki keskin tutumu ve tam bağımsızlık savunmanın öneminin bilincinde olması temel kurucudur.

Bir Savunma Bakanlığının kurulmasında, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya’nın silahlanmasının önüne konulmuş engeller büyük bir sorun teşkil etmiştir. Alman Ordusunda görev yapmış olan 15 uzman ve komutanın Himmerod Manastırında bir toplantı yaparak, Batı Almanya’nın da kendi silahlı kuvvetlerine konuşması hakkında bir metin oluşturmuşlardır⁶² ve Batı Almanya’nın silahlanması bu temel metin üzerinden gerçekleşmiştir.⁶³ Doğu Almanya’da ise 1946 yılında itibaren önce sınır güvenliğinin sağlanması için bir silahlı polis gücü ve 1948 yılından itibaren de 10.000 kişiden oluşan bir ordu oluşturulmuştur. Batı Almanya’nın silahlanma isteğinin altında Doğu Almanya’nın da hızlı bir şekilde silahlanmasının etkisi büyüktür. 1954 tarihli Paris Anlaşması ile birlikte nihayet Almanya’nın statüsü değişmiş ve silahlanma hakkı yeniden elde edilmiştir ve 1955 yılında Almanya NATO’ya da katılarak Batılı Güçler arasında yerini almıştır. Alman Ordusunun kurulmasının arkasında bile, bir uluslararası güvenlik kaygısının yer aldığını söylemek bu tabloya bakıldığında oldukça açıklayıcıdır.

Savunma Bakanlığı toplamda on farklı birimden oluşur; her birim daha farklı bir alanda uzmanlaşmıştır; Politika Birimi, Silahlanma Birimi Siber Güvenlik Birimi,

⁶¹ <https://www.bmvg.de/de/ministerium/geschichte-des-verteidigungsministeriums> Erişim Tarihi: 28.11.2018

⁶² Bu metnin adı : Über die Aufstellung eines deutschen Kontingentes im Rahmen einer übernationalen Streitmacht zur Verteidigung Europas’dır. Çevirisi ise şu şekilde olabilir: Avrupa’nın Savunması için Oluşturulan Supranasyonal Güç kapsamında Bir Alman Askeri Birliğinin Kurulması Üzerine.

⁶³ Hans-Jürgen Rautenberg ve Norbert Wiggershaus. Militärgeschichtliche Mitteilungen (MGM), Band 21, Karlsruhe, G.Braun Vlg.1977, S. 135–206.

Planlama Birimi, Strateji ve Angajman Birimi, Bütçe ve Kontrol Birimi, Hukuk Birimi, İnsan Kaynakları Birimi, Altyapı- Çevre ve Hizmetler Birimi.⁶⁴

Bakanlık bütün bu birimleri ve Ordu ile birlikte, Alman Hükümetinin tüm savunma fonksiyonlarını bünyesinde barındırmaktadır. Görevleri Alman Temel Yasası tarafından ortaya konulmuş olan yönetim ilkelerine bağlı kalacak şekilde düzenlenmiş ve başarıya ulaşmak için “Birlikte Karar Verme ve Uygulama” prensipleri ve Hükümetin temel politikaları ile şekillendirilmiştir.⁶⁵ Bakanlık, ülkenin bir zamanlar yaşadığı bölünmüşlüğü temsil edencesine hem Bonn hem de Berlin’de merkez binalarına sahiptir, yukarıda belirtilen birimlerin hangi şehirde daha etkili çalışılabileceği dikkate alınarak ayrılmıştır.⁶⁶

2.3.3.4. Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı

1960’lı yıllardan itibaren Almanya’nın uygulamış olduğu kalkınma politikaları, büyüme rakamlarının artırılması ve daha fakir olan toplumsal kesimlerin refaha kavuşmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Hedeflenen o zamana kadar, savaş sonrası dönemin de getirmiş olduğu yıkımın bir etkisi olarak yok olmuş olan orta sınıfın yeniden oluşturulmasıdır. Orta sınıfın oluşması, hem demokratikleşme hedeflerinin hem de ekonomik sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına daha yakın olunması anlamına gelmektedir.

Bu döneme ait bir diğer kalkınma hedefi olarak da yeniden dünya piyasalarına eklemlenmesi gelmektedir. İkinci Dünya savaşı boyunca saldırgan politikalar izlemiş olan bir ülkenin halefi ve Soğuk Savaş Döneminde de bloklar arasında yaşanan çatışmanın yaşandığı nokta olan İki Almanya arasında Federal Almanya bu konuda daha başarılı olabilmisse de, uluslararası düzlemde yeniden güvenilen bir ülke konuma yükselmesi zaman almıştır. Buradan hareketle kalkınma politikalarının çerçevesini çizmek son derece kolaydır: Uluslararası Ekonomik İşbirlikleri ve Diyalogun artırılması, Uluslararası Kurum ve Kuruluşlara üyelik ve geliştirmekte olan ülkeler ile işbirlikleri sağlarken Sovyet Rusya’nın etki alanından uzaklaşma ve Üçüncü Dünya

⁶⁴ <https://www.bmvg.de/de/ministerium/organisation/die-abteilungen> Erişim Tarihi: 29.11.2018

⁶⁵ <https://www.bmvg.de/de/ministerium> Erişim Tarihi: 28.11.2018

⁶⁶ https://www.gesetze-im-internet.de/berlin_bonng/BJNR091800994.html Erişim Tarihi: 04.02.2019

lkelerinin de bu etki alanında uzaklaşmasına yardımcı olmak. Bu dönemde özellikle Hallstein Doktrini erevesinde DDR ile diplomatik ilişki kurmuş olan üçüncü ülkeler ile ekonomik ve kalkınma amaçlı kurulmuş olan ilişkilerin sonlandırılmış olması BRD'nin Sovyet Rusya'nın etki alanında uzaklaşmak konusunu ne kadar ciddiye aldığının göstergesi olarak görülebilir.

Federal Ekonomi ve Kalkınma Bakanlığı'nın kurulması 1961 yılında gerçekleştiğinde Almanya hem BRD ve DDR arasında yaşanan bu çekişmeler, hem de bloklar arasında yaşanan sorunların yanı sıra, Dünya zerinde Kuzey ve Güney lkeleri arasında yaşanan eşitsiz kaynak dağılımı ve fakirlik ile yüz yüze gelinmiştir. Nitekim 1961 yılı aynı zamanda OECD'nin de kurulduğu yıldır ve eş zamanlı olarak uluslararası düzlemde de bu sorunlarla bir mücadele çabası konusunda farkındalık oluştuğu anlamına gelmektedir.

Elbette, Kalkınma politikaları aynı zamanda BRD için uluslararası ortaklarına güvenilebilir bir ülke olunduğunu gösterebilecek ve Asya ve Güney Amerika'daki ülkeler ile doğrudan bir diyalog kanalı oluşturan önemli bir araçtır.⁶⁷

1970'lı yıllarda yaşanan Petrol Krizi Almanya'yı kalkınma politikalarını ve gelişmekte olan ülkelere yönelik uygulanan politikaların yeniden gözden geçirilmesine sebep olmuştur. Bu dönemde uygulanan kalkınma politikalarının Besin Temini, Eğitim, Sağlık, evre Politikaları Kadın İşçiler konularında yoğunlaştığı görülmektedir.⁶⁸

Aynı zamanda bu dönemde Avrupa içinde de Avrupa Birliği'ne evrilen yapılanma sayesinde giderek genişleyen ve derinleşen bir işbirliği bulunduğu için Almanya'nın politikaları da buna uygun olarak bir dönüşüm göstermiştir.

1990'lı yıllar bloklar arasındaki mücadelenin sonra ermesi ile Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen çok sayıda konferans ile birlikte bir düzen arayışını ifade eder. 1992 Rio evre ve Kalkınma Konferansı, 1994 Kaire Toplum ve Kalkınma Konferansı, 1995 Pekin Dünya Kadınları Konferansı ve 1996 Roma Dünya Besin Zirvesi bunlara örnek gösterilebilir. Bakanlık bu toplantılara katılım sağlamakla

⁶⁷ <https://www.bmz.de/de/ministerium/geschichte/hintergrund> , Erişim Tarihi: 04.02.2020

⁶⁸ <https://www.bmz.de/de/ministerium/geschichte> Erişim Tarihi: 04.02.2020

kalmamış, birçoğunun düzenlenmesinde de aktif görev almıştır. 90'lı yılların sonu Avrupa'da Yugoslavya'nın yıkılmasının ardından yaşanan sorunlu dönem ile mücadele gerekliliklerini Almanya'nın kapısına kadar taşımış olsa da bu dönem aynı zamanda Somali'deki devletin çöküşü, Ruanda Katliamı gibi olaylar ile aynı dönemi ifade eder. Bu sebeple çatışmalar ile mücadele ve engellenmesi, kalkınma politikalarının hedeflerinden biri haline gelmiştir.

2000'li yıllar ise daha çok iş gücü, fakir ülkelerin yaşadığı borçlanma sorunlarına çözüm arayışları, Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedefleri paralelinde çalışmalar, iklim değişikliği ile mücadele ve küresel ekonomik kriz ile mücadele ile geçmiştir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin aynı zamanda ekolojik olarak da sürdürülebilir olması ve barış arayışı kalkınma hedeflerinin bir parçası haline gelmiştir.

Bakanlık faaliyetlerinin çok büyük bir kısmını yaklaşık elli yıldan fazla bir süredir GIZ üzerinden gerçekleştirmektedir. GIZ ise yaptığı bu çalışmalarda Alman Hükümetinin yanı sıra AB Kurumları, Birleşmiş Milletler Kurumları, Özel Sektör ve başka ülkelerin hükümetlerinden destek alarak hareket etmekle birlikte Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı ile organik bir bağı bulunmaktadır. GIZ tarafından paylaşılan verilere göre 2020 yılında ulaşılan iş hacmi toplamda 3.3 milyar Avro düzeyinde olup, 2021 yılı sonu itibariyle çalışan sayısı 120 ülkede 24,977 olarak belirtilmektedir. Bu çalışanların yaklaşık olarak %70'ini temsilciliklerin bulunduğu ülkelerin kendi vatandaşları oluşturmaktadır. 120 temsilcilik ile geniş bir ağa sahip olan yapılanmanın Almanya Ofisleri Bonn ve Eschborn'da bulunmaktadır. GIZ kendi bünyesinden çalışan bu personellere ek olarak 431 kalkınma uzmanı ile ortak ülkelere destek sağlamaktadır.⁶⁹ Yoğun olarak çalıştığı alanlar arasında sürdürülebilir kalkınma, ekonomik işbirlikleri oluşturma, iklim politikaları, sivil krizlerin önlenmesi, demokratik haklar ve kamu yönetimi, enerji politikaları gibi konular yer almaktadır.⁷⁰

Bakanlık ile çalışan bir diğer kurum da 1948 yılında Marshall Planı'nın bir parçası olarak Frankfurt'ta kurulmuş olan KfW- Kreditanstalt für Wiederaufbau- İmar

⁶⁹ <https://www.giz.de/en/aboutgiz/profile.html> Erişim Tarihi: 04.02.2022

⁷⁰ https://www.giz.de/en/workingwithgiz/german_government.html Erişim Tarihi: 04.02.2022

Kredi Kurumu ismiyle kurulmuş olan Kalkınma Bankası'dır. DEG-Alman Yatırım Korporasyonu, KfW IPEX-Bank- Proje Finansmanı ve İhracata yönelik Şirketlerin Finansmanı ile ilgilenir- ve FuB'nin oluşturduğu bir bankalar grubu olan kurum, Küçük ve Orta Düzey İşletmelerin finansmanı, finans uzmanlığı, ihracat ve ithalat finansmanı, yatırım finansmanı, kalkınma yardımları, konut finansmanı gibi alanlarda çalışmaları olan kurum, %80 Alman Federal Hükümeti %20 oranında da eyaletlere aittir.

Bankalar Grubunun Kalkınma Yardımları KfW Entwicklungsbank tarafından gerçekleştirilir. Yapılan işlemler arasında hükümetlere finansman desteği verilmesi, gelişmekte olan ülkelerin küçük ve orta boyutlu işletmelere destek veren bankaları ve kurumlarının desteklenmesi gibi faaliyetler yer almaktadır.

Kalkınma yardımlarına ek olarak Kalkınma Kredileri de kullanılan yöntemlerden birisidir. Bu işlemlerin bütçesi Federal Hükümetin bütçesinden ancak banka aracılığı ile gerçekleştirilir. Farklı ülkelere Kişi Başına Düşen Milli Gelir düzeylerine göre farklı düzeylerde yardım ve hibeler ya da krediler verilebilmektedir.

Alman Kalkınma yardımlarının finansman tarafı KfW tarafından, teknik tarafı da GIZ tarafından üstlenilir tabiri yanlış olmayacaktır. Kurumun kendi web sitesinden yapılan açıklamaya göre öncelikli hedefler, yardım yapılan ülkelerde açlıkla mücadele edilmesi, barışın garanti altına alınması, çevre ve iklim konularında duyarlı projelerin desteklenmesi ve küreselleşmenin hakkaniyetsizliğe sebep olmasının önlenmesi yer almaktadır. ⁷¹ Banka bu sebeple 100'den fazla ülkede 2200 farklı projenin desteklemesi için çalışmalar yürütmektedir. ⁷² Bu ülkeler arasında Afrika, Asya, Latin Amerika ve Güneydoğu Avrupa'dan çok sayıda ülke bulunmaktadır. Kurumun birlikte çalıştığı ülkeler homojen bir yapıda olmadığı için projeler ve bölgeler de farklılık göstermektedir. Bu sebeple, Kosova da dahil olmak üzere kurumun yaklaşık 70 ülkede temsilciliği bulunmaktadır. ⁷³

⁷¹ <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Aufgaben-und-Ziele/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

⁷² <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Aufgaben-und-Ziele/Unsere-Arbeitsweise/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

⁷³ <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Weltweite-Pr%C3%A4senz/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

2.3.4. Parlamento

Alman Parlamentosunda alınan kararlar konularına uygun bir şekilde Komisyonlarda görüşülür ve hazırlanır. Bu komisyonlar her seçim sonrası dönem için yeniden oluşturulurlar, ancak yalnızca dört tanesinin kurulması Temel Yasa tarafından öngörülmüş ve mecbur kılınmıştır.⁷⁴ Bu komisyonlar; Dış İlişkiler Komisyonu, Savunma Komisyonu, Avrupa Birliği ile İlişkiler Komisyonu ve Dilekçeler Komisyonu. Yine Kanunla kurulması öngörülmüş olan başka komisyonlar da bulunmaktadır; Bütçe Komisyonu ve Tüzük Komisyonu. Diğer Komisyonlar Hükümetlerin politikalarına göre ihtiyaç duyulması halinde kurulur ve bununla beraber Parlamentonun Hükümetin yaptıkları ile ilgili belirli oranda bir kontrole sahip olması amaçlanır. Parlamento, hükümet politikaların ayrı olarak, önemli olduğunu düşündüğü ve üzerine eğilmesi gereken konularda da Komisyonlar oluşturabilir; nitekim turizm, kültür, spor gibi alanlarda çoğu zaman komisyonlar oluşturulduğu görülmektedir.

Parlamentoda oluşturulan komisyonlarda, o seçim döneminde parlamentoda yer alan bütün partilerin temsil edilmesi esastır ve komisyonların oluşturulmasında partilerin sahip oldukları sandalye sayısı esas alınarak sayılar belirlenir.

Dış politika, temel olarak hükümet tarafından belirlenen ve yürütülen bir alandır. Ancak Parlamentonun dış politika üzerindeki etkisinin artarak geliştiğini söylemek mümkün olacaktır. Dış Politika Komisyonu, hâlihazırda Parlamentodaki en büyük komisyonlardan birisidir ve toplamda 45 milletvekilinden oluşur.⁷⁵ Komisyon toplantılarında genel olarak Hükümetten politikaları hakkında bilgi talep edilir ve toplantılarda bu konularla ilgili tartışmalar gerçekleşir. Tartışmaların temelinde Dünya genelinde gerçekleşen olaylara karşı Almanya'nın takındığı tavır ve görüşler yer alır. Alman dış politikasının temel ilkeleri, komşularla ilişkiler, Avrupa Birliği ile ilişkiler, Transatlantik Bölgesi ile ilişkiler gibi temel konuların yanı sıra, Orta Doğu, Rusya, Çin, Afganistan, Balkanlar gibi bölgelere ilişkin tartışmalar ve Alman Ordusunun farklı kapasitelerde görev yaptığı bölgelere ilişkin tartışmalar da bu komisyonun alanında yer alır. Ancak Kültür, Silahsızlanma, Birleşmiş Milletler, Eğitim

⁷⁵ <https://www.bundestag.de/internationales> Erişim Tarihi: 15.02.2022

Politikaları, Kriz Yönetimi gibi farklı komisyonlarla birlikte çalışılan ve alt komisyonlar aracılığı ile iş birliği sağlanan alanlar da mevcuttur.

Alman Parlamentosunun dış politika alanındaki etkisinin artmasında Yüksek Mahkemenin kararlarının da etkisi büyüktür. Örneğin Alman Ordusunun yurt dışında gerçekleştireceği silahlı müdahaleler konusundaki karar mercii eskiden yalnızca Hükümet tarafından alınan bir karara bağlı iken, artık bu kararların Parlamentoda oylanması ve meşruiyet kazanması gerekmektedir. Dış Politika Komisyonu bu tarz kararların öncesinde temel hazırlıkların yapıldığı birimdir ve şu ana kadar Parlamentoda yapılan hiçbir görüşmede komisyonun önerilerinin dışında bir karara rastlanmamıştır.⁷⁶

Almanya'nın Kosova'da yaptığı KFOR görevine ilişkin parlamentoda alınan ilk karar 11 Haziran 1999 tarihli'dir. Bu karara göre Alman Ordusuna verilen görev; Kosova'nın sağlam, demokratik, çok milletli ve barış içinde yaşayan bir ülke olmasına yardımcı olmaktır.⁷⁷ Karar esas itibari ile herhangi bir zaman sınırlaması yapılmaksızın alınmış olmasına rağmen, Dış Politika Komisyonu'nun 7 Haziran 2000 tarihli toplantısında Hükümet her on iki ayda bir, KFOR görevinin uzatılması öngörülmüş ise bu kararın parlamento tarafından yeniden görüşüleceği garantisini vermiştir.⁷⁸ Parlamento bu konuda yer yıl yeni bir karar almaktadır, 22 Haziran 2017 tarihli kararda ise 1350 olan asker sayısı bu tarihten itibaren 800'e çekilmiştir. Bu rakamlar mümkün olan en yüksek sayıları belirtmektedir.⁷⁹

Almanya'nın Sivil Güç olmasının bir yanında uluslararası organizasyonlarla birlikte güçlü olmak vardır. Almanya bir taraftan bu organizasyonlara kendi bağımsızlık alanından belirli bir düzeyde vazgeçerek bağlanır ancak bu organizasyon aracılığı ile güçlü olmayı devam ettirir. Bunun izlerini de parlamento çalışmalarında izlemek de mümkündür. Dış Politika Komisyonu bu tür organizasyonlarla ilgili olarak

⁷⁶<https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze> Erişim Tarihi: 16.09.2021

⁷⁷ Çeviridir. Asıl metin şu şekildedir : “Die Kräfte der Bundeswehr haben im Wesentlichen den Auftrag, die Entwicklung des Kosovo zu einem stabilen, demokratischen, multiethnischen und friedlichen Land zu unterstützen.”

⁷⁸<https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze> , Erişim Tarihi: 16.09.2021

⁷⁹https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze/kfor_bisherige_mandate/247452 Erişim Tarihi: 22.02.2022

daha detaylı çalışmalar yürütür ve Almanya'nın kurallara yalnızca uyan değil, kuralları koyan ya da değişen kuralları uyarlayan bir güç olabilmesi için çalışır. FDP partisinden Ulrich Lechte başkanlığındaki alt komisyon yalnızca bu konulara eğilmektedir.⁸⁰

Yeşiller Partisinden (Bündnis 90/ Die Grünen) Ottmar von Holz başkanlığındaki alt komisyon ise Kriz Yönetimi-Önlenmesi, Ticari İlişkiler konularında çalışmalar yürütmektedir. Bu alanlara 21yy ihtiyaçlarına göre krizlerle mücadele, ihtiyaç duyulması halinde sivil ve askeri müdahaleler, ticari ilişkiler, silahsızlanma, demokrasi geliştirme, Hukuki prosedürler geliştirme ve Polis yetiştirme programları da bu alt komisyon tarafından yürütülür; Kosova'daki çalışmaların birçoğu bu komisyonun çalışma alanına girmektedir.⁸¹

CDU/CSU Partisinden Thomas Erndl başkanlığında yürütülen alt komisyon çalışmaları ise dış politikanın üçüncü temel yapıtaşından yani kültür ve eğitim politikalarından sorumludur. Bu alt komisyon Hükümet tarafından yurt dışında görevlendirilmiş olan Vakıflar ve kurumların çalışmaları ile ilgili raporla oluşturmakta ve kendilerinden bilgi talep etmektedir. Bu kuruluşlar arasında Goethe Enstitüsü, DAAD- Deutsche Akademische Austauschdienst gibi farklı vakıflar da yer almaktadır.

Ayrıca Alman Parlamentosunda çok sayıda Balkan kökenli milletvekilinin de bulunması, bu vekiller ve içinde yer aldıkları partilerin dikkatlerinin özellikle bu bölgelere çekmeleri için bir şans sunmaktadır. Son yapılan 2021 tarihli seçimlerde büyük çoğunluğu Türk olmakla birlikte, Yunanistan, Hırvatistan, Bosna Hersek, Arnavutluk ve Kosova kökenli 24 milletvekilli seçimlerden galibiyetle çıkarak milletvekili seçilebilmişlerdir.⁸²

2.3.5. Federal Konsey

Bundesrat (Federal Konsey), Almanya'nın federal yapısının ülke yönetimine yansması olarak görülebilir. Alman Temel Yasasına göre Konsey'e yalnızca eyalet parlamentolarına seçilmiş milletvekilleri gönderilebilir. Her eyalet en az 3 temsilci ile bu Konseyde temsil edilir; nüfusu 2 milyondan fazla olan eyaletlerin 4 temsilcisi,

⁸⁰ <https://www.bundestag.de/internationales>, Erişim Tarihi: 15.02.2022

⁸¹ <https://www.bundestag.de/presse/hib/-/570280> Erişim Tarihi: 16.09.2021

⁸² <https://balkaninsight.com/2021/09/27/german-parliament-gets-24-new-mps-with-balkan-roots/> Erişim Tarihi: 16.09.2021

nüfusu altı milyondan fazla olan eyaletlerin 5 temsilcisi, nüfusu yedi milyondan fazla olan eyaletlerin ise 6 temsilcisi vardır.⁸³ Konseyde en fazla 69 temsilci bulunur ve oy çokluğu ile karar alınması için en az 35 temsilcinin oyu gereklidir. Bu Konseyde yer alan temsilciler, özellikle Federal Konsey seçimleri aracılığıyla seçilerek göreve gelmezler; ancak zaten eyalet parlamentosu seçimlerinde seçmen süzgecinden geçtikleri için demokratik açıdan bakıldığında gerekli meşruiyete sahiptirler.

Federal Konsey'in dış politikayı etkilemesi ise oldukça sınırlıdır. Temel olarak Konsey, parlamentonun onayladığı Uluslararası Anlaşmaların onay sürecinde bir söz hakkına sahiptir.⁸⁴ Federal Konseyin dış politika üzerinde yoğun etkisinin olmamasının Temel Yasa ve diğer temel hükümlerle bir ilgisi yoktur; Parlamentonun dış politika üzerindeki etkisinin artması ve Şansölyenin dış politika üzerindeki hâkimiyeti Federal yapıdaki diğer kurumları birer adım geriye itmiştir.^{85 / 86}

Federal Konsey'de yapı itibarıyla Parlamentaoya benzer bir şekilde çalışmalarını komisyonlar aracılığı ile yürütür. Federal Konsey içerisinde Abteilung A adı ile bilinen bu bürolarda her bir komisyon için özel bir yer ayrılmıştır. Farklı konularda çok sayıda komisyon bulunmasına rağmen özellikle dış politika alanında çalışan iki komisyon vardır; bunlardan ilki Dış Politika Komisyonu, ikincisi ise Europakammer'dır. İster Federal Parlamento'dan isterse de Eyalet Parlamentolarından gelsin, bütün konular önce komisyonlarda görüşülür. Komisyonlarda bütün eyaletlerin temsil edilmesine özellikle dikkat edilir ve komisyonların konu olarak bütün bakanlıkların alanlarına göre değinmesi de önemlidir. Kural itibarı ile Federal Konseyde 16 Komisyon bulunmaktadır.⁸⁷ Bu kurum eyaletlerin Hükümetin politikaları ya da Avrupa Birliği politikalarına müdahil olabildikleri yegane kurum olduğu için genel olarak çok detaylı ve kontrole yönelik bir incelemenin yapıldığı

⁸³ Alman Temel Yasası, Md. 51, A.g.e.

⁸⁴ Alman Temel Yasası Md. 59/2; Md. 53/3. , A.g.e.

⁸⁵ Rudolf Hrbek, „Die Anfangsjahre im Bundesrat, Miterlebt - mitgestaltet. Der Bundesrat im Rückblick, Bonn 1989, s.103

⁸⁶ Karl-Ludwig. Sommer, Der Bundesrat als außenpolitische Kontrollinstanz in den Anfangsjahren der Bundesrepublik Deutschland , Zeitschrift für Parlamentsfragen, Vol. 23, No. 3, August 1992, s. 537-556

⁸⁷ <https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/ausschuesse/ausschuesse-node.html> Erişim Tarihi: 12.09.2021

görülmektedir.⁸⁸ Nitekim Alman Temel Yasası Şansölye ve Bakanlara Konsey toplantılarına katılma hakkı ve Konseyin isteği halinde de katılma sorumluluğu getirmiştir.⁸⁹ Örneğin Federal Konsey, 932. Toplantısında Kosova gibi Balkan Ülkelerinden gelen göçmenlerin geri gönderilmesi hususunu tartışmış ve bu konuda bu ülkelerin güvenli sayılamayacağı kararını vermiştir.⁹⁰

Federal Konsey'in en önemli çalışma alanlarından bir diğerini de Europakammer⁹¹ (Avrupa Bürosu) oluşturmaktadır. Avrupa Birliği ile alakalı ve acil tepki verilmesi gereken durumlarda Federal Konseyin toplanması beklenmeden Europakammer gerekli kararları alabilir. Federal Konsey normalde yılda yaklaşık 12 defa toplanır, normalde de bu toplantılar Avrupa Birliği ile ilgili alanlarda da yapılan çalışmaların takibi için gerekli süreyi Konsey için garantiler. Ancak, bazı özel durumlarda, hızlı tepkiler verilmesi gereken hallerde, Temel Yasanın 52. Maddesi uyarınca Europakammer karar almakla yetkilendirilmiştir.⁹²

2.3.6. Ordu

Alman Ordusunun kurulması İkinci Dünya Savaşı'nın yalnızca on yıl sonrasında gerçekleşmiştir. Soğuk Savaş Döneminin katı düşman algılarının bu ordunun kurulmasında etkili olması haricinde, henüz on yıl önce Avrupa'da bu kadar yıkıcı bir savaşın yürütücü olan bir ülkenin silahlanmasına izin verilmesi daha farklı bir şekilde açıklanamamaktadır.

Almanya'nın İkinci Dünya Savaşının ardından 8 Mayıs 1945 tarihinde yenilgiyi kabul etmesi ile birlikte Almanya'nın batısında Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Fransa, doğusunda ise Sovyetler Birliği orduları tamamen hakim olarak Nazi Almanya'sının ordusunun bütün unsurlarının çözülmesini sağlamışlardır. Bu tarihten itibaren on yıl boyunca neredeyse tam demilitarize edilmiş bir ülke olarak

⁸⁸ <https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/ausschuesse/ausschuesse-node.html> Erişim Tarihi: 12.09.2021

⁸⁹ Alman Temel Yasası Md. 53/3., A.g.e.

⁹⁰ İlgili karar tasarısına aşağıdaki linkten ulaşılabilir :
https://www.bundesrat.de/SharedDocs/TO/932/tagesordnung-932.html;jsessionid=05ED41F1172B36320DA474EDF1AE85F9.2_cid382 Erişim Tarihi: 20.06.2021

⁹¹ <https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/europakammer/europakammer-node.html#doc4353516bodyText1> Erişim Tarihi: 20.06.2021

⁹² Alman Temel Yasası Md. 52/3a.A.g.e.

Almanya varlığını sürdürmüştür. Bu demilitarizasyon ve demokratikleşme süreçlerinin önemli bir parçasını da elbette Savaş Suçlarının yargılanması süreçleri oluşturmuştur. Yargılamalar sonucunda ise suçlarının hüküm giymesinin yanı sıra el koyulan mallar, savaş sırasında zarar gören ülkelere tazminat olarak aktarılmıştır.

Almanya'nın yeniden bir ulus devlet olarak görülmeye başlanması ihtiyacı ise 1947/48 döneminde Batılı Güçler ile Sovyet Rusya'sının yaşamış olduğu sorunlar ile eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Nitekim 1948 yılında Batılı Güçlerin hakimiyetinde olan Batı Berlin'in kara yolu ile Batı Almanya'dan koparılması ve 1949 yılına kadar yalnızca hava yolu ile gerçekleşen Batı Berlin'in desteklenmesi ise Sovyetler ve Batılı Güçler arasında anlaşmazlıkların en görünür olduğu noktalardan biridir.

Bu sürecin devamında 1949 yılında Batılı Güçlerin desteklediği BRD kurulurken Bonn da geçici başkent olarak tercih edilmek zorunda kalmıştır. Ancak BRD'nin bile silahlı bir gücünün olabilmesi için 1951 yılında ülke sınırının korunması için kurulan ancak sonrasında Polis teşkilatına evrilen Bundesgrenzschutz⁹³,un kurulması ile olabilmıştır. Ancak 1950'li yıllarda Kore'deki krizin büyümesi ile Alman Ordusunun kurulması gerekliliği yavaş yavaş kabul edilebilir hale gelmiş, Himmerod Konferansının ardından Avrupa Güvenlik Teşkilatı'nın nüvesinin oluşturacak ve bir Avrupa Ordusu'nun kurulmasını öneren fikirler Fransız René Pleven tarafından ortaya atılmıştır.

1952 yılı ile birlikte imzalanan Deutschlandvertrag ile birlikte Almanya Avrupa Güvenlik Teşkilatı'nın da bir parçası olacak şekilde yeniden bir müttefik olarak Batılı ülkeler arasına kabul edilerek bir ordunun kurulmasına izin verileceği beyan edilmiştir. Başarılı bir girişim olmamasına rağmen Almanya'nın önünü açan bu gelişmeler 1949 yılında kurulmuş olan NATO'nun 1954 yılı Londra görüşmelerine Alman Temsilcilerin de katılması ve ardından 1955 yılında bu savunma ittifakına kabul edilmesi ile taçlanmıştır.

⁹³ <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17225/bundesgrenzschutz-bgs/>
Klaus Schubert ve Martina Klein. Das Politiklexikon. 7., Baskı Bonn: Dietz 2020.
Lizenzausgabe Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.

Alman Ordusu'nun kuruluş tarihi 12.11.1955'dir.⁹⁴ Alman Ordusunun kurulmasına ve var olmasına ilişkin Anayasal temel Grudgesetz'in 87 maddesidir. Buna göre „Der Bund stellt Streitkräfte zur Verteidigung auf.“ yani Alman ordusu aslında savunma temelli bir yapıda kurulmuştur. Fakat hem Soğuk Savaş döneminde hem de ülke savunması amacıyla yalnızca savunma temelli bir yapı kurulmuş olsa da hem teknolojik gelişmelerin Siber Güvenlik gibi farklı unsurları gerektirmesi hem de Almanya'nın dahil olduğu NATO gibi savunma örgütleri, Birleşmiş Milletler Misyonları ve Uluslararası Terörizmle mücadele gibi farklı gerekliliklerin doğması bu orduyu da farklı bir yapılanmaya mecbur bırakmıştır.

Ancak Alman Ordusu ile ilgili söylenilebilecek en temel şey, bir parlamento ordusu olduğu gerçektir. Ordunun gerçekleştireceği operasyonlar ve temel hareketlerin hepsine yalnızca Parlamento karar verebilmektedir. Bu sebeple de Alman Ordusu tarafından gerçekleştirilen uluslararası misyonlar için sürekli olarak farklı komisyonlarda görüşmeler yapılmakta ve izin süreçleri yürütülmektedir. 2015 yılından itibaren yine Alman Anayasa Mahkemesi almış olduğu bir karar ile, çok istisnai ve hızlı hareket edilmesi gereken hallerde eğer hareket sona ermiş ise, izin görüşmesinin hiç yapılmamasının bile mümkün olduğunu belirtmiştir. Ancak kural olarak, askeri operasyonun devam etmesi halinde, Alman Parlamentosunda bir görüşmenin yapılması ve izin süreçlerinin tamamlanması gerekmektedir.⁹⁵

Örneğin, 14 Haziran 2018 Alman Ordusunun Kosova- KFOR, Lübnan- UNIFIL ve SOPHIA- Akdeniz misyonları için Parlamento görüşmeleri yapılarak Akdeniz Misyonu 30 Haziran 2019 tarihine kadar uzatılmıştır. Almanya'nın Kosova'daki askeri varlığı ise süresiz olarak tanımlanıyor olsa bile her yıl yeniden görüşülerek değerlendirmeye tabii tutulmaktadır. KFOR bünyesinde gerçekleşen bu

⁹⁴ Martin Rink, Die Bundeswehr 1950/55–1989 (= Militärgeschichte kompakt. 6). DeGruyter Oldenbourg, München 2015, ISBN 978-3-11-044096-6.

⁹⁵ <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/auftrag-aufgaben-bundeswehr>

misyonda üst sınır 800 asker olarak belirtilmiş olsa da, güncel rakamlara göre şu anda yalnızca 68 Alman Askeri Kosova’da görev yapmaktadır.⁹⁶

Şekil 2. 2022 yılı İtibariyle Alman Ordusunun Uluslararası Görev Misyolları
(Kaynak: Bundeswehr)

2022 yılı itibariyle Alman Ordusunun Yurt Dışı Misyollarında görev almakta olan 2030 askerlerine dair detaylar da aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. 2022 yılı İtibariyle Alman Ordusunun Uluslararası Görev ve Misyollarında Görev Alan Askeri Personele Ait Veriler

(Kaynak: Bundeswehr)^{97,98}

Misyon	Tür	Bölge	Sayı
KFOR	NATO	Kosova	68
UNMISS	BM	Güney Sudan	13
UNIFIL	BM	Lübnan	68
EUTME	AB	Mali	298
MINUSMA	BM	Mali	1061

⁹⁶ <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/bundeswehr-im-mittelmeer-und-im-kosovo-1141056> Erişim Tarihi: 20.08.2021

⁹⁷ <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/170952/b06e6d1ff9f3610715129a366ce60a95/download-einsatzkarte-data.jpg> Erişim Tarihi: 20.08.2021

⁹⁸ <https://www.bundeswehr.de/de/wie-lauten-die-einsatzzahlen-93752> Erişim Tarihi: 20.08.2021

Atalanta	AB	Güney Afrika	5
Sea Guardian	NATO	Akdeniz	196
EUNAVORMED	AB	Akdeniz	16
ANTI-IS		Suriye/Irak	251
MINURSO	BM	Batı Sahara	3

Alman Ordusu katılım sağladığı bu misyonlar ile dünya üzerindeki güvenlik ve stabilizasyon ihtiyacına destek vermekte ve bunu yaparken Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar ile hem eşgüdüm hem de işbirliği içinde hareket etmekte ve demokratik ilkelere bağlı kalarak bu ilkelerin yayılması ve yaygınlaşmasına destek vermektedir. Bu sebeple yapılan operasyonlar askeri nitelik taşıyor olsa da Alman Dış Politikasının sivil çizgisinden ayrılması anlamına gelmemektedir.⁹⁹

2.3.7. Vakıf Ve Dernekler

Dış politika uzun yıllar boyunca yalnızca devlet ve onun kurumları tarafından gerçekleştirilen bir fonksiyon olmuştur. Modern anlamda Uluslararası İlişkilerden başlangıcı olarak görülen Vestfalya Barışından önce, dış politika o devleti yönetenler ve onlara danışmanlık yapan görevliler ve maiyetleri ile sınırlıydı.

Dışişleri Bakanlıkları ya da aynı işlevi gören diplomatik makamlar, daha sonra kabul gören ve bütün devletler tarafından kullanılmaya başlanan makamlardır. Dış politikanın daha disiplinli bir şekilde yürütülmesi, devletin en temel dış politika aktörü olarak görülmesini sağlaması sebebiyle devletler arasındaki her türlü ilişki yalnızca belirli kanallar aracılığıyla gerçekleştirilebilmekteydi.

Dönüşen dünya düzeni ile birlikte, hem devletlerarasındaki ilişkiler yalnızca dış politika alanı ile sınırlı kalmayarak farklı alanlara yayılmış hem de dış politikada artık farklı gruplar da etkin olmaya başlamıştır.

Almanya özelinde, dış politikayı etkileme gücü olan devlet dışı aktörler, Stephan Bieling tarafından üç farklı grupta incelenir; bunlar ekonomik alanda etkin

⁹⁹ <https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr> Erişim Tarihi: 20.08.2021

gruplar, medya ve diğer ilgi grupları olarak görülebilir.¹⁰⁰ Bazı medya kuruluşları bazı ekonomik gruplar ya da ilgi gruplarına yakın olabilir ve günlük hayatta bu tür grupları ayırtırmak oldukça güç olacaktır. Ancak bu üç gruptan doğan iki temel grup; ekonomik ilgi grupları ve insani- değerlerle ilgilenen ilgi grupları olarak ortaya çıkmaktadır.

- Ekonomik İlgi Grupları: Ekonomik büyüme, ya da belli alanlarda belli gelişmeleri hedefleyen grupların, hükümet politikalarını etkilemek, dış politikada gerekli adımların atıldığını sağlamak gibi hedefler güden, kısa, orta ve uzun vadeli planlar yapan gruplar, meslek odaları, vakıflar, dernekler, şirketler ve hatta uluslararası kuruluşlar olarak tecessüm edebilir.
- İnsani- değerlerle ilgilenen ilgi grupları ise, insan hakları, barış, çevre, yoksulluk ve kalkınma-gelişmişlik düzeyi, eğitim gibi alanlara yoğunlaşan ve vakıflar, dernekler, uluslararası kuruluş ve organizasyonlar ya da gruplar şeklinde ortaya çıkabilir.

Bununla birlikte sivil toplum yapılanmalarının dış politikada daha aktif olarak yer alalarının en önemli sebepleri arasında, dış politika yapımının da demokratikleşmesi oluğunu söylemek mümkündür. Çünkü yukarıda anılan ilgi gruplarının her birisi farklı medya araçları tarafından desteklenerek kendilerine sosyal alanlar yaratmakta ve hem toplum üzerinde hem de ülke yönetimi üzerinde baskı oluşturabilmektedirler. Örneğin yukarıda yer verilmiş olan ekonomik grupların yalnızca kendi çıkarlarından yola çıktıklarını öne sürmek mümkün olsa da insani sebeplerle göz önünde olduklarını iddia eden grupların da farklı çıkar grupları tarafından yönlendirilebileceği ve etik çerçevenin dışına taşabileceği da öne sürülebilecektir.

Buna rağmen, Alman dış politikası oluşturulurken öne çıkan tartışmalarda çoğu zaman ekonomik ve insani baskı gruplarının benzer alanlara yoğunlaştığı ve birbirine paralel politikaları destekledikleri görülebilecektir. Ancak ekonomik baskı grupları bir adım önde olduğunda bile Alman Dış Politikasının normatif diskursun dışına çok kaymadığı söylenebilir.

¹⁰⁰ Wilfred Von Bredow, Die Außenpolitik Deutschlands- Eine Einführung, VS- Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2006, s.49

Almanya’da ise, bu ilgi gruplarının en yoğun temsil edildiği ve Dış Politikayı etkileyen faktör ise vakıf yapılanmasıdır. 1998 yılında DGAP- Almanya Dış Politika Topluluğu tarafından hazırlanan bir araştırmada Stefan Bartsch vakıfların birer dış politika yardımcı ekipleri “ hilfstruppe” olarak değerlendirir. Bu çalışmaya göre vakıflar bir yan dış politika çalışmaları yürütmekte ve özellikle yurt dışında siyasal, ekonomik ve sosyal elitlerin yani demokratik ve serbest piyasa ekonomisini ve dolayısıyla dış politikayı en çok etkileyen grupların desteklenmesi ve resmi dış politika yürütücülerinin gerçekleştiremeyeceği netlikte ve serbestlikte çalışmalar gerçekleştirebildiklerini öne sürülmektedir. ¹⁰¹

Bu vakıflara örnek olarak verilebilecek en önemlilerini Almanya’da farklı partilerin uzantıları olarak da sayılabilecek ama onlardan yasal olarak da bağımsız bir şekilde faaliyetlerini sürdüren politik vakıflar oluşturmaktadır. Bu vakıfların en önemli görevlerini, Almanya ve etki alanında yer alan ülkelerde demokratik değerlerin geliştirilmesi ve toplumsal farkındalıkların artırılması alanında gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler oluşturmaktadır. Vakıflar Aslında Alman Politik kültürünün yaygınlaştırılmasının birer aracı olarak, politik farklılıkların birer değer olarak görülebileceğini eğitim ve benzeri alanlarda gösterdikleri etkinlikler ile desteklemektedir.

Almanya genelinde ve farklı birçok ülkede faaliyet gösteren en büyük altı vakfı aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Tablo 2. Alman Siyasi Partileri ile İlişkili Vakıflar ¹⁰²

Vakıf	Bağlantılı Olduğu Siyasi Parti
Die Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)	Sosyal Demokrat Parti (SPD)

¹⁰¹ Sebastian Bartsch, Politische Stiftungen: Grenzgänger zwischen Gesellschafts- und Staatenwelt. . In: Wolf Dieter Eberwein, Karl Kaiser (Hrsg.): Deutschlands neue Außenpolitik. Band 4: Institutionen und Ressourcen (Schriften des Forschungsinstituts der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik e. V., Baskı: Internationale Politik und Wirtschaft, Sayı 63). Münih 1998, S. 185–198

¹⁰² İlgili veriler, her bir vakfın web sitesinde beyan edilen Siyasi Parti bağlantıları ile ilgili verilerden derlenmiştir.

Die Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS)	Hristiyan Demokrat Parti (CDU)
Die Hanns-Seidel-Stiftung (HSS)	Hristiyan Sosyal Parti (CSU)
Die Friedrich-Naumann-Stiftung (FNS)	Hür Demokrat Parti (FDP)
Die Heinrich-Böll-Stiftung (HBS)	Yeşiller (Die Grünen/Bündnis 90)
Die Rosa-Luxemburg-Stiftung (RLS)	Sol Parti (Die Linke)
Desiderius-Erasmus-Stiftung (DES)	Almanya için Alternatif Partisi (AFD)

Bu vakıfların içinde en eski ve köklü olanlardan birisi Sosyal Demokrat Parti ile bağlantılı olan Friedrich Ebert Vakfı'dır. FES 1925 yılından beri Almanya'da demokratikleşme konusunda faaliyetler göstermektedir. Vefatının ardından Ebert'in vasiyeti ile kurulan vakıf, hangi konumda olduğu fark etmeksizin tüm insanların demokratik değerlerin ruhuna uygun bir eğitim almaları, Almanya ve komşularının ilişkilerinin iyileştirilmesi ve üstün yetenekli insanların desteklenmesi temel hedefleri ile kurulmuştur. Kurulmasının hemen ardından burs çalışmalarına başlayan vakıf, 1931 yılında 295 öğrenciye 52.000 Reichsmark tutarında burs verebilmiştir.¹⁰³ Vakıf faaliyetleri 1933 yılında yasaklanmasının ardından ancak 1947 yılında yeniden faaliyete geçebilmiş ve hemen öğrenci desteklerine yeniden başlamıştır. Uzun yıllar boyunca kamu yararına faaliyetler gerçekleştiren bir kuruluş olarak hizmet veren vakıf, farklı bakanlıklar ile de yoğun bir işbirliği içinde olmuştur. 1969 yılında bir Sosyal Demokrasi Arşivi ve Kütüphane açılışı ile Bonn merkezli yeni bir merkez kurulmasının ardından 70'li yıllarda Avrupa genişlemesi ve derinleşmesi ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. 1989'un ardından Doğu Avrupa ile ilgili çalışmalara yoğunlaşmış ve uluslararası çalışmalar giderek artmıştır. 2008 yılından itibaren Berlin merkezli çalışan vakıf bu çalışmalarında daha çok farklı ülkelerin Sosyal Demokrat değerleri ön plana çıkaran siyasi partileri ile işbirliklerini öne çıkarmaktadır.

104

670 çalışanı ile faaliyet gösteren vakıf, sosyal demokrat değerlerin yayılması ve yaygınlaştırılması için dünya üzerinde 106 ülkede çalışmalar yapmaktadır. Bu

¹⁰⁴ <https://www.fes.de/stiftung/geschichte> Erişim Tarihi: 05.01.2022

alışmalar arasında 2020 yılı itibariyle 270 yabancı olmak üzere 2646 öğrenciye burs verilmesi, 1.000.000 ciltlik bir kütüphane yer almaktadır.¹⁰⁵

Uzun yıllardır Alman Dış Politikasında etkin bir aktör olan bu vakıf, sosyal adalet, demokrasi, barış ve güvenlik unsurlarını öne çıkarmakta ve Almanya'nın sivil güç prensibi etrafında oluşturmuş olduğu dış politikasını destekler çalışmalara imza atmaktadır.¹⁰⁶

Konrad Adenauer Stiftung 20.12.1955 yılında CDU- Hristiyan Demokrat Parti içinde yer alan kurucular tarafından, ilgili partinin Hristiyan Demokrat bir dünya görüşünün siyasal eğitim ile yayılması ve yaygınlaştırılması için Bruno Heck başkanlığında Bonn'da kurulmuştur. İlk faaliyetlerinin arasında Seminer ve Özel Günler düzenlenmesi ve kısa bir süre sonra eğitim vermeye başladıkları Siyaset Akademisi yer almaktadır. Amaçlanan, Hristiyan Demokrat Siyasi değerlerin gençler ve farklı ülkelerden gelen ilgili gruplar ile paylaşılmasıdır. 1962 yılında bir Uluslararası İşbirliği Enstitüsü ile yurt dışında yapılacak eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi, 1965 yılından itibaren de genç akademisyenlere burs desteği sağlanmaya başlanmıştır. Uluslararası faaliyetlerin temelinde yurt dışında Hristiyan demokrat partiler ile yapılan işbirlikleri yer almaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler ile demokrasi etrafında şekillenen farklı faaliyet alanları oluşturulmuştur. 1970'li yıllardan itibaren yurt dışında faaliyet gösteren büroların açılmasına başlanmıştır.90'lı yıllardan itibaren uluslararası çalışmalar giderek daha merkezi bir konum almaya başlamış, 2000'li yıllar ile birlikte de Avrupa merkezli bir yaklaşım vakıf yönetimine hakim olmuş, Uluslararası İşbirliğinin merkezinde Avrupalı bir işbirliğinin yer aldığı vurgulanmıştır.¹⁰⁷

Bir diğer köklü vakıf daha çok güney eyaletlerde aktif olan CSU- Hristiyan Sosyal Parti ile bağlantılandırılan Hans Seidel Vakfıdır. 1967 yılında "Demokrasi, Barış ve Gelişme" mottosu ile Münih'te kurulan vakıf öncelikle Bavyera Eyaletinde olmakla birlikte hem ülke genelinde hem de yurt dışında faaliyetler göstermektedir. Seidel Vakfı Alman vatandaşlarına hem vatandaşlık hem de demokratik bir eğitim

¹⁰⁵ <https://www.fes.de/stiftung/ueber-die-fes> Erişim Tarihi: 05.01.2022

¹⁰⁶ <https://www.fes.de/stiftung/internationale-arbeit> Erişim Tarihi: 05.01.2022

¹⁰⁷ <https://www.kas.de/de/geschichte> Erişim Tarihi: 09.01.2022

verilmesi hedefi ile yola çıkmıştır. Vakfın temel varsayımları arasında, demokratik değerlerin her bir nesle yeniden verilmesi gerekliliği olup, genç insanlar ile özellikle siyasi eğitim alanında çalışmalar yapılmasını önceliklendirmektedir.

Bu faaliyet alanlarında çalışmalar yapmak için bir Politika ve Güncel Gelişmeler Akademisi, Siyasi Eğitimler Enstitüsü, Üstün Yetenekliler Enstitüsü, Uluslararası İşbirlikleri Enstitüsü, Avrupa ve Transatlantik Diyalogu Enstitüsü ve Hristiyan Sosyal Arşiv ile çok sayıda insana ulaşmaktadır. Örneğin Üstün Yetenekliler Enstitüsü 2022 yılı itibariyle 1100 gence eğitim desteği sağlamakta, Uluslararası İşbirliği Enstitüsü ise 60 farklı ülkede 80 farklı proje üzerinde çalışmaktadır. Bu projelerin nüvelerini demokrasi, hukuk devleti, ademi merkezîyetçilik, yoksullukla mücadele, çatışmaların engellenmesi gibi konular oluşturmaktadır.

Almanya’da Münih ve Berlin merkezli çalışmalar gerçekleştiren vakfın başta Moskova, Washington, Brüksel, Atina gibi şehirler olmak üzere, aralarında Çin ve Latin Amerika ülkelerinin de yer aldığı çok sayıda ülkede bürosu bulunmakla ve Avrupa konulu yoğun çalışmalar yürütmekle birlikte Kosova’da bir bürosu bulunmamaktadır.

108

Yukarıdaki yedi vakıftan bir diğeri 1 Haziran 1997 tarihinde kurulan Heinrich Böll Stiftung’dur. Bu vakfın bağlantılı olduğu parti Yeşiller Partisidir. Vakıf, Yeşiller Partisinin politik değerleri ile paralel bir şekilde demokrasiyi destekleyen, insan haklarını yücelten, küresel ekosistemin yok olmasını önlemek için politikalar geliştirilmesine çalışan, kadın erkek eşitliğinin geliştirilmesine çalışan, birey haklarının devlet ve ekonomik güçlere karşı korunması için politikalar geliştirmeyi hedefleyen ve barışı sağlamak için çatışma önleyici çalışmalar yapılmasını hedefleyen hedefleri benimsemiştir. Parti bu hedeflere ulaşmak için geleneksel sosyalist, liberal ve muhafazakar politikalara bir karşılık geliştirdiğini öne sürmektedir.

Böll Vakfı ulusal çalışmaları yanı sıra son derece zengin bir uluslararası çalışma ağına sahiptir. 100’den fazla proje çalışması 34 yurt dışı temsilciliğinden yaklaşık 60 farklı ülke işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁸ <https://www.hss.de/ueber-uns/> Erişim Tarihi: 17.01.2022

¹⁰⁹ <https://www.boell.de/de/wer-wir-sind> Erişim Tarihi: 27.04.2022

Friedrich Naumann Özgürlük Vakfı, Alman Hür Demokrat Partisi'nin Liberal Demokrat fikirleri ışığında Almanya ve dünya üzerindeki çok sayıda ülkede siyasi kültür ve siyasi eğitime destek vermek amacıyla kurulmuş ve bu parti ile bağlantılı bir vakıftır.¹¹⁰ Vakıf 1958 yılında Theodor Heuss tarafından yine bir başka politikacı olan Friedrich Naumann ismi ile kurulmuştur. Vakfın temel çalışma alanlarını Liberalizm ve İnsan Hakları, Temel Özgürlükler, Serbest Piyasa, Açık Toplum, Dış Politika ve Eğitim faaliyetleri oluşturmaktadır. 1964 yılında Dış Politika alanında çalışmalara başlamış olan Vakıf¹¹¹, çalışma alanlarını kısa sürede genişleterek 1968 yılında bugün Liberalizm Arşivi olarak çalışmalarına devam eden Politik Arşiv'i kurmuş, 1973 yılında Üstün Yeteneklilerin desteklenmesi için çalışmalara başlamış ve 1995 yılında da Denkfabrik- Düşünce Fabrika ismi ile bilinen Liberal Enstitü'yü kurmuştur.

Dış politika alanındaki çalışmalarına Tunus ile başlayan vakfın şu anda yaklaşık 40 ülkedeki temsilcilikler ve Brüksel, Sofya, Amman, Bangkok, Yeni Delhi, Johannesburg ve Meksika'da yedi büyük bölgesel temsilcilik bulunmakta ve altmıştan fazla ülke ile çalışmalar yapmaktadır. Çalışmaların büyük çoğunluğunda liberal partiler ve networkleri ile işbirlikleri, insan hakları grupları ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi, gazeteci eğitimleri, iklim değişikliği hakkında çalışmalar, alanlarında uzman kişilerden ekonomi, dış politika, bilim ve medya konulu çalışmalar yapılması konularına yoğunlaşmaktadır.

Rosa Luxemburg Stiftung 1990 yılında Berlin'de Die Linke- Sol Parti ile bağlantılı olarak kurulan toplumsal araştırmalar ve siyasal eğitim ile ilgilenen bir siyasi vakıf yapılanmasıdır.

Vakıf ismini Avrupa Sosyalist Hareketinin önemli bir üyesi olan Rosa Luxemburg isimli genç siyasetçiden alır ve kendisini Avrupa İşçi Hareketinin bir parçası olarak konumlandırır. Bu sebeple de Demokratik Sosyalizm siyasal akımı ile paralel görüşler çerçevesinde siyasi eğitimle ilgili çalışmaların yanı sıra uluslararası diyalog, üstün yetenekli ve genç insanların desteklenmesi, eğitim bursları, toplumsal

¹¹⁰ <https://www.freiheit.org/de/stiftung> Erişim Tarihi: 20.01.2022

¹¹¹ A.g.e. Erişim Tarihi: 20.01.2022

gelişmeleri tetikleyici bilimsel araştırmalar, kültür ve sanatın desteklenmesi gibi çalışmalar yapar.¹¹²

Örneğin bu çabalar kapsamında Vakıf, 2001 yılında Porto Alegre’da düzenlenen Dünya Sosyalist Forumuna ve 2003 Paris Avrupa Sosyalist Forumuna katılım sağlamıştır. Vakfın bu uluslararası çalışmaları Brezilya Sao Paulo, Quito, Buenos Aires gibi kentlerin yanı sıra, Meksika, Tel Aviv, Ramallah, Brüksel Prag, Dakar, Hanoi, Atina ve Belgrad gibi şehirlerde de temsilcilikler açmıştır.

Almanya’da siyasi partiler ile bağlantılı olarak kurulmuş ve faaliyetlerine devam eden vakıfların sonuncusunu ve en gencini ise Desiderus Erasmus Stiftung olarak görmekteyiz. AfD- Almanya için Alternatif Partisi ile bağlantılı olarak 2017 yılında Lübeck kentinde kurulmuştur. Vakfın çalışma alanları olarak, Kültür Destekleri, Kalkınma işbirlikleri, Demokratikleşme, Bilimsel Araştırmaların Desteklenmesi, Halklar arasında Diyalog belirlenmiştir. Vakfın kuruluşunun parti için de hayati önem taşıdığı çünkü parti tarafından gerçekleştirilemeyecek olan birçok fonksiyonun taşıyıcısı olabileceği Christian Lüth tarafından da vurgulanmaktadır.¹¹³

DES, yaptığı ve yağıcağı uluslararası çalışmalar ile dünya üzerindeki Alman çıkarlarını korumak ve gözetmek için çalışacağını beyan etmekle birlikte henüz bir yurt dışı temsilciliği bulunmamaktadır. Uluslararası hedefler arasında Avrupalı İşbirliklerinin desteklenmesi, Haklar arasındaki İletişim ve Diyalogun desteklenmesi, Uluslararası Düzen ve Barış ile Hakkaniyetin yanı sıra Kültür alanında tolerans gibi temel konuları belirtmiştir.¹¹⁴

2.4. Dış Politika Aktörlerinin Kültür Politikalarındaki Yeri

Almanya bir Sivil Güç olma iddiasının bir parçası olarak aynı zamanda kültür politikaları alanında da oldukça etkin bir aktördür. Yukarıdaki Vakıf ve derneklerin de

¹¹² Dagmar Enkelsmann ve Florian Weis „Ich lebe am fröhlichsten im Sturm“ (Rosa Luxemburg). 25 Jahre Rosa-Luxemburg-Stiftung: Gesellschaftsanalysen und politische Bildung. VSA, Hamburg, 2015

¹¹³ Rechtspopulisten: Lucke-Kritiker wird Chef der neuen AfD-Stiftung. In: Spiegel Online. 23. März 2015 (spiegel.de) <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-gruendet-erasmus-stiftung-mit-konrad-adam-an-der-spitze-a-1025085.html> Erişim Tarihi: 01.07.2022

¹¹⁴ <https://erasmus-stiftung.de/taetigkeitsbereiche/auslandsaktivitaeten/>

faaliyetlerinden görüldüğü üzere bir çok faaliyetin kültür ve eğitim alanlarında yoğunlaştığı ve Bakanlıkların da bu faaliyetlere destek verdikleri gözlemlenebilir.

Bunun en eski örneklerinden biri olarak 1920 yılında Weimar Hükümeti'nin bile Berlin'deki Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bir Kültür Dairesi'nin bulunduğu ve daha sonrasında Bonn'da kurulan Dışişleri Bakanlığı'nda da benzer bir daire ile çalışmalar yürütüldüğü olarak verilebilir.¹¹⁵

Kültür politikaların çok büyük bir kısmını oluşturan eğitim politikaları alanında çalışmalar 1920'li yıllara kadar uzanmaktadır. 1900'lü yılların başında Amerika Birleşik Devletleri ve Çin ile oluşturulan öğretim üyesi değişim programlarını bu ülkelerde açılan okullar takip etmiştir. Almanya'nın bu eğitim alanında yaptığı atılımları, o dönemde yakın ilişkiler içinde olduğu Osmanlı Devleti ve İran'da da yoğun bir şekilde yürüttüğü de görülmektedir. Yalnızca Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde devlet sınırları içinde başta Halep olmak üzere, İstanbul, Adana, Bağdat gibi merkezi yerlerde okullar açılmış, Beyrut ve Şam'da da bu etki dil okulları ile desteklenmeye çalışılmıştır.¹¹⁶

Ancak 1920 öncesinde uygulanan bu politikaların kendi içinde bir düzeni olmasından çok, aslında ekonomi politikalarını tamamlayan bir araç olduğu görülmektedir; eğitim faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkeler Almanya'nın Fransa ile bir hakimiyet kavgası yaşadığı ülkelerdir. Yani Almanya sivil bir kaygıdan çok bir Ticari Güç olarak etki alanını genişletecek ve destekleyecek politikalar geliştirmeye çabalamaktadır. Nazi Dönemi politikaları da genel politikalarla bağlı olarak bir propaganda aracı olarak kullanılmış ve 1945 sonrası dönemde de Almanya'nın kendisini yeniden uluslararası sistemin bir parçası olarak kabul ettirmeye çalıştığı ve barışçıl politikalar gütmelerini destekleyen bir unsur olarak görmek mümkündür. "Dil" gibi ciddi bir unsuru propaganda aracı olarak kullanan Nazi Almanya'sından farklı olarak önceleri Deutsche Akademie ismi ile kurulmuş olan Goethe Enstitüsü'de daha

¹¹⁵ Franz Schmidt, Zeitschrift für Politik, Neue Folge, Vol. 3, No. 3 (Aralık 1956), s. 252-258

¹¹⁶ A.g.e. s. 255

sonraki dönemlerde Almanya'nın kültür elçisi olarak faaliyetlerine devam etmiştir¹¹⁷. Özellikle Alman Vakıflarının faaliyet gösterdikleri ülkeler Almanyanın devlet politikası olarak bir önceliği bulunan ve kendi politik duruşları ile de paralellik gösteren ülkeler olduğu görülmektedir.

Kültür politikaları şu anda Alman Dışişlerinin ciddi olarak yoğunlaştığı alanlardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bakanlık bünyesinden Uluslararası Kültür Politikalarından sorumlu bir devlet bakanı ve bir Kültür Bakanı da bulunmakta ve kamu kurumları ile oluşturulan bu programların çalışmalarının koordinasyonunu gerçekleştirmektedirler.

Sivil Güç olarak hareket eden ve normatif değerlere sahip olan bir ülke olarak Almanya Kültür politikalarını demokrasi ve özgürlüğü yaygınlaştırabileceği bir araç olarak kullandığı bir duruş geliştirmiştir. ¹¹⁸ Bu çalışmaların yürütülmesinde Goethe Enstitüsü, DAAD ve Yurt Dışı Okulları Ağı da büyük bir yere sahiptir. Eğitim çalışmaları dil kursları ve ilköğretim düzeyinden itibaren üniversite düzeyine kadar okul ve üniversiteler üzerinden, kültürel bağlamda da vakıf ve dernekler üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Almanya tarafından kurulan ve işletilen okulların yanı sıra, farklı ülkelerde de farklı programlar ile işbirlikleri gerçekleştirilmektedir. Öğrenğin bir AB projesi olan Erasmus Hareketlilikleri Almanya için çok etkin kullanılan bir araçtır. Eurostat tarafından paylaşılan 2019 yılının Kültür verilerine göre İspanya'nın ardından en çok Erasmus öğrencisi ağırlayan ülke 34497 öğrenci ile Almanya olmuştur. ¹¹⁹ Eğitim alanında Avrupa Birliği politikalarının bir parçası olarak Bologna süreci ile etkin hale getirilmeye çalışılan Avrupa Yükseköğrenim Alanı da Almanya'nın bu çabalarına

¹¹⁷ 2019 Nisan – Michelle Müntefering (SPD) ve Monica Grütters (CDU) - <https://www.tagesspiegel.de/kultur/staatsministerin-fuer-internationale-kulturpolitik-michelle-muentefering-wir-muessen-teilen-lernen/22616778.html> Erişim Tarihi: 24.04.2019

¹¹⁸ <https://www.tagesspiegel.de/kultur/staatsministerin-fuer-internationale-kulturpolitik-michelle-muentefering-wir-muessen-teilen-lernen/22616778.html> Erişim Tarihi: 24.04.2019

“Wir haben mit dem Goethe-Institut und anderen Organisationen der internationalen Kulturpolitik glaubhafte Botschafter für Demokratie und Freiheit.”

¹¹⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-01-19-712> Erişim Tarihi: 24.07.2021

destek olmuştur. Özellikle Kredi Transfer Sistemi konusunda sağlanan eşdeğerlik ülkeler arasındaki öğrenci akışını son derece artırmıştır.

Yine yükseköğrenim alanında, Türkiye’deki Türk-Alman Üniversitesi benzeri Almanca eğitimin verildiği üniversiteler de Almanya’yı kültür ve eğitim politikalarında etkin hale getirmektedir.

2.4.3. DAAD- Deutscher Akademischer Austausch Dienst

1925 yılında kurulan ve yaklaşık olarak 2.8 milyon hareketliliği desteklemiş olduğu düşünülen Deutscher Akademischer Austausch Dienst- DAAD şu anda dünyanın en büyük uluslararası öğrenci hareketliliklerini destekleyen kuruluşu konumundadır.¹²⁰ Bu kadar büyük bir bütçeyi kuruma yalnızca Alman Dışişleri Bakanlığı değil, Avrupa Birliği, başka devletlerin sağladığı burslar ve imkanların yanı sıra, vakıflar dernekler ve firmaların da sağladığı bilinmektedir. Kurumun merkezi Bonn’da ve başkent Berlin’de de bir yerleşke bulunmaktadır. Kuruluş yalnızca burslar ve ödülleri dağıtmanın da ötesine geçerek eğitim alanında Almanya için bir network oluşturmayı başarmış ve Alman kurumları tarafından verilen bütün desteklerin tek elden düzenlenilmesinin önünü açmıştır. Bu açıdan bakıldığında DAAD aynı zamanda Alman eğitim kurumlarının tamamının, ister yükseköğrenim ister ortaöğrenim ve ya hayat boyu öğrenim ve/ve ya formel öğrenim dışı süreçler olsun desteklemekte ve uluslararasılaşmanın önünü açmaktadır. Goethe Enstitüleri ile birlikte Alman eğitim kurumları ve Almancanın yaygınlaşması ve kültürel diplomasi alanında çok etkin bir aktör olan kurum, Kalkınma projeleri ile birlikte çoğu zaman Almanya’nın destek verdiği ülkelere katkıda bulunmaktadır.

DAAD tarafından yalnızca Avrupa alanında desteklenen hareketliliklerin kapsamında kalan ülkeler neredeyse bütün kıtayı kapsamaktadır. Vatikan, Arnavutluk, Andorra, Belçika, Danimarka, Macaristan, Yunanistan, Estonya, Norveç, Polonya, Portekiz, Türkiye, Romanya, San Marino, Liechtenstein, İrlanda, Bosna Hersek, Birleşik Krallık, İzlanda, Letonya, Slovakya, Kuzey Makedonya, Lüksemburg, İsviçre, Malta, Slovenya, Fransa, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Bulgaristan, Kıbrıs, Finlandiya, Litvanya, Sırbistan, İspanya, İsveç, İtalya, Avusturya, Monaco, Karadağ

¹²⁰ <https://www.daad.de/en/the-daad/who-we-are/> Erişim Tarihi: 24.05.2022

ve Hollanda ile Kosova da akademik değişimler açısından DAAD ile koordinasyonu sağlanan akademik hareketliliklerin desteklendiği ülkeler arasında yerini almıştır.

DAAD tarafından desteklenen hareketliliklerin yanı sıra projeleri destek aldığı için Almanya ile hedef ülkeler arasında gerçekleştirilen hareketlilikler ve AB tarafından Erasmus gibi projeler ile desteklenen farklı hareketlilikler de bulunmaktadır. Verilen desteklerin dağıtılmasında ise gönüllülük esası ile çalışan ve bağımsız komiteler görev almaktadır. Üyeler DAAD'nin Yürütücü Komitesi tarafından belirtilen prensiplere bağlı olarak seçilirler ve seçimlerinde objektif davranmaya çalışırlar.

DAAD raporları web üzerinden erişilebilir durumda olup aşağıdaki veriler bu raporlardan süzülerek karşılaştırmaya imkan sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Sunulan rakamlar, Avrupa bölgesindeki bütün ülkeler baz alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 3. DAAD aracılığı ile sağlanan destekler (2013-2017-2020 rakamları)

Kaynak: DAAD Raporları¹²¹

	2013			2017			2020		
	A	Z	Toplam	A	Z	Toplam	A	Z	Toplam
Bireysel Destekler	3920	2928	6848	2918	2593	5511	1910	1979	3889
Proje Destekleri	8022	6589	14611	6849	7229	14078	5972	2425	8397
Ab Destekleri	94	39024	39118	599	45175	45774	157	48958	49115
Toplam Destek	12036	48541	60577	10366	54997	65363	8039	53362	61401

Verilen destekler yalnızca bir grup veya ülke ile sınırlı değildir. DAAD ülkelerde farklı şekillerde temsil edilmekte ve Almanya'da eğitim almak isteyen ya da Almanya'dan farklı ülkelere eğitim amaçlı gitmek isteyenlere destek sağlamaktadır.

¹²¹ <https://www.daad.de/de/der-daad/kommunikation-publikationen/berichte/jahresbericht/>
Erişim Tarihi: 05.07.2022

Lisans, Yüksek Lisans, Doktora düzeyindeki öğrenciler ile farklı alanlarda çalışan akademisyenlerin yanı sıra farklı projeler ile hareketlilikler gerçekleştiren yani bireysel olarak desteklenen hareketlilikler de bulunmaktadır. Örneğin 2019 yılına ve 2020 yılına ait sunulan verilen aşağıdaki gibi düzenlenebilir:

Tablo4. 2019-2020 Yıllarına Ait Farklı Düzeylerdeki Öğrencilere Ait Rakamsal Veriler Kaynak (DAAD Raporları) ¹²²

	2019 Yılı		2020 Yılı	
	Yurt Dışından	Almanya'dan	Yurt Dışından	Almanya'dan
Lisans Düzeyi	3091	32301	1167	29489
Yüksek Lisans Düzeyi	2376	15033	1756	14313
Doktora Düzeyi	2081	1618	870	573
Akademisyenler	2564	5311	1347	3914
Bireysel Destekler	2013	5055	2899	5073
Toplam	12125	59318	8039	53362

Web sitesinde paylaşılan raporlardaki son rakamlar 2020 yılına ait olsa da, kurumun kendi ifadesine göre 2021 yılı için fonlanan hareketlilik sayısının 134,900 olduğu düşünülmektedir. Bu rakamın içinde akademisyenler kadar farklı düzeylerde öğrenim gören öğrenciler de bulunmaktadır.

Elbette DAAD'nin bu çalışmaları ve desteklenen ülkeler arasında Güney Avrupa ve Balkan Ülkeleri ile birlikte Kosova'da bulunmaktadır. Kolleg Europa girişiminin yanı sıra ülkelere özgü burs ve destekler de DAAD tarafından desteklendiğinden dolayı Kosova için de önem taşımaya devam etmektedir. Kosova'daki işlemler Sırbistan bürosu tarafından yürütülmesine rağmen ileride detaylı bir şekilde bahsedileceği üzere her yıl mutlaka desteklenen hareketlilikler bulunmaktadır.

2.4.4. Goethe Enstitüleri

¹²² <https://www.daad.de/de/der-daad/kommunikation-publikationen/berichte/jahresbericht/>
Erişim Tarihi: 05.07.2022

Goethe Enstitüleri Alman dilinin yurt dışında eğitilmesi ve dil yeterliklerinin sertifikalandırılmasında, uluslararası kültürel hareketliliklerin tanıtımı ve desteklenmesi konularında Dünya genelinde 159 farklı merkezle çalışan bir kurumdur. Bu enstitüler yalnızca dil öğrenimi değil aynı zamanda film gösterimleri, müzik, tiyatro ve edebiyat konuları ile de ilgilendiğinde, her yıl yaklaşık olarak 250.000 kişinin bu kurslara katılım sağladığı ve bu sayede Alman kültür, diplomasi, toplum ve politikaları hakkında bilgi edindiği düşünülmektedir.¹²³

Enstitü ünlü Alman şair Johann Wolfgang von Goethe'nin ismini taşımaktadır ve otonom bir yapıya sahiptir. Ancak kurum çok sayıda özel kültür merkezi, farklı vakıflar ve dernekler ile işbirlikleri yapmaktadır. Bununla beraber kurumun bütçesinin çok büyük kısmı Alman Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan bağışlardan oluşmaktadır. Merkez teşkilatında yaklaşık 1000 kişinin çalıştığı kurumun yaklaşık olarak bütçesi 366 Milyon Avroyu bulmaktadır.

Enstitü bu isimle hayatına 1951 yılında Deutsche Akademie yerine kurulması ile başlar ancak kurulan ilk enstitü 1952 tarihinde Atina'dadır. 1959 yılından itibaren ise kurum yurt dışında kurulmuş olan diğer Alman kültür kurumları ve enstitülerini devralmıştır. 1960'lı yıllarda Afrika'da açılmaya başlamıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise Goethe Enstitüsü resmi olarak da kültür politikalarının bir aktörü olduğu kabul eder ve özellikle Willy Brandt dönemi dış politikalarında kültürel unsurların giderek öne çıktığını görmek mümkündür.

90'lı yıllarda Duvar'ın yıkılması ile birlikte Goethe Enstitüsü de yüzünü Doğu Avrupaya çevirmiştir. 2000'li yıllarda bu sürecin Uzak Doğu coğrafyasına da yayıldığını görmek mümkündür.

Enstitü Alman dış politikasının bir aracı olarak hizmet vermektedir. Bu konuda verilebilecek örneklerden birini Tahran'daki enstitü oluşturmaktadır. 1958 yılında açılmasına rağmen 1981 yılında kapanmak zorunda kalan enstitü buna rağmen hala Tahran Büyükelçiliğinde bir diyalog noktası olarak çalışmalarına devam etmektedir.

¹²³ <https://www.dw.com/en/goethe-institut-looks-back-on-60-years-of-cultural-exchange/a-15277312> Erişim Tarihi: 24.05.2022

Diyalog konusuna verilen önemin değerini Goethe Enstitüsüne verilen Asturias Prensiği Ödülü de göstermektedir. Enstitü bu ödülü Alliance française, Società Dante Alighieri, British Council, the Instituto Cervantes ve the Instituto Camões ile paylamış ancak bu ödülü almaya insanlığın diyaloguna sağladığı katkılardan dolayı layık görülmüştür.¹²⁴

Ayrıca yabancı öğrencilerin Alman üniversitelerinde eğitim alabilmek için sunacakları dil yeterlik belgeleri de Goethe Enstitüleri tarafından ve DAAD tarafından desteklenmekte ve verilmektedir.

III

3. ALMANYA KOSOVA İLİŞKİLERİ

2008 yılında Kosova bağımsızlığını ilan ettiğinde onu tanıyan ilk devletlerden birisi de Almanya olmuştur. 2018 yılı itibari ile Birleşmiş Milletlere üye 114 ülke tarafından tanınan Kosova için, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi onu finansal olarak da destekleyebilecek güce sahip olan ülkeler tarafından tanınmak son derece önemlidir; nitekim 2008 yılında destek amacı ile düzenlenen konferansta Almanya, ABD'nin arkasından ikinci en yüksek destek rakamını veren ülke olmuştur.

¹²⁵

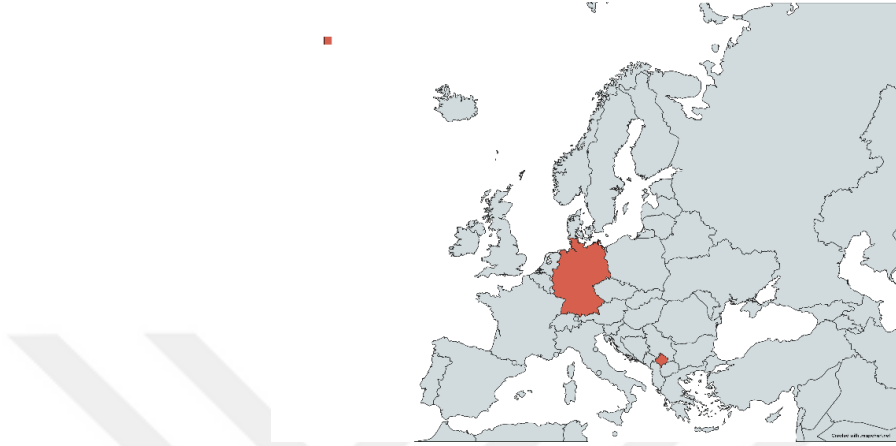
Almanya ile Kosova arasındaki diplomatik ilişkiler karşılıklı olarak Büyükelçilik düzeyinde yürütülmektedir; Almanya'nın Piriştine'de bir Büyükelçiliği

¹²⁴ <https://www.fpa.es/en/princess-of-asturias-awards/communication-and-humanities/>

Erişim Tarihi: 24.05.2022

¹²⁵ https://www.nzz.ch/erfolgreiche_geberkonferenz_zu_kosovo-1.782311 , Erişim Tarihi: 19.02.2019

bulunurken, Kosova'nın Berlin'de Hermann Schlimme Haus Büyükelçilik Binasına ev sahipliği yaparken, Frankfurt am Main, Münih, Hamburg, Düsseldorf ve Stuttgart kentlerinde Konsoloslukları ve Leipzig kentinde de bir Fahri Konsolosluğu bulunmaktadır.¹²⁶

Şekil 3. Almanya ve Kosova'nın konumlarını gösterir Avrupa Haritası
(Kaynak: mapchart)¹²⁷

3.1. Almanya Kosova İkili İlişkilerinin Tarihsel Dönüşümü

3.1.1. Tarihsel Gelişim

Almanya Kosova ilişkilerini Ortaçağ ve Yakınçağ döneminde detaylı bir şekilde izlemek mümkün değildir. 1389 yılında Osmanlı Devleti tarafından 1. Kosova Savaşı'nın ardından, bölge Osmanlı hâkimiyeti altına girmeden önce Sırp İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaydı. Bu dönemde devletlerarası bir ilişkiden çok, Alman madencilerin, özellikle de Sachsen bölgesinden gelenlerin, yoğun bir şekilde bölgede yaşadıkları kaynaklarda belirtilmektedir. Özellikle, Trepça, Janjeva, Letnica ve Novo Brdo bölgelerinde yaşayan bu kişiler dışında Alman Şövalyeler, Ozanlar ve Zanaatkâr Ustaların da bölgede yaşadıkları bilinmektedir.¹²⁸

¹²⁶ <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/laender/kosovo-node/vertretungenkosovo/207446> Erişim Tarihi: 19.02.2019

¹²⁷ <https://www.mapchart.net/europe.html> Erişim Tarihi: 20.05.2022

¹²⁸ Susanne Dell, Kosovo. Informieren, Reisen, Erinnern. Münih 2008, S. 43.

1912 yılına kadar Osmanlı Hâkimiyetinde kalan bölgeye bu tarihler arasında Alman etkisi son derece sınırlı olmuştur. Bu durumun istisnaları olarak 1683-1699 döneminde kısa bir süre için (1689) Pristina'nın Almanlar tarafından işgal edilmesi, bu tarihlerdeki savaşlarda bazı Kosovalı, Arnavut ve Sırp'ların Almanların tarafında savaşa girmesi gösterilebilir. Bu savaşların sonunda Osmanlı hâkimiyetinin bölgede yeniden sağlanması ile birlikte bu savaşlarda Kutsal Roma Germen İmparatorluğu tarafından savaşa giren Sırp'lar Avusturya Macaristan İmparatorluğu hâkimiyetindeki alanlara göç ederek bölgede bugün bile izlerini gördüğümüz etnik ayrılığının temellerini atmışlardır.¹²⁹ Bu bölgede savaş öncesinde daha yaygın bir şekilde yaşayan Sırp'lar böylelikle belli alanlarda yoğunlaşarak, Arnavutların da belli alanlarda daha yaygın bulunmasının önünü açmış ve demografik olarak bir alt üst oluşturma sebepleri olmuştur.

Bölgede daha sonrasında yaşanan savaşların geri kalanında da birçok Arnavut ve Sırp Avusturya Macaristan imparatorluğu hâkimiyetinde kalırken Kosova 1900'lü yıllara kadar Osmanlı Hâkimiyeti altında kalmıştır. Bölgede yaşanan her savaşla birlikte etnik grupların yer değiştirmesi, daha sonrasında yaşanan milliyetçi akımların neden bu kadar kuvvetli bir şekilde kendine yer edinebildiğini de açıklar niteliktedir. Her bir savaşın ardından yaşanan göçler ve toprağını terk etme hissi, bu grupların modern ulus devlet ve sert sınırlar fikrine neden tutunduklarını açıklar niteliktedir.

19.yy milliyetçilik akımının Arnavutlar ve Sırp'lar üzerinde de oldukça etkili olduğu bir dönemdir. Bu dönemde, Arnavutların yaşadığı Kosova'da dahil bütün bölgelerin üzerindeki Osmanlı etkisinin azalması ve kültürel alanda özgürlüğün yanı sıra otonomi isteklerini dile getiren League of Prizren- Prizren İttifakı'nın da ¹³⁰ kurulduğu döneme tekabül eder. Bu yapı yalnızca Kosova bölgesi ile sınırlı olmaksızın bütün Arnavutların Osmanlı Bayrağı altında ancak otonom ve kültürel olarak da özgür bir yapıda yaşamasını hedeflemiştir. ¹³¹ Bu ittifakın en büyük tetikleyicisi San Stefano Barış Anlaşmasının Arnavutların yaşadığı bölgelerin Bulgar, Sırp ve Karadağ

¹²⁹ http://www.albanianhistory.net/1689_Kosovo-Turkish-War/de/index.html Erişim Tarihi: 12.02.2019

¹³⁰ <https://www.britannica.com/topic/Albanian-League> Erişim Tarihi: 12.02.2019

¹³¹ Peter Bartl, Die Albanischen Muslime zur Zeit der nationalen Unabhängigkeitsbewegung (1878-1912). Wiesbaden 1968.

tarafından paylaşılmasını öngörmesi olmuştur. Hedeflenen bir diğer nokta da Yanya, Manastır, İşkodra ve Kosova vilayetlerinin bir yönetsel birim olarak birleştirilmesidir.¹³² Her ne kadar bu yapı kısa zamanda etkisiz hale getirilmiş olsa da, etkileri derin olmuş bölgedeki “milliyetçilik” hislerini yeniden kamçılamıştır. Ayrıca bu grup Berlin Konferansına temsilci de gönderdikleri için uzun bir sürenin ardından Almanlar ve Kosovalılar arasında kurulan ilk doğrudan ilişki olarak da sınıflandırılabilir.

1912-1913 Birinci Balkan Savaşı’ndan sonra bölgedeki kazanımları oldukça yüksek olan Balkan Halkları Osmanlının o bölgedeki topraklarını aralarında bölüşmüşlerdir. Ancak bu esnada Arnavutlar da kendi bağımsızlıkları için harekete geçmiş ve topraklarının bir kısmını diğer ülkelerin etki alanına girmekten kurtarabilmişlerdir; fakat Kosova bu bölgelerden birisi olmamıştır. 1913 Londra Anlaşması ile aralarında Almanya’nın da bulunduğu Batılı Ülkeler bugün Kosova olarak adlandırılan bölgenin Sırbistan’a bırakılmasını öngörmüş ve Avusturya Macaristan İmparatorluğu’nun 1915-1918 arasındaki kısa işgalinden ve Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Kosova tamamen Sırp Hâkimiyeti (Yugoslavya) altına girmiştir.

Yugoslavya 1941 yılında Almanya tarafından işgal edilmiştir; Kosova Arnavutları ülkelerinin savunması için yoğun bir çaba göstermemişlerdir. Bu durumun en büyük sebebi, bu grupların kendilerini Yugoslavya’ya bağlı hissetmemeleri olmuştur. İşgal edilen bu toprakların paylaşılmasında Almaya ve İtalya’nın işbirliklerini görmek mümkündür; 1939 yılında İtalya tarafından işgal edilen Arnavutluk ile Kosova ve Makedonya’nın bir kısmı birleştirilerek bir bütün yönetim bölgesi elde edilmeye çalışılmıştır.¹³³ 1943 yılında İtalya’nın savaştan çekilmesinin ardından bölgeye Almanya hâkim olurken, Arnavutlarla diğer Balkan ırklarını karşı karşıya getirerek Arnavutların daha ari bir ırka ait olduklarını iddia etmişlerdir. Almanların kendi “Ari Irk” fikirlerini bu şekilde Arnavutların Slavlardan daha üstün olduğu şeklinde yorumlamaya hazır olmalarının en büyük sebebi olarak ise, Arnavutların bölgedeki diğer unsurlara karşı kullanılmak istemesi yatmaktadır. Bu

¹³² Miranda Vickers: The Albanians. A modern history. London/New York 2014,

¹³³ www.dokumente.ios-regensburg.de/JGO/Rez/Schmidt_Neke_Neuwirth_Widerstand_und_Kollaboration.html

Erişim Tarihi: 12.02.2019

bölgede hakim olmayı isteyen bütün unsurlar giderek yoğunlaşan bir şekilde farklı yapılanmalara giderek çalkantılara sebep olmakta ve belli dönemlerde Almalar ve Arnavut polisler saldırlar da düzenlemektedirler.

Aynı dönemde Kosova bölgesinden de çok ciddi bir SS varlığı bulunmaktadır. 1943 yılında Kosova Nazi Almanyası'nın kendini konumlandığı en önemli bölgelerden birisidir. Hatta Hermann Neubacher Berlin'e gönderdiği bit telgrafta, en iyi ırktan en kararlı ve en iyi Arnavut askerlerinin bu bölgede yaşadığını ifade etmektedir.¹³⁴ 1944 yılında kurulan Kosova-Arnavut SS Division Skandenberg Prizren'de kurulmuştur ve bölgede faaliyetler gerçekleştirmiştir. Savaşın sonlanmasının ardından ise Kosova bölgesi yeniden Yugoslavya topraklarına dâhil edilmiştir. Almanyası'nın savaş süresince özellikle Mitrovica bölgesine hâkim olmayı istemesinin sebebi bölgedeki doğal kaynakları kullanmayı istemesidir.¹³⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme dair Almanyası Yugoslavya ilişkilerinin en belirgin özelliklerinden birisi Batı Almanyası tarafından DDR-Doğu Almanyası'yı tanıyan bütün ülkeler ile diplomatik ilişkilerin kesilmesini öngören Hallstein Doktrini'nin ilk defa Yugoslavya'ya karşı uygulanmış olmasıdır.¹³⁶ 1957 yılında kesilen diplomatik ilişkilere rağmen ekonomik ilişkiler devam etmiştir. Diplomatik ilişkilerin yeniden başlaması ancak 1968 yılında gerçekleşmiştir. BU süreç Batı Almanyası tarafından yürütülen Ostpolitik- Doğu Politikasının bir uzantısı olarak gerçekleşmiştir. Örneğin Romanya ile diplomatik ilişkiler de 1967 yılında, Bulgaristan ile de 1973 yılında gerçekleşmiştir.

Kosova çalkantılı bir bölge olarak Yugoslavya içinde varlığını devam ettirmiş ve nispeten daha sakin bir dönem yaşamıştır. Fakat bu görece sükûnet dönemi 1989 yılında Kosova'nın otonomisinin kaldırılması ve 1991 yılında Yugoslavya'nın

¹³⁴ Kuntzel, Mattias: <http://www.matthiaskuentzel.de/contents/deutschland-und-das-kosovo?print=y> Erişim Tarihi: 15.02.2019

¹³⁵ Kuntzel, Mattias: <http://www.matthiaskuentzel.de/contents/deutschland-und-das-kosovo?print=y> Erişim Tarihi: 15.02.2019

¹³⁶ Holm SUNDHAUSSEN, "Jugoslawisch-deutsche Beziehungen zwischen Normalisierung, Bruch und erneuter Normalisierung", Othmar Nikola Haberl ve Hans Hecker (der.), *Unfertige Nachbarschaften Die Staaten Osteuropas und die Bundesrepublik Deutschland*, Essen, Reimar Hobbing Verlag, 1989, s. 147.

yıkılması ile birlikte yeniden ciddiye kazanılan bir sorun bölgesinin oluşması ile yeniden gündeme gelmiştir.

Almanya'nın Yugoslavya'nın yıkılmasının ardından bölgedeki sürece dahil olması, bağımsızlıklarını ilan eden Slovenya ve Hırvatistan'ın bu ilanlarının hızlıca tanınması için Avrupa Topluluğu nezdinde de harekete geçmesi, bölge ülkeleri arasında Almanya'nın taraf olduğu intibasını oluşturmuştur. Almanya'nın bu tavrını Katolik Slovenya ve Hırvatistan'ın tanınması ile bu bölgelerin Alman ekonomik etki alanına dahil edilerek ülkenin denize çıkışı ve petrol ve gaz üreten Arap ülkelerine yaklaşması olarak görülebileceğini iddia eden yazarlar arasında M. Cem Oğultürk ve Ferhat Dağıstan vardır.¹³⁷ Birgül Demirtaş Coşkun, ülke içindeki kamuoyu baskısı ve Almanya hükümetinin karşılıklı olarak birbirlerini etkiledikleri baskı gören halkların kendi kaderlerini belirleme hakkı olarak gördükleri bu sürecin savunucusu olduklarını düşünmektedir. Ayrıca bu erken tanımanın Almanya'nın kendi yön verme gücünün de farkına vardığı bir döneme işaret edebilir.¹³⁸ Sırbistan ve diğer bölge ülkeleri arasındaki ilişkiler ile Sırbistan içinde yaşayan azınlıkların durumlarının iyileştirilmesi hem Fransız hem de Alman Dışişleri bakanlarının Belgrad ziyaretlerinde masaya konulan maddeler arasında yer almaktaydı. Bu görüşmelerdeki en dikkat çekici maddelerden birini Almanya'nın Yugoslavya'nın dağılışıda takınmış olduğu, halkların kendi kaderlerini tayini konusundaki keskin tavrından vazgeçmesi ve Arnavutların bağımsızlığı ile ilgili temkinli bir tavır benimsemesi olmuştur. Birgül Demirtaş Almanya'nın bu tavrını Yugoslavya'nın dağılışı sürecinde yaşanan erken tanıma krizinin tekrarından çekinmek ile ilişkilendirmektedir ve Arnavutların bağımsızlık yerine özerk statüsünün yeniden kazanılması için çaba göstermelerini savunduğunu düşünmektedir.¹³⁹

90'lı yıllarda Kosova'da sürekli şiddet olayları gerçekleşiyordu ancak Kosovalı Arnavutlar İbrahim Rugova liderliğinde, aslında barışçıl bir şekilde Sırlar ile anlaşmayı denemişlerdir. Fakat Sırların verdiği sert tepkiler ve giderek artan şiddet

¹³⁷ M. Cem Oğultürk ve Ferhat Dağıstan, Soğuk Savaş Döneminde Almanya'nın Balkanlar'a Etkisi, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2017, Cilt 16, Sayı:1S. 33-56

¹³⁸ Birgül Demirtaş-Coşkun, "Geçmişten Günümüze Almanya'nın Balkanlar Politikasının Analizi: Değişim mi, Süreklilik mi?", Avrasya Dosyası, Cilt 14, Sayı 1, 2008, ss. 331-372.

¹³⁹ A.g.e. S. 356.

UÇK- Kosova Kurtuluş Ordusu'nun kurulması ile sonuçlanmış ve şiddet düzeyi daha da yükselmiştir. Nitekim bu şiddet ortamı ilerleyen dönemde 1998-1999 döneminde bir iç savaşa ve nihayet NATO müdahalesine sebep olmuştur. İki buçuk ay süren NATO müdahalesine Almanya adına 15 savaş uçağı ile çok sayıda Alman askeri destek vermiştir.

Müdahale ile ilgil olarak NATO tarafından da beyan edilen çok sayıda olay gerçekleşmiştir. Buna göre Mart 1998 ve Mart 1999 arasında, yani müdahaleden hemen önce Sırp hükümetinin uygulamalarının bir sonucu olarak 2000'den fazla Kosova'lı Arnavut hayatını kaybetmiştir.

1998 yazında 250.000'den fazla Arnavut'un zorunlu göçe maruz kaldığı ve geride bıraktıkları mülkleri, tarlaları ve evlerine zarar verildiği görülmüştür. 1999 Nisan ayına gelindiğinde ise yalnızca Arnavutluk'ta 226.000, Kuzey makedonya'da 125.000, 33.000 mültecinin ise Karadağ'da bulunduğu dair verilen birleşmiş Milletler mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından paylaşılmıştır.

1999 yılında ise bir Birleşmiş Milletler timi tarafından Racak Köyünde 40 kişinin katledildiği dair kanıtlara ulaşılmış ve Soykırım şüpheleri konuşulmaya başlamıştır.

1999 Mayıs ayının sonunda 1,5 milyon insanın evlerini terketmek zorunda kaldığı ve mülteci olarak başka ülkelerde yaşamaya başladığı görülmüştür.

NATO müdahalesi işte bu uygulamaların önüne geçmek ve olası bir soykırımın engellenmesi amacıyla 10 Haziran 1999 tarihinde başlamış Sırp güçlerinin Kosova'yı terketmesini sağlayabilmiştir. NATO tarafından paylaşılan verilere göre KFOR ilk kurulduğunda yaklaşık 50.000 kişiden müteşekkil bir güç iken, 2002 yılı itibariyle 39.000 kişi, 2003 yılı itibariyle 26.000 kişi, 2003 yılı sonunda 17.500 kişi ve bugün 3500 kişi olarak çalışmalarını yürütmektedir.¹⁴⁰

Alman Parlamentosu 16 Kasım 1998 tarihinde Kosova'daki sivil halkın korunması amacıyla yapılacak bir NATO Müdahalesine Alman Ordusunun destek vermesini kabul eden bir karara imza atarak İkinci Dünya Savaşı'nın ardında ilk defa

¹⁴⁰ <http://www.nato.int/kosovo/history.htm#D> Erişim Tarihi: 12.05.2021

bir askeri müdahale gerçekleştirmiştir. Alman dış politikasında ciddi bir kırılma noktası oluşturan bu müdahale “Sivil Güç” prensibinin yoğun bir şekilde tartışılmasına neden olmuş, ancak SPD- Yeşiller partileri tarafından kurulan hükümet Alman Dış Politikasında Sivil Güç prensibine bağlı kalınarak da daha aktif bir dış politika yürütülebileceğini savunmuşlardır. Ancak NATO müdahalesi için bir Birleşmiş Milletler kararının bulunmaması, müdahalenin yapılmasına karşı çıkanlar tarafından, yapılacak işlemlerin Uluslararası Hukuka aykırı olduğu yönünde bir argümanı öne sürmelerine yol açmış olsa da, müdahaleyi savunanlar kısa süre öncesinde Bosna-Hersek’te yaşananları da hatırlatarak müdahalenin insani yönünü öne çıkarmışlardır. Zamanın Dışişleri Bakanı Joschka Fischer yaptığı birçok konuşmada Sırpların Kosova’da “etnik temizlik” planları yaptıklarını iddia etmiştir.¹⁴¹ Ayrıca, Almanya Kosova müdahalesine katılmış olmasını, soykırım suçu işlemiş bir ülke olarak bir daha soykırımlar yaşanmaması için tarihsel bir sorumluluk taşıdıkları perspektifinden açıklamaya çalışmıştır; Şansölye Schröder bir konuşmasında “Almanya adına gerçekleştirilmiş olan tarihi suçlar ve tarihsel gerçeklerin başka bir Almanya ile yer değiştirmesi” gerekliliğini dile getirmiştir.¹⁴²

Almanya Kosova ilişkilerinin yeniden yoğunlaşmasını sağlayan bir diğer sebep de, bölgede **yaşanan çatışmalardan dolayı yaşanan** yoğun göç olmuştur. Almanya bölgeden en yoğun göç alan ülkelerden birisidir. Kosova’nın bağımsızlığını ilanının üzerinden 10 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen Almanya bugün de o tarihlerde aldığı göçmenlerin kendi ülkelerine dönmesi için farklı programlar yürütmeye devam etmektedir.¹⁴³

NATO müdahalesinden sonra ülkede yönetimi KFOR bölgede görev yapmaya başladı ancak bölge hukuki açıdan hala Yugoslavya-Sırbistan’a bağlı kalmaya devam

¹⁴¹ <https://www.abendblatt.de/archiv/2000/article204230835/Hufeisenplan-das-Kriegsraetsel.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019
<https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-joschka-fischer--784302> Erişim Tarihi: 12.02.2019
<http://www.spiegel.de/politik/ausland/kosovo-offensive-der-saeuberung-a-15190.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

¹⁴² Der Spiegel 30/1999, S. 25.

¹⁴³ Göç Danışmanlığı bunlardan yalnızca birisi olmakla birlikte iyi bir örnek teşkil etmektedir: <https://www.cimonline.de/de/html/migrationspolitikberatung-im-kosovo.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

etti. Alman ordusundan askerler de “Südsektor” olarak bilinen kısımda yerleştirildiler ve görev yapmaya başladılar, kısa bir zaman öncesine kadar Prizren’de yoğun bir Alman Askeri varlığının sebebi bu görevlendirmedir. 2004 yılına kadar bölgedeki Alman askeri varlığı 3200 iken, bu tarihten itibaren rakam 3800 olarak gerçekleşmiştir¹⁴⁴; ancak rakam giderek azalmaktadır; 2011 yılında bu rakam yalnızca 900 Alman askeri, 2013 yılında 750 asker rakamına inmiştir. 14 Haziran 2018 tarihinde Parlamento tarafından yenilenen Alman Ordusunun Kosova’da bulunması ile ilgili karara göre Almanya’nın Kosova’daki askeri varlığı 800 üst sınırı ile sınırlandırılmıştır¹⁴⁵.

Almanya’nın Kosova’ya gösterdiği ilgi ve destek hükümetin değişmesi ile bir değişiklik göstermemiştir; SPD Yeşiller hükümeti tarafından destek verilen NATO Müdahalesini, Kosova’nın bağımsızlığını ilanından yalnızca 3 gün sonra 20 Şubat 2008 tarihinde Merkel (CDU-CSU) Hükümeti tarafından bağımsızlığının kabulü izlemiştir.¹⁴⁶ Merkel’in Kosova ile ilişkileri, bölgenin Batı Balkanlar ülkesi olarak konumlandırılması ile devam etmiştir; bu kapsamda Almaya her yıl konferanslar düzenler¹⁴⁷, farklı kurum ve kuruluşlar aracılığı ile bölgede stabilizasyon faaliyetleri gerçekleştirmeye, devam etmektedir.

3.2. Kosova Almanya İlişkileri ve Göçmenler

Duygu Bulkan, İsmail Ermağan ve Burak Gümüşün Almanya’nın Göç Politikaları ile ilgili yaptıkları çalışmada vurguladıkları gibi Almanya çok yoğun bir göçmen ve/veya göçmen ebeveynlere sahip bir nüfusa sahiptir. Bu sebeple göç ve entegrasyon, sosyal uyum, demografik kontrol gibi çok sayıda konuda süreklilik arzeden politikalar geliştirmiştir. Yazarların da vurguladığı bir diğer nokta da, aslında

¹⁴⁴ <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/kosovo-struck-besucht-den-ort-der-maerz-unruhen-1196937.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

¹⁴⁵

https://www.einsatz.bundeswehr.de/portal/a/einsatzbw/start/aktuelle_einsaetze/kosovo/info_kfor Erişim Tarihi: 10.09.2018

¹⁴⁶ <https://de.reuters.com/article/deutschland-kosovo-zf-idDENEI05804520080220> Erişim Tarihi: 10.02.2019

¹⁴⁷ 28 Ağustos 2014 tarihli Berlin’de düzenlenen konferansa 8 farklı devlet başkanı katılmıştır. Katılım yüksek düzeyde gerçekleşmeye devam etmektedir. Almanya tarafından başlatılan bu konferanslar serisi farklı ülkelerde düzenlenmeye devam etmektedir: 2018 Konferansı Londra’da düzenlenmiştir. <https://www.gov.uk/government/topical-events/western-balkans-summit-london-2018> Erişim Tarihi: 13.02.2019

1950’li yıllara kadar Almanya’nın göç alan bir ülke değil göç veren bir ülke olmasıdır¹⁴⁸. Ancak savaş sonrası dönemde 1960’lı ve 1990’lı yıllarda iki büyük göç dalgası yaşanmıştır. Bu dönemde Almanya’nın bir süre bu göçleri davet eden, bir süre de sınırlayan farklı politikalar ürettiği söylenilebilir. 1991 yılında kabul edilen Göç Yasası, 2000 Vatandaşlık Kanunu, 2005 tarihli Göç Yasası’nın her biri göçmenlik ve vatandaşlığın yanı sıra ikamet ve çalışma izinleri farklı şekillerde düzenlenmiştir.

Bu dönüşümün bir tarafında Almanya’nın ihtiyaç duyduğu iş gücü ve nitelikleri, uluslararası ilişkiler alanındaki gelişmeler, ekonomik krizler gibi unsurların yanı sıra Alman kamuoyu da etkili olmuştur.

Ancak düzenli göç ve göçmenlere ek olarak Almanya’ya yoğun bir şekilde sığınma talebi de gerçekleşmektedir. Sığınma hakkının anayasal bir hak olarak düzenlenmesi ve Almanya’nın uluslararası sözleşmelere bağlı olarak Avrupa İnsan Hak ve Özgürlüklerinin Korunması Hakkında Sözleşme’nin tarafı olan bir ülke olması sebebiyle, farklı niteliklerde sığınmacı da ülkeye kabul edilmiştir¹⁴⁹. Kosovalı olarak Almanya’da yaşayan göçmenler ise göç ettikleri döneme de bağlı olarak farklı statülerde bu ülkede bulunmaya devam etmektedirler. Ancak ülkeye göç edenlerle ilgili net rakamlarla bir tarihsel karşılaştırma yapmak mümkün değildir; çünkü Yugoslav Göçmen olarak tanımlanan göçmenlerin kendilerini nasıl tanımladıkları kesin olarak bilinenmemektedir. Kosovalı Arnavutların bir kısmı Sır, bir kısmı Makedon, bir kısmı da Kosovalı olarak tanımlanmış durumdadır.

Yaklaşık bir milyon göçmen ile nüfusunun 1/3’üne yaklaşan bir rakamı göçmen olarak yurt dışına göndermiş olan bir ülke olan Kosova’nın bu hikayesi yalnızca 90’lı yıllarda yükselen şiddetin bir sonucu olarak ortaya çıkmamıştır. Bu süreç üç ana aşamada gerçekleşmiştir.

1960-1980 arası dönemde Almanya, İsviçre gibi ülkelere geçici işçi-Gastarbeiter statüsünde çok sayıda çalışan gitmiştir. Bu ülkelere giden birçok başka geçici işçilerde de görüldüğü üzere, bu çalışanların bir süre sonrasında kalıcı hale

¹⁴⁸ Duygu Bulkan, İsmail Ermağan ve Burak Gümüş, Almanya’nın Göç Politikaları s.412-443, Ed. Prof Dr. Hüseyin Bağcı, Doç. Dr. İsmail Ermağan ve Prof. Dr. Burak Gümüş, “Dünya Siyasetinde Almanya II- Yönetim –Ekonomi- Toplum”, Nobel Yay. İstanbul, 2019

¹⁴⁹ A.g.e. S. 424-425.

geldikleri, önce ikamet hakkı sonra da vatandaşlık kazandıkları bilinmektedir. Bu şekilde oluşan en büyük diasporalardan biri de Türk göçmenlerin oluşturduğu topluluktur.

1990'lı yıllar ile birlikte, yalnızca iki Almanya arasındaki duvar değil Yugoslavya Cumhuriyeti de yıkılmıştır. Bu süreç devam ederken, özellikle yaşam alanları Sırp Cumhuriyeti toprakları içinde kalan çok sayıda Kosova'nın göç ettiği görülmüş ve Almanya'daki Kosovalı göçmen diaspora büyümüştür. Bu diaspora içinde büyük bir kısmını futbol oyuncularının oluşturduğu (Enis Alushi, Donis Avdijaj, Ilir Azemi, Florijon Belegu gibi) ama aralarında Beqë Cufaj gibi yazarların ve Ardian Bujupi gibi sanatçıların ve Dardan, Gent ve Colos gibi Rap Müzik sanatçılarının da bulunduğu bir topluluk oluşmuştur. Nispeten politika ile yoğun olarak ilgilendikleri söylenemese de 2020 Yerek seçimlerinde Hamburg Belediye Başkanlığı için SPD'nin adayı Kosova kökenli Sami Musa olmuş, başkanlık için yeterli oyu alamasa da Sami Musa Belediye Meclisinde görev alarak siyasei hayatına FDP'de devam etmektedir.

Bu sürecin devamında 1998-1999 döneminde Almanya'nın da desteklediği NATO müdahalesi öncesi ve sonrasında savaştan kaçanların oluşturduğu yoğun bir göç dalgası daha yaşanmıştır.¹⁵⁰

Kosova'nın Avrupa'nın en fakir ülkelerinden birisidir. Ülke dışında yaşayan bu göçmen grubunun ülkeye göndemiş olduğu dövizin küçük ailelerin geçimi ve ülke ekonomisinin stabilizasyonunda çok etkilidir.¹⁵¹ Ülke ekonomisinin bu şekilde düzenlenmesi ise gerekli reformların gerçekleşmesinin de ertelenmesi olarak tezahür etmiş ve ekonomik altyapı konusunda ülkenin sorunlarının çözümünü de ertelemiştir. Göçmenlerin ülkeye sağladığı bu döviz akışı birçok problemin mikro düzeyde çözülmesi anlamına gelmektedir.

Ülkeye akışı sağlanan bu dövizin büyük oranda ailelerin özel ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Özellikle savaş sonrası dönemde alt yapı ile birlikte konutlar da ciddi

¹⁵⁰ http://www.auswaertigesamt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Kosovo_node.html Erişim Tarihi: 10.02.2021

¹⁵¹ Bertelsmann Stiftung's Transformation Index (BTI) 2012. Kosovo Country Report. <http://www.btiproject.de/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Kosovo.pdf> Erişim Tarihi: 18.02.2021

zarar görmüş ve savaşın sona ermesi ile birlikte hem bu enkazın kaldırılması hem de yeniden bir konutlaşma gerekmiştir.

Kosova'daki Alman göçmenlerin bu şekilde bireysel olarak ülke ekonomisine katkı sağlaması yerine ülke ekonomisine daha uzun süreli ve istikrar kazandırıcı bir destek vermelerini desteklemek amacıyla, iki ülke arasındaki ekonomik gelişmeleri küçük yatırımcı ve girişimcileri de destekleyecek şekilde organize olmuş olan GIZ bağlantılı çok sayıda proje bulunmaktadır.

IV

4. SİVİL GÜÇ VE DIŞ POLİTİKA

4.1. Alman Bakanlıklar Ve Kosova Çalışmaları

4.1.1. Dışışleri Bakanlığı

Almanya, Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından onu ilk tanıyan ülkelerden birisi olmuştur. Ülke, Jörn Rohde ile bir Büyükelçilik ile Priştine'de temsil edilmektedir. Ancak Bakanlığın çalışmaları yalnızca temsil düzeyi ile sınırlı değildir.

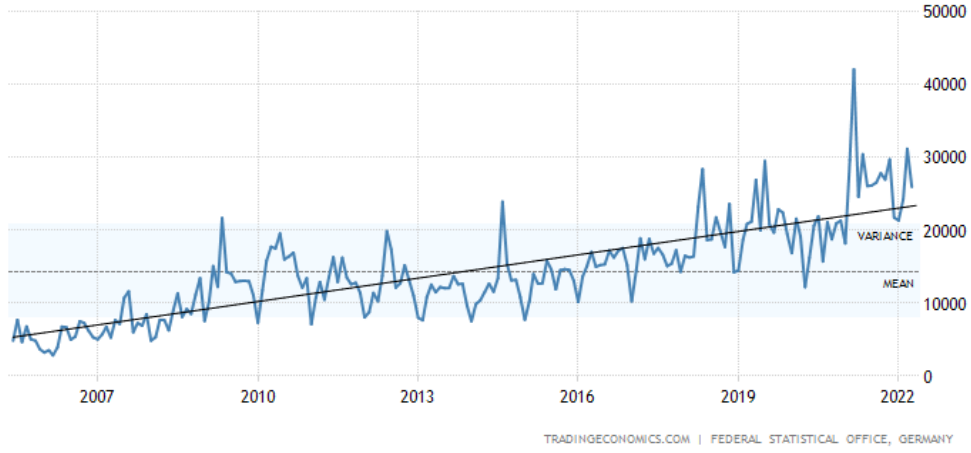
Almanya Kosova'yı yoğun bir şekilde desteklemektedir. Hem kalkınma yardımları hem de sağlanan diğer destekler ile Almanya'nın Kosova'nın kendisini kurmasında net bir rolü vardır. Ülke tarafından sağlanan yardımların çok çeşitliliği ve yaygınlığı Almanya'nın Kosova üzerindeki etkisinin diaspora ile de desteklenmesi ile yoğun bir ilişki ağı kurulmuştur.

1998-1999 döneminde sağlanan insani yardımlar ve ülkeye kabul edilen yoğun mülteciler sürekli bir hareketlilik ve ticari ve toplumsal ilişkilerin yoğun surette yaşanmasına sebep olmaktadır. Almanya'da yaşadığı düşünülen yaklaşık 350,000 kişilik bir diaspora bulunmaktadır. Nüfus olarak yaklaşık 2 Milyon nüfusa sahip bir ülkenin böylesine bir topluluğu yurt dışında bulundurması yaşanan toplumsal alt üst oluşun bir neticesidir.

Ayrıca Almanya sağladığı destekler ile Kosova'nın Avrupa Birliği ve Transatlantik İşbirliğine eklemlenerek uluslararası toplumun bir üyesi olmasını hedeflemektedir. Dışışleri Bakanlığının koordinasyonunda ve diğer bakanlıklar ve uluslararası kuruluşların destekleri ile Almanya Kosova'da yoğun bir şekilde temsil edilmektedir. KFOR misyonu ile Alman askerleri, polis kuvvetleri, hakimler ve savcılar, hukuk, kamu yönetimi vb alanlarda danışmanlık hizmeti veren uzman personel, AB, NATO ve Birleşmiş Milletler aracılığı ile gerçekleştirilen diğer misyonlar ve projelerin de yardımı ile ikili ve çoklu ilişkilerin giderek daha iyi hale geldiği görülebilir.

Yine bu projeler ve ekonomik kalkınmayı hedefleyen politikalar ile Almanya Kosova'nın en büyük ticaret ortaklarından biri haline gelmiştir. Trading Economics tarafından da paylaşılan verilerden görülebileceği üzere mütemadiyen yükselen bir

ticari akış bulunmaktadır. Bu ticari ilişkilerin yüksek oranda gerçekleşebilmesinin ardında, Almanya tarafından sağlanan kalkınma yardımları ile Kosova'nın alt yapısına sağlanan destek ve ülkedeki Pazar ekonomisinin uluslararası rekabete hazır hale getirilmesi için sağlanan yardımlar bulunmaktadır.

Şekil 4. Almanya'nın Kosova'ya gerçekleştirdiği İhracat Verileri- 2007-2022
(Kaynak: Trading Economics)¹⁵²

2018 yılından beri Kosova'da faaliyet gösteren Goethe Enstitüsünün yanında Alman Büyükelçiliği de hem farklı burs ve eğitim programları hem de kültürel farklı programlar ile kültürel diplomasiye destek veren çalışmalar yürütmektedir. ¹⁵³ Almanya ile diaspora ve Almanya'nın farklı kurumlar aracılığı ile yoğun bir şekilde Kosova'da bulunması sebebi ile en fazla konuşulan yabancı dillerden biridir ve Goethe Enstitüsü tarafından da bu durum desteklenmektedir.

Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından desteklenen ve yürütülen en değerli faaliyetleri ise hiç kuşkusuz Bakanlığın uluslararası örgütler ve uluslararası toplum nezdinde uyaptığı çalışmalardır. Örneğin Kosova'nın en büyük ticari ortaklarından biri olan Almanya'nın lokomotifi olduğu Avrupa Birliği'nin 28 üyesinden 23'ü Kosova'yı tanımaktadır ve Avrupa Birliği Sırbistan ile Kosova arasında barışın yeniden tesisi ve

¹⁵² <https://tradingeconomics.com/germany/exports-to-kosovo> Erişim Tarihi: 17.02.2021

¹⁵³ <https://sr-rs.facebook.com/germany.in.kosovo/> Erişim Tarihi: 10.04.2021

sürdürülmesi konusunda itici bir güç konumundadır. Hem Sırbistan hem de Kosova'nın nihai hedef olarak kendilerine AB üyeliğini seçmiş olmaları Avrupa Birliği'ni daha da güçlendirmektedir. Ancak Birlik içinde Almanya'nın sahip olduğu bu güçlü konum, 2013 yılında Alman Parlamentosuna bir ziyaret gerçekleştiren dönemin Sırp Başbakan Yardımcısı Suzana Grubjesic, anlaşmaların Brüksel'de yapılmasına rağmen kararların Berlin'de alındığını, net bir şekilde ifade etmiştir.¹⁵⁴

Avrupa Birliği, üyelik için çaba sarf eden bu ülkeleri ikna edebilmek için 2013 yılında İlerleme Raporlarının yayınlanmasının ertelenmesi de dahil olmak üzere çok farklı yöntemler kullanmıştır. Konu ile ilgili olarak Alman Parlamentosunda yapılan görüşmelerde de sonuç çok farklı olmamış ve parlamento Sırbistan'ın AB üyeliğinin desteklenmesini Kosova ile ilgili normalleşme sürecine bağlamıştır.¹⁵⁵

4.1.2. İçişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı'nın Kosova ile ilgili çalışmalarının bir parçasını her yıl göçmen rakamlarının yayınlanması ve göçmenlik başvurusu düzenlemeleri ilgili bilgilendirmeler yapmaktadır. Kosova'dan yapılan yüksek düzeydeki başvurular Bakanlık tarafından Kosova'nın istikrar sürecinin etkileyebileceği sebebiyle sorunlu olarak sınıflandırılmakta ve Almanya'nın göçmen kabul kapasitesinin de giderek azaldığı yorumlarına yer verilmektedir. Ayrıca Bakanlık yine, Kosova, Sırbistan ve Makedonya gibi ülkelerin sınır kontrollerinde göçmenlikle ilgili bilgilendirici çalışmalar da yürütmektedir. Bu çalışmalar Avrupa Birliği şemsiyesi altında yürütülen EULEX ve Frontex misyonlarıyla bağlantılı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.¹⁵⁶ Yine Bakanlığa bağlı olarak çalışan Polis Teşkilatı UNMIK kapsamında 1999 yılından beri Kosova'da Personel bulundurmaktadır. Yine EULEX kapsamında hukuki yapıların yeniden kurulması ve güçlendirilmesi amacı ile çalışmalarını yürüten Alman personel 2008 Haziranından beri

¹⁵⁴ http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?2013&mm=02&dd=23&nav_id=84836

¹⁵⁵ Steve Milosevic, (Haziran 2013). "News analysis: Bundestag opens door for Serbia"s long anticipated EU aspirations." http://news.xinhuanet.com/english/indepth/2013-06/28/c_132493040.html Erişim Tarihi: 12.04.2022

¹⁵⁶ <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/asylantraege-kosovo.html> Erişim Tarihi: 16.02.2019

Kosova’da görev yapmayı sürdürmektedir.¹⁵⁷ Özellikle Kosova ve Arnavutluk için yürütülen programlardan birisi de geri dönüşü desteklemek için yürütülen URA programıdır. Arnavutça “Köprü” anlamına gelen bu sözcük, hem yerinde danışmanlık hizmetleri sunmakta hem de yeniden ülkeye yerleşmek konusunda destek sağlamaktadır.¹⁵⁸

4.1.3. Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Bakanlığının Çalışmaları

Almanya’nın Kosova’da en yoğun çalışmalar yürüttüğü birimlerinden birini Çalışma ve Kalkınma Bakanlığı ve bakanlığa bağlı olarak çalışan dernek, kuruluş ve şirketler oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği’nin de ülkedeki stabilizasyon ve reform çabalarını desteklediği bilinmekle birlikte Kosova hala 5 Avrupa Birliği üyesi ülke tarafından tanınmamaktadır. Kosova’yı tanımayan ülkeler arasında Sırbistan, Çin, Rusya gibi ülkeler bulunurken, ülke aralarında Almanya’nın da bulunduğu 117 ülke tarafından tanınmaktadır. Ancak Birlik içindeki ülkeler tarafından tanınmıyor olması, ülkenin hem kalkınma perspektifleri açısından hem de birliğe katılım perspektifi açısından sorunlar yaşanmasına sebep olabilmektedir.

Birlik politikalarından ayrı olarak Almanya’nın Kosova’da bakanlık aracılığıyla yaptığı çalışmaların temeli NATO hareketinin hemen sonrasına dayanmaktadır. 1999 yılında yapılması gereken ilk kalkınma yardımı olarak halkın enerji ve temiz suya erişimini sağlamak için alt yapının yeniden kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak son dönemlerde kalkınma yardımlarının odak noktasında sürdürülebilir kalkınma yer almaktadır.¹⁵⁹ Bakanlığın paylaştığı verilere göre 2020 yılı için Kosova’ya öngörülen kalkınma yardımı için öngörülen ve aşağıdaki

¹⁵⁷

https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/sicherheit/feierstunde-auslandsrueckkehrer-weltkarte.pdf?__blob=publicationFile&v=1 Erişim Tarihi: 26.02.2019

¹⁵⁸ https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/topthemen/DE/topthema-freiwillige-rueckkehr/topthema-freiwillige-rueckkehr.html;jsessionid=6D42D45C088F4A4272A4B62C4999DD8D.1_cid364?nn=9388812 Erişim Tarihi: 16.02.2019

¹⁵⁹ <https://www.bmz.de/de/laender/kosovo> Erişim Tarihi: 16.04.2022

tabloda detaylandırılan yardımın yanı sıra, 2020 ve 2021 yıllarında Covid19 Pandemisi ile mücadelede kullanılmak üzere 14,07 Milyon Avro tahsis edilmiştir.

Tablo 5. 2020 Yılı Almanya Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı Yardım Tutarı (Kaynak: BMZ)

Yardım Tipi	Tutar
Teknik İşbirliği Yardımı	12,2 Milyon Avro
Finansal Yardım	59.9 Milyon Avro
Toplam Yardım	72.1 Milyon Avro

Kalkınma yardımlarının yoğunlaştığı bazı alanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Mesleki eğitimler ve sürdürülebilir iş imkanları
- Özel sektör ve finansal sistemlerin oluşumunun desteklenmesi
- İklim ve enerji konularında destekler
- Yenilenebilir enerji ve kalkınmış şehirlerin imarı
- İyi kamu yönetimi
- Hukuk sisteminin geliştirilmesi
- AB ile entegrasyona uygun bir müktesebatın oluşturulması

Bakanlığın başka ülkelerde de uyguladığı ancak Kosova özelinde başarı ile gerçekleştirilen projeler arasında Perspektive Heimat- Anavatan Perspektifi önemli bir yer tutar. Bu proje ülkesine geri dönmek isteyen sığınmacı ve mültecilerin desteklenmesi ve olası göçmenlerin de kendi ülkelerinde desteğe ulaşabildikleri için kendi ülkelerinde var olabilmelerine imkan sağlamayı hedeflemektedir.¹⁶⁰ 2015 yılında itibaren DIMAK ismi ile bir bilgi merkezi kurulmuş ve hem Almanya hem de Kosova’da çalışma imkanları hakkında bilgilendirmeler yapılmaya başlanmıştır. ¹⁶¹

¹⁶⁰ <https://www.bmz.de/de/entwicklungspolitik/perspektive-heimat> Erişim Tarihi: 17.04.2022

¹⁶¹ DIMAK- Deutsches Informationszentrum für Migration, Ausbildung und Karriere “ Alman Göçmenlik, Mesleki Eğitim ve Kariyer için Bilgi Merkezi

Kosova, Avrupa'nın en büyük kömür rezervlerine sahip olan ülkelerinden birisidir. Üretilen Elektrik enerjisinin yaklaşık olarak %97'si Priştina yakınlarında bulunan iki Kömür Santrali aracılığı ile yapılmaktadır. Bu sebeple bakanlığın Kosova'da gerçekleştirdiği projelerin başında Enerji Üretiminin Modernleştirilmesi yer almaktadır. Bu sayede, enerji üretimi sonucunda ortaya çıkan atıkların asgari düzeye düşürülmesi ve karbon izinin azaltılması hedeflenmiştir.¹⁶² Ayrıca enerji konusunda atılan adımların bir kısmını Kosova'nın enerji arzı açısından Güney Avrupa Pazarına eklemlenmesi oluşturmuştur. Almanya bu aşamada Kosova ile komşusu Arnavutluk arasında hattın yapılmasına destek sağlamıştır.

Enerji konusunda Kosova'yı geleceğe taşıyacak bazı diğer hamleler arasında ise yenilenebilir enerji kaynakları ile Kosova'nın enerji arzı konusunda tek bir kaynağa bağlı olmasının önüne geçilmesi hedefidir. Bakanlık bu konuda da özellikle Güneş Enerji sistemleri desteklemektedir. Ayrıca kullanım kalitesini yükseltmek ve kullanımı azaltmak amacı ile ısınma, hava ve klima sistemlerinin modernize edilmesi de desteklenen unsurlar arasındadır. Bakanlık tarafından desteklenen kalemlerden bir diğerini de şehir planlaması oluşturmaktadır. Özellikle savaş döneminde ve öncesindeki çalkantılı dönemde şehirlerin içilebilir temiz su temini ve atık sular konusunda ciddi sorunları oluşmuştur. Bu noktada Bakanlık proje destekleri sonucunda çok ciddi bir başarıya ulaşarak Başkent Priştina ve etrafındaki 850.000 kişilik bir havzada gün boyu su temini konusunda başarılı olmuş ve bu oraları ülke genelinde %90 düzeyine taşınmasına yardımcı olabilmıştır. Ayrıca Bakanlık ülkenin ilk artıma tesisinin finansmanı konusunda da destek olarak Prizren, Gjakovo ve Peja bölgesinde atık suların su havzalarına karışmasına engel olunabilmesinin önünü açmıştır.

Bakanlığın kendisine bağlı olan kuruluşlar aracılığı ile de Kosova'da farklı faaliyetleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi hem çalışan sayısı hem de etki alanı ile GIZ- Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH “Uluslararası İşbirliği

¹⁶² <https://www.bmz.de/de/laender/kosovo/kernthema-klima-energie-16250> Erişim Tarihi: 17.04.2022

Topluluğu Limited Şirketi” dir. Bakanlığın sağladığı verilere göre toplamda 184 kişi ile Kosova çalışmalarını yürüten topluluk 1999 yılından beri ülkede faaldır.

Tablo 6. GIZ Çalışan Dağılımı Kaynak: GIZ ¹⁶³

Çalışan	Sayı
Yerel İş Gücü	166 kişi
Uluslararası Çalışan	16 kişi
Uzman Personel	2 kişi
Toplam	184 kişi

GIZ bu ülkedeki çalışmalarında siyasal istikrarın sağlanması, demokrasi temelli bir hukuk devletinin işler duruma gelmesi temel hedeflerine ulaşmak için çalışmalar yürütmekte ve bunu yaparken de programlar ve projeleri destekleyerek Almanya ve Kosova arasındaki işbirliği düzeyini artırmaktır. Kosova’da yukarıda verilen rakamlara da bakıldığında oldukça yüksek bir çalışan sayısı ile çalışmalarını yürüten şirketin Ülke Yöneticisi David Oberhuber olup, şirket merkezi de Priştine’de bulunmaktadır.

Destek alan programlar arasında:

- Ekonomik gelişmeleri tetikleyici nitelikte,
- Eğitim sektörünün desteklendiği,
- Adem-i merkeziyetçi bir kamu yönetimi anlayışını benimseyen,
- Genç işsizlik oranlarının düşmesini hedefleyen,
- Kosova’nın AB üyesi olması uzun vadeli hedefi için çalışmaları içeren projeler yer almaktadır.

Almanya ile Kosova arasındaki ikili ilişkilerin yoğunlaştığı projeler genel olarak sürdürülebilir kalkınma başlığı altında; işgücü ve rekabet oranlarının artırılması, bölgesel ekonomilerin desteklenmesi, temel ve mesleki eğitim projeleri, kamu yönetimi ve demokrasi alanında; yerel yönetimlerin desteklenmesi, kamu finansal

¹⁶³ <https://www.giz.de/en/worldwide/298.html> Erişim Tarihi: 20.04.2022

yönetiminin reforme edilmesi, hukuki reformlar, AB entegrasyonu ve toprak yönetimi gibi projelere yoğunlaşmakla birlikte kültürel projeleri de kapsayabilmektedir.

Tablo.7 Kosova'nın da dâhil olduğu Proje Destekleri, Kaynak: GIZ¹⁶⁴

Alan	Proje
Kırsal Kalkınma	Mekan Planlaması ve Arazi Yönetimi
Yönetim	Kalkınma için Spor
Ve	Göç ve Diaspora
Demokrasi	Kosova'nın Hukuk Sisteminin AB Entegrasyon Sürecine Uyumlanması
	Batı Balkanlarda Genç Hareketlilikleri
	Batı Balkanlarda İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Mağdurların Desteklenmesi
	Savunmasız Grupların İnsan Haklarına Saygı
	Batı Balkanlarda Ciddi Suçlarla Mücadele
	Batı Balkanlarda AB Entegrasyonunun Desteklenmesi
	Ekonomik Kalkınmanın Hukuki Reformlar ile Desteklenmesi
	Batı balkanlarda Yerel Yönetim Hizmetlerinin Modernize Edilmesi
	Sürdürülebilir Yerel Atık Tesislerinin Oluşturulması
Sosyal Kalkınma	Temel Eğitim Sektörünün Desteklenmesi
Çevre	Enerji Verimliliğinin İyileştirilmesi ve Yenilenebilir Enerjinin Binalara Entegrasyonu
Ve	Güneydoğu Avrupa'da Enerji, Ulaşım ve İklimsel Korunma
İklim	
Değişikliği	
Ekonomik Kalkınma	Kosova'da Gençlerin İstihdam Edilebilirliğinin Arttırılması
ve	Prizren Bölgesinin Ekonomik Olarak Güçlendirilmesi
İş Gücü	Güneydoğu Avrupa'nın Kırsal Bölgelerindeki Ekonomileri Canlandırmak
	Kalkınma İçin Göç
	Güneydoğu Avrupa'da ticaret ve rekabet edebilirlik için reform gündeminin uygulanması
	İhracat teşviki yoluyla istihdam yaratmak
	Alman İş Dünyasının Batı Balkan Ülkeleri İçin Staj Programı

2008 yılında bağımsızlığını ilan eden Kosova'ya yapılan kalkınma yardımlarının çok büyük bir kısmı, Alman KfW- Kalkınma Bankası tarafından

¹⁶⁴ <https://www.giz.de/en/worldwide/298.html> Erişim Tarihi: 20.04.2022

gerçekleştirilmektedir. Bağımsızlığın ardından geçen 14 yıla rağmen ülkenin kuzeyinde Arnavutlar ve Sırp lar arasında hala sorunlar yaşanmakta ve ülkenin kalkınmasını engelleyebilmektedir. Bu ve benzeri sebeplerle Kosova Avrupa'nın en fakir ülkelerinden biridir ve ülkede yaşayanların büyük bir kısmı ülke dışında yaşayan ve ülkeye döviz gönderen yakınlarının yardımına muhtaçtır. Banka işte tam da bu sebeple 1999 yılından beri Kosova'ya kalkınma yardımları açısından yardımcı olmakta ve çalışmalarına Kosova temsilciliği aracılığıyla devam etmektedir.

Bankanın çalışmaları GIZ'in çalışma alanları ile paralellik göstermektedir. Aşağıdaki başlıklarda bu alanları daha yakından incelemek mümkündür:

- Sürdürülebilir Kentsel Gelişim: Savaş sonrası dönemden itibaren kentlerdeki temel ihtiyaçların AB standartlarında karşılanması için 1999 yılından beri faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Yapılan ilk çalışmalarda acil yardım ciddi bir kalemi oluştururken, yardımlar giderek su şebekesinin oluşturulması, AB Standartlarında Çevre Koruma İlkelerini koruyan mekanizmaların oluşturulması gibi konulara kaymıştır. Su şebekesi konusunda ciddi bir başarıya ulaşıldığını söylemek mümkündür; bugün Priştina'da nüfusun tamamı temiz suya sahipken nüfusun geri kalanında bu oran yaklaşık %90'na yaklaşmıştır. Atık su konusunda Prizren, Giakova ve Peja'da artıma tesisleri kurulmuş ve nüfusun üçte birine atık su arıtma hizmeti vermesi sağlanmaktadır.¹⁶⁵
- Yenilenebilir Enerji ve Enerjide Verimlilik: Kosova'daki enerji ihtiyacının karşılanabilmesi konusunda ciddi sorunlar yaşanmaktadır. 1999 yılından beri bu sebeple KfW aracılığıyla Enerji sektörüne yapılan yardım 2021 yılı itibariyle toplam 180 Milyon Avroya ulaşmıştır. Bu yardımın büyük bir kısmı öncelikle enerji hatlarına ayrılmış olsa da, alternatif enerji üretimi (Windatlas- Rüzgar Enerjisi) desteklenen alanlardan birisidir ve güneş enerjisinin de desteklenen alanlar içinde yer alacağı beyan edilmiştir.
- Meslek Edindirme ve Yeni İş Alanları Oluşturma: bu alanda yaşanan en büyük sorunların kaynağını en küçük¹⁶⁶, küçük ve orta düzeyde işletmelerin yaşadığı üretim,

¹⁶⁵ <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Unsere-Wirkungen/Ergebnisse/Ex-post-Evaluierungsberichte-J-K/>
Erişim Tarihi: 16.04.2022

¹⁶⁶ Tek kişilik, e- ticaret gibi alanlarda aktif olan işletmeler

Ar&Ge ve rekabet alanlarındaki problemlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ayrıca, nitelikli iş gücü istihdamı konusunda yaşanan sorunlar ve genç işsizliği oranlarının yüksek olması ve nitelikli gençlerin yurt dışına göç etmeleri gibi sorunlar mevcuttur. KfW Bankası bu sorunlarla mücadele konusunda danışmanlık hizmetleri, mikro krediler, mesleki eğitim sisteminin desteklenmesi, kredi kuruluşlarının desteklenmesi gibi ayni ve nakdi destekleri proje bazında üstlenmektedir.¹⁶⁷ Bu proje destekleri ile Kosova ekonomisindeki istihdam verilerine yönelik rakamlar aşağıdaki grafikte Şekil 5 verilmiştir.

Şekil 5 : Kosova İstihdam Verileri- 2004-2019 (Kaynak: Tradingeconomics) ¹⁶⁸

Krediler konusunda Bankanın yardımlarına örnek olarak KCGF- Kosovo Credit Guarantee Fund- Kosova Kredi Garanti Fonu'na küçük ve orta boyuttaki işletmelerin faydalanabilmesi için 6 Milyon Avroluk destek sağlamıştır. Bu krediler “yeşil” projeler için ve Covid-19 pandemisi sonrasında KOBİ’lerin özellikle enerji verimliliği, kaynak verimliliği ve yenilenebilir enerji sektörüne yapılacak yardımlar için mikro krediler olarak kullanılabilecektir.¹⁶⁹

Bir diğer örneği KfW ile AFK- Agency of Finance in Kosova- Kosova Finans Ajansı arasında imzalanan anlaşma oluşturmaktadır. Bu kredi garanti anlaşması kapsamında Agro-Window destekleri çerçevesinde tarım kredileri için güvence

¹⁶⁷ <https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Weltweite-Pr%C3%A4senz/Europa/Kosovo/#> Erişim Tarihi: 16.04.2022

¹⁶⁸ <https://tradingeconomics.com/kosovo/unemployment-rate> Erişim Tarihi: 05.07.2022

¹⁶⁹ <https://fondikgk.org/en/financing-agreement-signed-between-kfw-german-development-bank-and-kcgf-agreement-value-6-million-euro/> Erişim Tarihi: 16.04.2022

sağlanmaktadır. Agro-Window kapsamında sağlanan desteklerin toplam tutarı 33.6 Milyon Avro ve yalnızca KfW tarafından sağlanan tutarı 11.4 Milyon Avrodur.¹⁷⁰

4.2. Alman Siyasi Vakıf Ve Derneklerinin Faaliyetleri

Ebert Vakfı'nın Kosova Bürosu 1999 ve 2000 yıllarında yaşanan yoğun turbulasyonun ardından Kosova'daki demokratik kurumların yeniden oluşturulması için destek çalışmaları yapmak, demokrasinin desteklenmesi ve iyi yönetim alanlarında tecrübe paylaşımları gerçekleştirmek amacıyla Haziran 2000'de kurulmuştur. Ofis temel çalışma alanı olarak Kosova'daki sivil toplum çalışmalarının desteklenmesini yerleştirmiş ve böylelikle farklı politik ve etnik gruplar arasındaki çatışma alanlarının azaltılmasını hedeflemiştir. Ayrıca devlet kurumları, ticari kuruluşlar ve odalar, meslek örgütleri ve medya kuruluşları ile yoğun bir işbirliği ağı kurulmuştur. Bu amaçla yapılan çalışmaların arasında seminerler, workshoplar, konferanslar, politik analizler, farklı yayınlar ve değişim programları yer almaktadır.¹⁷¹

Üsküp ofisini 2000 yılında açan KAS 2007 yılından beri Kosova Priştine'de de bir ofise sahiptir. O tarihten itibaren de farklı seminer, workshop'lar ve konferanslar düzenlemekle kalmamış çok sayıda broşür, kitap, rapor basımlarını da üstlenmiş ve desteklemiştir. Kosova'da çalışılan temel konular arasında sosyal adalet, demokratik özgürlükler, sürdürülebilir kalkınma, basın özgürlüğü, uluslararası işbirliği alanları gibi temel alanlar yer almaktadır. Daha çok genç akademisyenler, gazeteciler, karar alıcılara verilen eğitimler ile farklı eğitimler yapılarak mezkur alanlarda farkındalık çalışmaları yapılmaktadır.¹⁷²

Hans Seidel Vakfının Batı Avrupa çalışmaları arasında Avrupa Birliği ve kurumları ile yapılan ortak çalışmalar merkezi konumdadır. Brüksel Bürosunun çalışmaları ile hem NATO, hem de Corp Diplomatique üyeleri ile yoğun çalışmalar yapılırken odak noktasında kalkınma ve Avrupa Merkezli işbirlikleri ve farklı tematik diyaloglar bulunmakta ve bu çalışmalar konferanslar, raporlar ve farklı yayınlarla

¹⁷⁰ <https://fondikgk.org/en/kcgf-signs-the-agreement-with-the-agency-of-finance-in-kosovo-afk/> Erişim Tarihi: 16.04.2022

¹⁷¹ <https://kosovo.fes.de/> Erişim Tarihi: 17.04.2022

¹⁷² <https://www.kas.de/en/web/kosovo/about-us> Erişim Tarihi: 17.04.2022

desteklenerek gerçekleştirilmektedir. Doğu Avrupa çalışmaları ise Almanya'nın bu bölgedeki ülkeler ile ilişkileri, Rusya, çatışma alanları Ukrayna, Belarus, Moldova gibi ülkelere ve ticari işbirlikleri, üniversiteler ile kurulan eğitim işbirlikleri gibi alanlara yoğunlaşmaktadır. Balkanlar özelinde ise çalışmalar daha çok sivil toplum, demokrasi, kalkınma, güvenlik, kamu yönetimi, gibi alanlar ve bölgesel işbirliklerinin desteklenmesi üzerinden ilerlemektedir. Hedeflenen, Balkanlarda bölgesel bir işbirliğinin kurulması ve barışın desteklenmesidir.¹⁷³

Böhl Vakfının Kosova'da bir temsilciliği bulunmamasına rağmen Belgrad Temsilciliği üzerinden Balkanlar konulu çalışmalar yürütülmektedir. Genel olarak yapılan çalışmalarda basın yayın kuruluşları ile işbirlikleri yapılarak demokratik gelişmeleri çevrenin ve kültür öğelerinin korunması konusunda çalışmaların desteklenmesinin yanı sıra sürdürülebilir barış da vakfın önemli çalışmalarından birini oluşturmaktadır.¹⁷⁴ Özellikle batı Balkanların Avrupa'ya eklemlenmesi konusunda yaşanan sıkıntıları da hedefine yerleştiren Vakıf, Avrupa'nın dönüştürücü bir güç olarak inandırıcılığını giderek kaybettiği ve bu sebeple giderek daha muhafazakâr ve reaksiyoner liderlerin bu bölgede seçilmesinin süreci zorlaştırdığından yola çıkan vakfın Belgrad, Saray Bosna ve Berlin Ofislerinin inisiyatifi ile bir Strateji Grubu oluşturularak, Batı balkan Ülkelerinin Avrupa Birliği'ne girişi için karar alıcılara iletebilecek politika önerileri üreten bir grup oluşturmuşlardır. Bu grupta Sivil Toplum temsilcileri farklı çalışma gruplarında çalışmalarının sürdürmektedirler.¹⁷⁵

Naumann Vakfı Doğu ve Güney Doğu Avrupa ülkelerindeki çalışmaların koordinasyonunun yapıldığı Sofya Temsilciliği üzerinden Sofya, Bükreş, Belgrad, İstanbul, Tiflis, Kiev ve Moskova'da bulunan 8 Proje ofisinden 23 farklı ülke ile çalışmalar yürütülmektedir.¹⁷⁶ Balkanlarda yürütülen çalışmalar ise 1992 yılına dayanmaktadır. Belgrad Temsilciliği Hırvatistan, Bosna Hersek, Sırbistan ve Kosova'da farklı projeler yürütülmektedir. Vakfın genel çalışmalarına paralel bir şekilde buradaki çalışmaların da İnsan Hakları, Vatandaşlık Hakları, Dijital ve Açık

¹⁷³ <https://www.hss.de/weltweit-aktiv/europa/> Erişim Tarihi: 17.04.2022

¹⁷⁴ <https://rs.boell.org/en/about-us> Erişim Tarihi: 17.04.2022

¹⁷⁵ <https://rs.boell.org/en/western-balkans-strategy-group> Erişim Tarihi: 17.04.2022

¹⁷⁶ <https://www.freiheit.org/de/ost-und-suedosteuropa> Erişim Tarihi: 17.04.2022

Toplum, Demokrasi ve Hukuk Devleti, Serbest Piyasa Yapıları ve siyasi stratejiler ve danışmanlıklar geliştirilmesi konularına yoğunlaştığı görülebilir.¹⁷⁷

Rosa Luxemburg Vakfının Güney Doğu Avrupa Temsilciliği 2010 yılında Belgrad'da açılmıştır. Alman Hükümetinden de alınan mali destek aracılığıyla bölgedeki birçok ülkede çok sayıda sivil toplum kuruluşu desteklenmektedir. Ayrıca vakfın bu ülkelerde yapmış olduğu çalışmaları üç temel safhada incelemek mümkündür: toplumsal düzeyde vakıf başta kadınlar, LGBT bireyler, Romanlar, gibi grupların desteklenmesi, sosyal ve toplumsal hak kazanımları gibi konulara ek olarak networklerin oluşturulması ve organizasyon destekleri sağlamaktadır. 2. Safhada sosyal adalet ve demokratikleşme ile ilgili alternatif politikaların oluşturulması ve baskın neo-liberal politikalar ile mücadele konusunda çalışmalar yürütmektedir. 3. Safhada ise bölgede sol hareketin geçmişi ve eleştirel bir bakışı sağlamaya çalışan bir diskurs geliştirmeye çalışmaktadır.¹⁷⁸

Vakıf Kosova özelinde çalışmalar geliştirmek yerine Belgrad temsilciliği ile bölgedeki bütün ülkeleri ilgilendiren konulara eğilmeye çalışmaktadır. Bu çalışmaların en büyük ve değerli örneklerinden birini ise Balkan Forumları oluşturmaktadır. 2012 Mayıs ayında Zagreb'de yapılan forum 40'a yakın organizasyon ve hareketin katılımı ile Yugoslavya'nın yıkılmasının ardından Slovenya, Hırvatistan, Bosna Hersek, Sırbistan, Kosova ve Kuzey Makedonya'nın solcuların ilk defa bir araya geldiği bir etkinlik haline gelmiştir. Bu kapsamda bölgedeki çatışma alanları, neoliberal ekonomilerin krizleri ile mücadele, Güneydoğu Avrupa'daki siyasal hareketler gibi konu başlıkları altında sosyal adalet, ekonomik ilişkiler, işçi sorunları, demokratik seçimler ve demokratikleşme konularına değinilmiştir.¹⁷⁹

4.3. Alman Ordusu Ve Kosova Çalışmaları

Alman Ordusu tarafından destek verilen yurtdışı operasyonları yalnızca uluslararası organizasyonlar tarafından kabul edilen ve uluslararası toplum tarafından yapılması istenilen operasyonlardır. Ordunun yurt dışındaki askeri faaliyetleri, Alman Parlamentosu tarafından yetkilendirilmesi gerekmektedir. Bu

¹⁷⁷ <https://www.freiheit.org/de/westliche-balkanlaender> Erişim Tarihi: 28.04.2022

¹⁷⁸ <https://www.rosalux.rs/en/about-us> Erişim Tarihi: 28.04.2022

¹⁷⁹ <https://www.rosalux.rs/en/balkan-forum> Erişim Tarihi: 28.04.2022

şekilde sınırlandırılan sayılı yurt dışı operasyonlardan Kosova içinde desteklenen 3 büyük operasyon bulunmaktadır. Bu operasyonların yalnızca bir askeri niteliğinin bulunmaması, Alman ordusuna ait birliklerin aktif çatışmalara katılmamış olması ve barışın sürdürülmesi hedefi ile meşruiyet kazandırılması gibi sebepler, bu operasyonların askeri nitelik taşımasına rağmen aslında Sivil Güç olmanın getirdiği normatif sorumlulukların bir uzantısı olarak görülebileceğine kanıt olarak sunulabilir.

Bu operasyonlardan en kapsamlı olanı UNMIK – United Nations Administrative Mission in Kosovo olarak da bilinen 1999 tarihli 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı ile oluşturulan görev birimidir.¹⁸⁰ Temelde hedeflenen Kosova’da yaşayan insanların barış içinde yaşayabilmelerini ve Batı Balkanlarda stabil bir durumun oluşmasını sağlamaya çalışmaktadır.¹⁸¹ Bu amaçla özel bir temsilci atanmıştır ve OSCE- Organization for Security and Cooperation in Europe ile birlikte çalışarak kurumlara destek verilmektedir. Aynı zamanda EULEX ile de yoğun bir şekilde işbirliği yapılmaktadır. Misyonun ana çalışma ofisi Başkent Priştina’da bulunsada Mitrovica ve Peć kentlerinde çalışma ofisleri bulunmaktadır. Ayrıca çalışmaların Sırbistan ile de koordinasyon halinde yürütülebilmesi için Belgrad’da da bir çalışma ofisi (UNOB- United Nations Office in Belgrade) kurulmuştur.¹⁸² Bu ofis daha çok siyasal raporlama ve koordinasyon çalışmaları yürütmektedir.

Kurulduğunda son derece yüksek sayıda personel ile çalışan UNMIK Misyonunun 1 Temmuz 2021 tarihi ile öngörülen bütçesi 41,298,500\$ ve çalışan sayısı aşağıdaki gibidir:

Tablo. 8 Temmuz 2021 itibariyle UNMIK Çalışanları

Kaynak: UNMIK Kosova¹⁸³

Sivil Personel	
Uluslararası Çalışan	112
Yerel Çalışan	220
BM Gönüllüsü	24
Askeri Personel	
Askeri Gözetçi	8
BM Polis Gücü	10
Toplam	374

¹⁸⁰ <https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸¹ <https://unmik.unmissions.org/mandate> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸² <https://unmik.unmissions.org/united-nations-office-belgrade> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸³ <https://unmik.unmissions.org/activities> Erişim Tarihi: 22.05.2022

Misyonun çalışmalarının önceliğini Kosova ve bölge için stabil bir ortam oluşturmak ve insan haklarının güvende olduğu ve güvenli bir yaşam alanı sağlamaktır. 2013 yılında ilişkilerin normalleşmesi için alınan kararlar eşliğinde hem Priştine hem de Belgrad Ofisleri ile birlikte Avrupa Birliği'nin de destek sağladığı bir diyalog süreci yürütülmektedir. Bu anlamda sağlanan en büyük başarıların arasında Kosova'da yapılabilen yerel seçimler ve AB Kurumları ile yakın ilişkiler gösterilebilir.

Mitrovica'da bulunan Yerel Ofis aynı zamanda bir Bölge Merkezi olarak da çalışmakta ve özellikle farklı gruplar arasındaki ilişkilerin sorunsuz yürütülmesi konusuna odaklanmaktadır. Bu sebeple çok sayıda siyasi lider ve uluslararası ortaklar ile sıklıkla görüşmeler yapılmakta ve güvenli bir ortam yaratılmaya çalışılmaktadır.¹⁸⁴

UNMIK tarafından yürütülen faaliyetler 8 başlıkta toplanabilir; İnsan Haklarının Desteklenmesi, Toplum Destekleri Ofisi, Hukuk Bölümü, Siyasi İlişkiler Ofisi, Genç İnsanlarla Çalışmalar Ofisi, Güven Kurucu Forum, Birleşmiş Milletler Gönüllülüğü ve Tutum ve Disiplin.¹⁸⁵

Yapılan çalışmaların büyük kısmını hukuk alanında yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Karar Metninde de hukuk sisteminin çökmesi üzerine Kosova'da hukuk rejiminin yeninden kurulması mecburiyetinin oluştuğuna yer verilmektedir.¹⁸⁶ Bu hukuk düzeni kurulurken son derece volatil bir durumda bulunan ve etnik açıdan da yoğun çatışmalara sahne olmuş olan bölgede kurulacak bu düzenin etnik olarak da tarafsız, bağımsız ve çok millletli bir yapıya uygun olması bir mecburiyet olarak ortaya çıkmıştır. UNMIK 1999 yılında başladığı çalışmalarının neticesi olarak 2005 yılında Adalet Bakanlığının kurulmasına yardımcı olmuştur. Aynı zamanda Kosova genelinde 60 farklı mahkeme kurulması ve buralarda görevli 1500den fazla personelin istihdamı ile ilgilenmiştir. Bazı konularda uluslararası hakimlerden oluşan ve bağımsız kararlar verecek mahkemeler

¹⁸⁴ <https://unmik.unmissions.org/unmik-mitrovica-regional-office-0> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸⁵ <https://unmik.unmissions.org/activities> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸⁶ <https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244> Erişim Tarihi: 22.05.2022

oluşturulması ve hızlı kararlar verilmesine destek olmuştur. 2008 yılı itibari ile ise bu görevlerin tamamı EULEX tarafından devralınmıştır.¹⁸⁷

Birleşmiş Milletleri uhdesinde Kosova’da çalışan tek birim UNMIK ile sınırlı da değildir. Bu misyona ek olarak, UNDP- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, UNCHR- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi, UN-HABITAT- Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı, UNICEF- Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu, FAO- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, UNV- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, UNFPA- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, UNWomen- Birleşmiş Milletler Kadın Erkek Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Kurumu, UNOPS- Birleşmiş Milletler Proje Servis Ofisi, ILO- Uluslararası İş Örgütü, IMF- Uluslararası Para Fonu, IOM- Uluslararası Göç Örgütü, OHCHR- İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi ve Dünya Bankası da Kosova’da faaliyetlerini yürütmektedir.

EULEX 2008 yılında Avrupa Birliği’nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikalarının altında yer alan en büyük Hukuk Misyonu olarak kurulmuş ve UNMIK’ten bu alandaki bütün görevleri devralmıştır. Şu andaki Misyon ise 2021/904 sayılı CFSP kararı ile 14 Haziran 2023 tarihine kadar projelendirilmiştir.¹⁸⁸

Misyonun temel görev alanı olarak Kosova’daki bütün hukuki kurumların desteklenmesi ve etkinliğinin artırılması, insan hakları konusunda Kosova’nın uluslararası standartlarda ve siyasi etkenlerden bağımsız olarak kararlar alabilmesinin önünün açılması ve bu sebeple iyi uygulama örnekleri oluşturulması gibi konulardan oluşmakla birlikte faaliyetler daha çok izleme ve sınırlı uygulama ile sınırlandırılmıştır. Ancak bu sınırlı uygulamanın içinde Kosova Polis Teşkilatına operasyonel destek sağlanması, İnterpol ve Europol ile işbirliğinin artırılması, Tanık Koruma Sisteminin işletilmesi gibi konuların yanısıra hukuk sistemindeki personelin eğitimine kadar geniş bir alana destek vermektedir. 2023 Haziran ayına kadar projelendirilen misyonun 420 çalışanı bulunmaktadır ve Almanya dahil AB üyesi

¹⁸⁷ <https://unmik.unmissions.org/rule-law-kosovo-and-mandate-unmik> Erişim Tarihi: 22.05.2022

¹⁸⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0904&from=EN> Erişim Tarihi: 22.05.2022

lkeler ile Kanada, Türkiye, Norveç, İşviçre ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından da desteklenmektedir.¹⁸⁹

Alman Ordusunun destek sağladığı ve yine bir Uluslararası rgt tarafından yürütülen Misyon KFOR misyonudur. Kosovo Force olarak da bilinen misyon NATO tarafından yürütülmekte ve Balkanlarda güvenli ve barışıl bir ortamın sağlanması destek vermeyi amaçlamaktadır. Misyon 1999 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararına binaen barışı destekleyen bir operasyon olarak başlamış ve bugün yaklaşık olarak 28 ülkenin 3600 askeri personel desteği ile sürdürülmektedir.¹⁹⁰ Operasyon 1999 yılında Sırbistan'daki Miloseviç rejimine karşı 78 gün süren bir hava harekatı olarak başlamıştır. Ancak daha sonrasında Kosova Kurtuluş rgtnn demilitarize edilmesi, uluslararası kuruluşların çalışmalarının kolaylaştırılması, Avrupa Birliği, tarafından yürütülen Belgrad Priştine arasındaki normalleşme sürecinin desteklenmesi çalışmalarını yürütmektedir.¹⁹¹

4.4. Eğitim Destekleri

DAAD aracılığı ile yapılan desteklerin bir parçası olarak 2018 yılında Prag'da yapılan Kolleg Europa toplantısı sayılabilir. Toplantı DAAD ile iki farklı vakfın ortaklaşa düzenlediği bir etkinliktir ve bir networking inisiyatifi olarak olmasına rağmen dört hafta boyunca süren toplantılar, dersler ve etkinlikler bütünüdür. 2019 yılında Pandemi ncesinde Saraybosna'da düzenlenen etkinlik ile ilginin Balkanlara kaydığı görülebilir. Nitekim bölgede DAAD dışında daha farklı kurumlar aracılığı ile de faaliyetler gerçekteştirilmesine rağmen, özellikle eğitim alanında gerçekteşenler arasında öncülüğü DAAD yapmaktadır.

Deutscher Akademischer Austausch Dienst- DAAD, Kosova'da yalnızca bir Lektorat- Ofis ile ulaşılabilir durumdadır. Bölgeye en yakın Bilgi Merkezi Sırbistan'ın başkenti olan Belgrad'dadır. Merkez 2009 yılından beri aktif olarak faaliyet göstermekte ve Almanya'da eğitim görmek isteyen ya da araştırma imkanları ile ilgilenen herkese ortaklıklar, dil eğitimi, araştırma ve eğitim projeleri eşleştirmeleri

¹⁸⁹ <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,16> Erişim Tarihi: 08.05.2022

¹⁹⁰ <https://shape.nato.int/ongoingoperations/nato-mission-in-kosovo-kfor-> Erişim Tarihi: 08.05.2022

¹⁹¹ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.html Erişim Tarihi: 08.05.2022

gibi alanlarda destek sağlamaktadır. Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesinde bulunan bu ofiste DAAD Dr. Ellen Tichy tarafından temsil edilmektedir. Burada yapılan hizmetler Belgrad ofisine göre daha az personel ile çalışılmasına rağmen büyük oranda benzerlik göstermektedir. Özellikle dil konusunda yüz yüze ve online olarak çok sayıda program düzenlenilirken, sosyal medya uygulamaları aracılığı ile hedef kitleye ulaşılmaktadır.¹⁹²

Kosova için verilen destekler sayı olarak çok görülmesi de devamlılık göstermekte ve daha çok yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerin bu desteklerden faydalandığı gözlemlenmektedir. Aşağıda sunulan veriler incelendiğinde Covid-19 pandemisinin de etkilerinin zayıflaması ile birlikte 2020 yılına ait hareketliliklerin 6 aydan daha uzun faaliyetleri kapsadığı görülmektedir. Pandemi sürecinden hareketliliklerin ne düzeyde etkilendiğini göstermek için 2018 yılına ait verileri de tabloya eklediğimizde daha net bir resim görmekteyiz.

Öğrenci hareketlilikleri konusunda sürecin pandemiden çok etkilenmeden devam ettiğini ve AB Komisyonu öncülüğünde eğitim alanında alınan önlemler ile birlikte, eğitimin kesintisiz olarak devam etmesinin bu hareketliliklerin gerçekleşmesi için bir alan sağladığını görmekteyiz. Rakamlarda büyük oranda değişikliklerin olmaması ayrıca, yapılan orta vadeli planların değişmediği ve hareketliliklerin planlandığı gibi gerçekleştiği anlamına gelir.

DAAD'nin sunmuş olduğu imkanlar incelendiğinde yine ilginç veriler ile karşılaşılmaktadır. 26.06.2022 tarihi itibari ile DAAD web sitesinde Almanya'dan Kosova'ya gerçekleştirilebilecek hareketliliklerin fonlanması için 40 farklı imkan sağlandığı görülmektedir.¹⁹³ Projelerde ise toplam 21 aktif projenin katılımcılara açık olduğu görülebilir.¹⁹⁴

¹⁹² <https://www.facebook.com/DAAD.Kosovo/> Erişim Tarihi: 07.06.2022

¹⁹³ <https://www2.daad.de/ausland/studieren/stipendium/de/70-stipendien-finden-und-bewerben/?status=&target=273&subjectGrps=&daad=&q=&page=1&back=1> Erişim Tarihi: 07.06.2022

¹⁹⁴ <https://www2.daad.de/hochschulen/ausschreibungen/projekte/de/11342-foerderprogramme-finden/?zland%5B%5D=273&s=1> Erişim Tarihi: 10.06.2022

Tablo 9. 2018-2020 yıllarına ait farklı düzeylerdeki öğrencilere ait bireysel desteklerin rakamsal verileri Kaynak: DAAD Raporları ¹⁹⁵

	2018 Yılı		2019 Yılı		2020 Yılı	
	Kosova	Almanya	Kosova	Almanya	Kosova	Almanya
Lisans Düzeyi	15	0	12	11	4	0
Yüksek Lisans Düzeyi	14	0	21	1	24	1
Doktora Düzeyi	2	0	4	1	2	0
Akademisyenler	0	1	0	1	0	1
Toplam	32	1	37	13	30	2

Projelere verilen desteklerde ise daha yaygınlaşmış bir dağılım görülmektedir. Lisans ve Yüksek Lisans düzeyinde verilen desteklerin dağılımının hareketlilik desteklerinde olduğu gibi daha çok Kosova'dan gerçekleşen hareketliliklerin desteklenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Desteklerin dağılımın bu şekilde gerçekleşmesi eğitim alanında sağlanan bu yardımların kalkınma yardımlarının destekleyici bir unsuru olarak görüldüğü şeklinde de açıklayabileceğimiz bir durumun ortada olduğunu göstermektedir. 2018 yılı verileri de dikkate alınarak yapılan inceleme ise daha ilginç bir veri sunmaktadır. 2018 yılında elde edilen rakamsal dağılım ile 2019 yılı arasında çok büyük bir fark bulunmamasına rağmen 2020 yılındaki verilerde bir düşüş gözlemlenmektedir. Eğitim hareketliliklerindeki süreklilik burada yerini bir düşüş eğilimine bırakmış gibi görünmektedir. Kuruma ait 2021 verileri de sunulduğunda elde edilecek veri setleri ile yapılacak inceleme bu konuda daha sağlıklı bir yorum yapma imkanı sunacaktır.

Tablo 10. 2018-2020 yıllarına ait farklı düzeylerdeki öğrencilere ait proje desteklerinin rakamsal verileri (Kaynak: DAAD Raporları) ¹⁹⁶

	2018 Yılı		2019 Yılı		2020 Yılı	
	Kosova	Almanya	Kosova	Almanya	Kosova	Almanya

¹⁹⁵ Kaynak: DAAD Raporları)

¹⁹⁶ <https://www.daad.de/de/der-daad/kommunikation-publikationen/berichte/jahresbericht/> /

Erişim Tarihi: 05.07.2022

Lisans Düzeyi	5	8	16	4	11	1
Yüksek Lisans Düzeyi	20	5	15	2	10	2
Doktora Düzeyi	6	0	9	0	0	0
Akademisyenler	13	13	22	4	2	1
Toplam	44	26	62	10	23	4

Eğitim alanında sağlanan desteklere örnek olarak verilebilecek başka örnekler de bulunmaktadır. Örneğin Prizren’de kurulan üniversitenin kurucu rektörlüğünü daha önce Bremen kentinde Hochschule Bremen Üniversitesi’nde hem kurucu rektörlük hem de dekanlık görevlerini üstlenmiş olan Robert Mönch yapmıştır.¹⁹⁷ Ülkenin ikinci büyük kentinde kurulan bu üniversite hala çok sayıda öğrencinin eğitim gördüğü bir okul olmaya devam etmektedir. Kurulmasının hemen ardından Hochschule Bremen ile yapılan bir anlaşma ile birlikte her yıl 20 öğrencinin bu okulda değişim öğrencisi olarak eğitim görmeleri kararlaştırılmıştır.

Kosova’lı üniversiteler Erasmus Programı ile üniversiteler arasında gerçekleştirilen ve KA131 projeleri ile desteklenen öğrenci ve personel hareketliliklerinden henüz faydalanamamaktadır. Ancak buna rağmen birçok üniversite Memorandum of Understanding ya da ikili Anlaşmalar aracılığı ile bu hareketlilikleri fonlamak ya da Avrupa Komisyonunun diğer projelerinden faydalanmak için hareket etmektedirler. Örneğin ECK olarak bilinen European College of Kosovo Niğde Üniversitesi ile bir AB projesi çerçevesinde öğrenci değişimi yapabilmektedir.¹⁹⁸

DAAD dışında Goethe Enstitüsü’de Pristine’deki merkezi ile 2013 yılından beri çalışmalarını yürütmektedir. Merkez Almanca dil öğrenimi konusunda modern bir eğitim imkanı sunmanın yanı sıra Alman Kültürü konusunda da bir iletişim noktasıdır. Bu merkezde aynı zamanda Dil Yeterliliğini ölçen sınavlar da düzenlenmekte ve

¹⁹⁷ https://www.zeit.de/studium/uni-leben/2011-09/uni-prizren-2?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Erişim Tarihi: 10.06.2022

¹⁹⁸ <http://eck-edu.org/?m=t&id=107> Erişim Tarihi: 18.06.2022

Enstitünün Avrupa Dil Yeterlikleri Çerçevesine uygun olarak düzenlediği dil sertifikaları sahiplerini bulmaktadır. ¹⁹⁹Yine enstitü tarafından düzenlenen farklı etkinlikler ve hareketlilikler de bulunur. Örneğin “Prishtina Has No River” isimli proje ile edebiya alanında 1 ay süren 5 farklı hareketlilik gerçekleştirilmiştir. ²⁰⁰

¹⁹⁹ <https://goethe-ks.org/de/rreth-nesh/> Erişim Tarihi: 18.06.2022

²⁰⁰ <https://www.goethe.de/en/kul/rep/pri.html> Erişim Tarihi: 24.06.2022

SONUÇ

Bu araştırma Kıta Avrupasının en güçlü ülkelerinden Almanya'nın, Avrupa'da en son bağımsızlığını elde etmiş ülkesi Kosova ile olan ikili ilişkilerine odaklanarak dış politika kurgusu ve uygulamalarında etkili temel faktörleri tespit ve analiz etmek amacıyla yola çıkmıştır.

Alman dış politikasının, II Dünya savaşı yenilgisi sebebiyle savaş sonrası dönemde pasif politikalar sergilediği dönemler ayrı tutlursa, ülkenin ulusal bütünlüğünü elde ettiği 1990 yılından bu yana, Kıta Avrupasında hep baskın bir güç olarak öne çıktığı görülmüştür. Bismarck döneminin *realist politikaları* sivrilererek I, Dünya Savaşı ile sonuçlanmıştır. Ancak, yenilgi ile sonuçlanan savaş yine yayılcı politikalar ile Avrupa'daki “*yaşam alanını*” genişletmeye çalışan Nazi Almanya'sını doğurmuştur. II. Dünya Savaşı sona erdiğinde Almanya'nın yaşamış olduğu hezimet Almanya'nın dış politikasını yeniden kurgulamasını bir mecburiyet haline getirmiştir.

Doğu ve Batı Almanya olarak bir bölünme yaşayan ülke özellikle Federal Almanya ile normatif yönü güçlü, uluslararası kurumlara saygılı ve kendi egemenliğini uluslararası kurumlar üzerinden uluslararası toplumun bir parçası olmak adına sınırlayabilecek bir ülkeye dönüşmüştür. Uluslararası hukuku temel alan uygulamalara sahip ve şiddet kullanımını ancak uluslararası toplum tarafından meşru görülmesi ve uluslararası örgütler ile sınırlandırılmış bir şekilde kullanmaya hazır devlete dönüştüğü görülmektedir. Bu noktalar Dieter Senghaas tarafından ortaya konulan “Zivilisatorische Hexagon”²⁰¹ prensiplerini karşılar niteliktedir. Bu durum özellikle Japonya ve Almanya'nın Dış Politika uygulamalarını açıklayabileceği fikri ile Hans Maull tarafından öne sürülen Zivilmacht kavramının hem İkinci Dünya Savaşı hem de 1990'lar sonrası dönemi açıklamak için neden tercih edilebileceğini de ortaya koyar.

Bu açıklayıcılık, liberalleşme akımının etkisi ile, Almanya'nın Avrupa'nın önde gelen ticari güçlerinden biri olması sebebiyle dış politikasını maksimum ekonomik kazanç şiarıyla kurguladığını öne süren bilim insanlarının da haklı sebepler öne sürebilmesine sebep olmuştur. Nitekim Almanya gerek Avrupa Ekonomik

²⁰¹ Zivilisatorische Hexagon, Sivil Güç terimin açıklanması için kullanılan ve bir ülkenin sivil güç olarak kabul edilmesi için gerekli olan altı temel niteliğin açıklanmasıdır.

Bütünleşmesinin bir parçası olmasıyla yıllar içinde Birlik içinde kazandığı lokomotif konumu, gerekse de ikili ilişkilerini kurgularken ekonomik büyümeyi de hedefleri arasına yerleştiren bir dış politika kurgulaması yaptığı eleştirisi ile karşılaşmıştır. Ancak farklı dönemlerde, ekonomik kaygıları geride bırakarak Uluslararası Toplum ile eşgüdüm halinde hareket etmesi, hatta çıkarlarına aykırı olarak davranmayı kabul etmesi bu yaklaşımın açıklayıcılığını güçsüzleştirmiştir.

Hem Senghass hem de Elias tarafından medenileşme-sivilleşme ve barış arasında kurulan bağlantı, güç paylaşımı, karşılıklı bağımlılık, siyasi katılım ve toplumsal adalet kavramlarını Sivil Güç olarak hareket eden bir ülke için Dış politikanın merkezine yerleştirmiştir. Dış politika aktörlerinin etki alanlarının paylaşımı, yetkilerin anayasal olarak farklı aktörler ile paylaşılması, vakıf ve derneklerin de aktif olarak bir dış politika aktörü ve aracı olmaları Almanya'nın bir sivil güç olarak hareket ettiğini destekler niteliktedir.

Almanya'da dış politikanın kurgulanması ve uygulanmasında özellikle şansölyenin sahip olduğu merkezi konumun, farklı alanlarda çalışan bakanlıklar ve diğer kurumlar tarafından desteklenmesi ve bir görev paylaşımının bulunması, birçok kanaldan ve etkin bir politikayı sonuç olarak görebilmemize imkân sağlamaktadır. Dışişleri Bakanlığının sahip olduğu ve Parlamento ile Federal Konsey tarafından desteklenen koordinasyon işlevi eşgüdüm ile ilerleyen bütüncül bir politika izlenmesi ile sonuçlanmaktadır.

Bunun neticesi olarak da Balkanlarda uzun bir geçmişe sahip olan Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde uygulanan politikalarının bir bütün olarak Sivil Güç yaklaşımına uygun olarak kurgulandığı gözlemlenmektedir.

Almanya, Sırbistan-Kosova arasında 1990'lı yıllarda yaşanan sancılı süreçte, soykırım iddialarına ciddiyetle yaklaşılması gerektiği fikri ile yaklaşmış, Bosna Savaşında yaşanan savaş suçlarının “Nie Wieder-Bir Daha Asla” gerçekleşmemesi için adımlar atılması gerektiğini savunmuştur. Ancak NATO müdahalesine dâhil olunması parlamento kararı ve Kosova'daki durumun yoğun bir şekilde toplum tarafından tartışılmasının ardından gerçekleşmiştir.

Almanya'nın Kosova politikalarının “sivil güç” prensibine aykırı olduğunu iddia etmek için kullanılabilecek olan bir argüman ise Ordu ve Savunma Bakanlığı

tarafından Kosova’da üstlenilen görevlerdir. Ancak Almanya’nın bu güç ve şiddet uygulamalarını da meşru bir zeminde ve yalnızca uluslararası örgütler aracılığı ile barışın korunmasına yönelik olarak gerçekleştirmiş olması, ülkeye hala sivil çerçeve içinde hareket etmesine olanak sağlamaktadır.

Alman Dış Politikası, bölgedeki insani krizle mücadele etmek amacıyla NATO müdahalesinin hemen ardından insani yardımlara yoğunlaşmıştır. Almanya’nın farklı bakanlıkları hem kalkınma yardımları, hem de alt yapı yatırımları ile bölgeyi güçlendirmeye çalışmışlardır. Ayrıca UNMIK, KFOR, EULEX gibi uluslararası örgütlerin önderliğinde Kosova’da görev yapan farklı misyonlara, askeri bir nitelik taşımalarına rağmen destek vermiş, ancak gerçekleştirilen hizmetlerin de sivil alt yapı ve farklı sektörleri destekler nitelikte olmasına hassasiyet gösterilmiştir.

Almanya’nın uluslararası örgütler ile yaptığı işbirliği özellikle Avrupa Birliği ile farklı bir katman oluşturmaktadır. Almanya, AB üyeliğini Kosova ve Sırbistan arasındaki sorunların çözümü için ülkelerin önünde bir havuç olarak tutarken: olası yaptırımları da bir sopa olarak gösterilmesini sağlamıştır. Özellikle 2013 görüşmeleri bu duruma en iyi örnek olarak sunulmaktadır.

Bu tez yazılırken Sırbistan’ın provoke edici bir milliyetçilik yaklaşımı ile yeniden hareket etmeye başladığına dair emareler ortaya çıkmıştır. Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandr Vučić’in İkinci Dünya Savaşı esnasında bir toplama kampı olarak kullanılan Jasenovac’ı, orada on binlerce Sırp öldürüldüğü gerekçesi ile ziyaret etmesi ve Hırvatistan tarafından buna izin verilmemesi, Bosna Hersek’de Srebrenica kentinde yapılan anma törenlerine giden yola sırp askerlerin fotoğraflarının yerleştirilmesi, Kosova ve Sırbistan arasında yeniden başlayan tren seferlerinde kullanılan vagonların üzerine “Kosova Sırbistan’dır” ibarelerinin yerleştirilmesi gibi çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bu örnekler bölgedeki çatışma ve gerginliklerin her an yeniden başlayabileceği sinyalleri olarak görülmektedir. Almanya’nın bu noktada hala bir sivil güç olarak hareket ederken Balkanların geçmişi kadar çalkantılı olabilecek bir geleceği de planlayarak hareket etmesi beklenmektedir.

Ülkelerin sivil duruşlarının yeniden sorgulanmasına sebep olan bir diğer olay da Rusya ve Ukrayna arasındaki gerginliğin bir savaşa dönüşmesidir. Almanya bu süreçte savunma harcamalarını artırmaya mecbur kalmış ve taihinde ilk defa bir

yabancı ÷lkeye silah yardımı yapma taahhüdünde bulunmuştur. Bununla birlikte Kemal İnat'ın Şubat 2022'de Anadolu Ajansı için kaleme almış olduğu ve daha realist bir bakış açısı ile Almanya-Rusya ilişkilerini incelediği makalesinde Almanya'nın Rusya'nın saldırgan tavrına yönelik daha temkinli bir tavır benimsediğini öne sürdüğu gör÷lmektedir.²⁰² Almanya'nın savunma harcamaları artarken yapılan bütün açıklamalar ve alınan kararlarda Almanya, Ukraynalı sivillerin korunması gerekliliğine vurgu yaparken, hem NATO içinde hem de Avrupa Birliği olarak alınan kararları desteklemiştir. Almanya'nın savunma harcamalarını artırması, saldırgan bir politika izleme ihtimali gibi algılanmamaktadır. Zira ÷lkenin Savunma Bakanlığının AB'den bağımsız politikalar geliştirmedeği; uluslararası toplumun fikirlerini dikkate alarak ve uluslararası örgütler aracılığı ile hareket ettiği gör÷lmektedir. ÷lkeyi, bu durumda zorlayabilecek, etmenlerin başında savaşıñ uzaması halinde, ABD'nin NATO ittifakının büyük üyesi olarak diğer ÷lkelerden katkılarını artırması ve çeşitlendirmesini istediğinde, benimseyeceği tutum gelmektedir. Bu durumda tartışmaya açılacak konuların başında, Almanya'nın bir sivil güç olması, NATO ittifakının ve Balkanların geleceği olacağı ifade edilmektedir. Çünkü Almanya ve Polonya gibi ÷lkeler, tarihi olarak Dođudan gelen tehdit ve gerilimi durdurarak Avrupa kıtasının geri kalanının güvenliğini sağlayan ÷lkeler konumundadırlar.

Alman dış politikasının sivil yönünü güzel bir şekilde açıklayan bir diğer durum da, kültürel ve nitelikli çalışmalar yapan resmi vakıf ve dernek olarak DAAD ve Goethe Enstitüsü gibi kurumların yanısıra çok sayıda sivil vakıf ve derneklerin de Kosova'da faaliyetler gerçekleştiriyor olmasıdır. Bu vakıf ve dernek çalışmaları genel olarak toplum içinde dezavantajlı gruplar başta olmak üzere ihtiyacı olan sosyal, kültürel ve eğitim destekleri ve faaliyetlerinde yoğunlaşmaktadır. Gerek bu vakıf ve derneklerin çalışmaları gerekse de AB tarafından desteklenen Erasmus benzeri değişim projeleri ile gerçekleştirilen bu faaliyetlerin mikro düzeyde etkisinin çok yoğun olduğu gör÷lmüştür. Çalışmanın içinde sunulan veriler dikkate alındığında ÷lkenin nüfus yoğunluğuna oranla gerçekleştirilen hareketlilik sayılarının son derece yüksek olduğu gör÷lmektedir. Ayrıca değişim hareketlerinin ÷lkenin iletişim, ulaşım,

²⁰² Kemal İnat, Almanya'nın Rusya İkilemi, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/almanyanin-rusya-ikilemi/2490694> , Erişim Tarihi: 10.07.2022

kanalizasyon gibi alanlarda alt yapısına yönelik gerçekleştirilen hizmetlerin eğitim ve kültür sektörüne etkisinin de yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tez, eğitim ve kültürel alanlarındaki ilişkilerin Sivil Güç prensibiyle daha fazla öne çıkacağı hipotezinden yola çıkmıştır. Bununla birlikte, yardıma muhtaç olarak kategorize edilen Kosova gibi ülkelere yönelik sağlanan kalkınma yardımları ve alt yapıya yapılan desteklerin, eğitim sektörünün alt yapısına dair sağladığı imkanlar ile mesleki eğitim alanında parlak sonuçlar verdiği görülmüştür. Örneğin mesleki eğitimi ve istihdam oranlarını güçlendirmek için desteklenen projelerin de yardımıyla Kosova'daki işsizlik oranları 2004 yılındaki % 57,5'ten 2021'de % 25,8'e düşmüştür. Kosova'yı bu süreçte destekleyen tek ülke Almanya olmamakla birlikte, Almanya'nın yaptığı yardım oranının yüksekliği bu başarıda payın büyük kısmını Almanyaya ile ilişkilendirilmesine sebep olmaktadır. Bu yüksek oranlı değişim, kültürel ve eğitim alanlarındaki gelişmelerin diğer sektörler ile birleştiğinde nasıl bir dönüşüme sebep olabileceğini ve bir ülkenin başka bir ülkeyi nasıl derinden etkileyebileceğini gösteren güzel bir örneği ortaya koymaktadır. Almanya-Kosova ilişkilerinde askeri gücün varlığı, sivil güce olanak sağlamak için kullanılmış ve Almanya bu şekilde Balkanlardaki bu küçük ülke aracılığı ile bölgede iktisadi olarak varlığını perçinlerken, yaşanması olası problemlere de doğrudan müdahale edebilme imkanına sahip olmuştur. İki ülke arasındaki bağların güçlenmesi bölgeyi stabilize ederken, Kosova'nın dönüşümüne imkan sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- BARTL, Peter: Die Albanischen Muslime zur Zeit nationalen
Unabhängigkeitsbewegung (1878-1912). Wiesbaden 1968.
- BARTSCH, Sebastian: : Politische Stiftungen: Grenzgänger zwischen Gesellschafts-
und Staatenwelt. .ed. Wolf Dieter EBERWEIN, Karl KAISER (Hrsg.):
Deutschlands neue Außenpolitik. Band 4: Institutionen und Ressourcen (Schriften
des Forschungsinstituts der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik
e. V., Internationale Politik und Wirtschaft, Sayı 63). Münih, 1998, S. 185–
198.
- BULKAN, Duygu ve İsmail Ermağan, Burak Gümüş, Almanya’nın Göç Politikaları
s.412-443, Ed. Prof Dr. Hüsseyin Bağcı, Doç. Dr. İsmail Ermağan ve Prof.
Dr. Burak Gümüş, Dünya Siyasetnde Almanya II- Yönetim –Ekonomi-
Toplum, Nobel Yay. İstanbul, 2019
- BULMER Simon ve William PATERSON. The Federal Republic of Germany and
the European Community, Boston, 1987.
- DELL ,Susanne. Kosovo. Informieren, Reisen, Erinnern. Münih 2008.
- DEMİRTAŞ-COŞKUN, Birgül , “Geçmişten Günümüze Almanya’nın Balkanlar
Politikasinin Analizi: Değişim mi, Süreklilik mi?”, Avrasya Dosyası, Cilt
14, Sayı 1, 2008, ss. 331-372.
- DOĞAN, Nejat; Almanya’nın Avrupa’daki Konumuna Teorik Yaklaşımlar:
Almanya’nın Yeniden Birleşmesinden 20 Yıl Sonra Bir Değerlendirme;
Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:1,
Sayı:1 Güz 2011, s. 1-19

DUFFIELD, John S. German Security Policy After Unification: Sources of
Continuity and Restraint, Contemporary Security Policy, Vol.15, No:3 S.
170-198.

ELIAS, Norbert, Über den Prozess der Zivilization, Frankfurt am Main, Suhrkamp,
1976

ENKELSMANN, Dagmar ve Florian Weis. Ich lebe am fröhlichsten im Sturm“
(Rosa Luxemburg). 25 Jahre Rosa-Luxemburg-Stiftung:
Gesellschaftsanalysen und politische Bildung. VSA, Hamburg, 2015.

GÜRKAYNAK, Muharrem, ve Serhan YALÇINER. “Uluslararası Politikada
Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme.” Uluslararası
İlişkiler / International Relations, vol. 6, no. 23, 2009, s. 73–92.

HAFTENDORN, Helga. Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschränkung und
Selbstbehauptung, 1945-2000, Stuttgart/München: DVA 2001.

HELLMANN, Gunther. Jenseits von Normalisierung und Militarisierung: Zur
Standortsdebatte über die neue Deutsche Außenpolitik; Aus Politik und
Zeitgeschichte, B. 1-2/97, 1997

HRBEK, Rudolf . Die Anfangsjahre im Bundesrat, Miterlebt - mitgestaltet. Der
Bundesrat im Rückblick, Bonn 1989,

HUELSHOFF, Michael. German Business and the 1992 Project, ed. Carl
LANKOWSKI. Germany and the European Community, Beyond
Hegemony and Containment?, Basingstoke 1994, s.29.

İNAT, Kemal, Birleşme Sonrasında Almanya’nın Dış Politikası: “Normalleşme”nin
Son Adımları, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi , (1) ,s. 1-37. 2009.

KAİSER, Karl. Das Vereinigte Deutschland in der Internationalen Politik, ed. Hans Maull , Deutschlands neue aussenpolitik , Bd:1: Grundlagen, Berlin, Boston: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 2015, s.1-14.

KİRAZ, Sami. Uluslararası İlişkilerde Egemenliğin Değişen Yüzü, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 2012, Cilt: 5, Sayı: 1, s. 93-102.

Kriste, Knut/ Maull, Hans W. Zivilmacht und Rollentheorie; Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 3:2 (1996) s. 283-312

MAULL Hans W. Germany and the Use of Force, Still a ‘Civilian Power’; Survival, V. 42 Sayı:2 (2000 Yaz Sayısı) s. 56-80.

MAULL, Hans W. Zivilmach Bundesrepublik Deutschland: Vierzehn Thesen für eine neue deutsche Aussenpolitik; Europa Archiv, Vol. 43 (1992) No:10, s. 269-278.

MEARSHEIMER, John J. The Tragedy of Great Power Politics, New York/London, 2001

MORAVCSIK, Andrew. The Choice for Europe Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht, Ithaca, New York, 1998.

MORGENTHAU, Hans. Politics among Nations: The struggle for power and peace, New York 1985

OĞULTÜRK , M. Cem ve Ferhat Dağıstan, Soğuk Savaş Döneminde Almanya’nın Balkanlar’a Etkisi, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2017, Cilt 16, Sayı:1S. 33-56

PLATZER, Hans Wolfgang. Unternehmensverbaende in der EG, Kehl am Rhein, 1984.

- RAUTENBERG, Hans-Jürgen ve Norbert Wiggershaus. Militärgeschichtliche Mitteilungen (MGM), Band 21, Karlsruhe, G.Braun Vlg.1977, S. 135–206.
- RİNK, Martin, Die Bundeswehr 1950/55–1989 (= Militärgeschichte kompakt. 6). DeGruyter Oldenbourg, München 2015
- RUDOLF, Peter, The Mth of German Way, German Foreign Policy and Transatlantic Relations, Survival, V. 47 No: 1 S. 133-152.
- SCHARRER, Hans Eckart. The Internal market, ed. Carl Christoph SCHWEITZET ve Detlev KARSTEN, The Federal Republic of Germany nd EC membership Evaluated, Pinter,1990, s. 3-13.
- SCHMIDT, Rainer F. Die Außenpolitik des Dritten Reiches 1933-1939,Stuttgart, 2002
- SCHMİDT, Franz, Zeitschrift für Politik, Neue Folge, Vol. 3, No. 3 (Aralık 1956), s. 252-258
- SCHRADE, Christina. Machtstaat, Handelsstaat oder Zivilstaat? Deutsche Entwicklungspolitik nach dem Ende des Ost-West-Konflikts, Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 1997, S. 255-294
- SCHUBERT, Klaus ve Martina KLEİN: Das Politiklexikon. 7. Baskı. Bonn, 2020.
- SCHWARZ, Hans Peter. Handbuch der deutschen Aussenpolitik, 1975
- SENGHAAS, Dieter. Frieden Machen, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1997.
- SOMMER, Karl-Ludwig. Der Bundesrat als außenpolitische Kontrollinstanz in den Anfangsjahren der Bundesrepublik Deutschland , Zeitschrift für

Parlamentsfragen, Vol. 23, No. 3, August 1992, s. 537-556

SUNDHAUSSEN, Holm, "Jugoslawisch-deutsche Beziehungen zwischen Normalisierung, Bruch und erneuter Normalisierung", Othmar Nikola Haberl ve Hans Hecker (der.), Unfertige Nachbarschaften Die Staaten Osteuropas und die Bundesrepublik Deutschland, Essen, Reimar Hobbing Verlag, 1989, s. 147.

SZABO, Stephen F. Parting Ways, The Crisis in German- American relations, Washington, DCC, Brookings, 2004.

VICKERS , Miranda. The Albanians. A modern history. London/New York 2014

VON BREDOW, Wilfred, Die Außenpolitik Deutschlands- Eine Einführung, VS-Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2006,

WALTZ, Kenneth N. Theory of International Politics, New York. 1979

WELLER, Christoph. Bundesministerien . ed. S. Schmidt, G. Hellman ve R. Wolf, Handbuch zur Deutschen Außenpolitik. VS Verlag für Sozialwissenschaften., 2007

ELEKTRONİK VE DİJİTAL KAYNAKLAR

<https://balkaninsight.com/2021/09/27/german-parliament-gets-24-new-mps-with-balkan-roots/> Erişim Tarihi: 16.09.2021

<https://www.bundestag.de/presse/hib/-/570280> Erişim Tarihi: 16.09.2021

AE Pamphlet 525-100, Military Operations The U.S. Army in Bosnia and Herzegovina, <https://fas.org/irp/doddir/army/ae-pam-525-100.pdf> Erişim Tarihi: 24.04.2019

Bertelsmann Stiftung's Transformation Index (BTI) 2012. Kosovo Country Report. <http://www.btiproject.de/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Kosovo.pdf> Erişim Tarihi: 18.02.2021

<http://eck-edu.org/?m=t&id=107> Erişim Tarihi: 18.06.2022

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> , S.7, S.16, S. 17, S.19, S.22, S.26. Erişim Tarihi: 20.04.2021

http://www.albanianhistory.net/1689_Kosovo-Turkish-War/de/index.html Erişim Tarihi: 12.02.2019

http://www.auswaertigesamt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Kosovo_node.html Erişim Tarihi: 10.02.2021

<http://www.bundespraesident.de/DE/Bundespraesident/Reden-und-Interviews/reden-und-interviews-node.html> Erişim Tarihi: 25.04.2021

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.html Erişim Tarihi: 08.05.2022

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm#D> Erişim Tarihi: 12.05.2021

<http://www.spiegel.de/politik/ausland/kosovo-offensive-der-saeuberung-a-15190.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://de.reuters.com/article/deutschland-kosovo-zf-idDENEI05804520080220> Erişim Tarihi: 10.02.2021

<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-01-19-712>

Erişim Tarihi: 24.07.2021

<https://erasmus-stiftung.de/taetigkeitsbereiche/auslandsaktivitaeten/> Erişim Tarihi:

22.05.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0904&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0904&from=EN) Erişim

Tarihi: 22.05.2022

<https://fondikgk.org/en/financing-agreement-signed-between-kfw-german->

[development-bank-and-kcgf-agreement-value-6-million-euro/](https://fondikgk.org/en/financing-agreement-signed-between-kfw-german-development-bank-and-kcgf-agreement-value-6-million-euro/) Erişim

Tarihi: 17.04.2022

<https://fondikgk.org/en/kcgf-signs-the-agreement-with-the-agency-of-finance-in->

[kosovo-afk/](https://fondikgk.org/en/kcgf-signs-the-agreement-with-the-agency-of-finance-in-kosovo-afk/) Erişim Tarihi: 17.04.2022

<https://goethe-ks.org/de/rreth-nesh/> Erişim Tarihi: 18.06.2022

<https://kosovo.fes.de/> Erişim Tarihi: 17.04.2022

<https://peacekeeping.un.org/en> Erişim Tarihi: 24.04.2019

<https://rs.boell.org/en/about-us> Erişim Tarihi: 27.04.2022

<https://rs.boell.org/en/western-balkans-strategy-group> Erişim Tarihi: 27.04.2022

<https://safiaaslam269.wordpress.com/2014/11/26/reunification-of-germany-history->

[from-newspapers/](https://safiaaslam269.wordpress.com/2014/11/26/reunification-of-germany-history-from-newspapers/) Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://shape.nato.int/ongoingoperations/nato-mission-in-kosovo-kfor-> Erişim

Tarihi: 08.05.2022

<https://sr-rs.facebook.com/germany.in.kosovo/> Erişim Tarihi: 10.04.2021

<https://tr.euronews.com/2022/06/02/avrupa-birliği-h-rvatistan-n-2023-te-euro-para->

[birimine-gecmeye-haz-r-oldugunu-bildirdi](https://tr.euronews.com/2022/06/02/avrupa-birliği-h-rvatistan-n-2023-te-euro-para-birimine-gecmeye-haz-r-oldugunu-bildirdi) Erişim tarihi: 04.06.2022

<https://tradingeconomics.com/germany/exports-to-kosovo> Erişim Tarihi: 17.02.2021

<https://unmik.unmissions.org/activities> Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/mandate> Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/rule-law-kosovo-and-mandate-unmik>

Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/united-nations-office-belgrade>

Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244>

Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244>

Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://unmik.unmissions.org/unmik-mitrovica-regional-office-0>

Erişim Tarihi: 22.05.2022

<https://www.100.bmw.de/BMW100/Navigation/DE/Meilenstein-05/1945-1966.html> Erişim tarihi: 04.06.2022

<https://www.abendblatt.de/archiv/2000/article204230835/Hufeisenplan-das-Kriegsraetsel.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/geschichte-des-auswaertigen-amts>

Erişim Tarihi: 22.04.2021

<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/laender/kosovo>

[node/vertretungenkosovo/207446](https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/laender/kosovo) Erişim Tarihi: 19.02.2019

<https://www.bild.de/wa/ll/bild-de/unangemeldet-42925516.bild.html> ,

Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://www.bmi.bund.de/DE/ministerium/unsere-geschichte/unsere-geschichte-node.html> Erişim Tarihi: 20.02.2019

https://www.bmi.bund.de/DE/startseite/startseitenode.html;jsessionid=06109FACB8AEEC1C8B28E43A69109467.1_cid373 Erişim Tarihi: 21.02.2019

[https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/sicherheit/feierstunde-auslandsrueckkehrer-](https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/sicherheit/feierstunde-auslandsrueckkehrer-weltkarte.pdf?__blob=publicationFile&v=1)

[weltkarte.pdf?](https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/sicherheit/feierstunde-auslandsrueckkehrer-weltkarte.pdf?__blob=publicationFile&v=1) [blob=publicationFile&v=1](#) Erişim Tarihi: 26.02.2019

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/02/asylantraege-kosovo.html> Erişim Tarihi: 16.02.2019

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/topthemen/DE/topthema-freiwillige-rueckkehr/topthema-freiwillige-rueckkehr.html;jsessionid=6D42D45C088F4A4272A4B62C4999DD8D.1cid364?nn=9388812> Erişim Tarihi: 16.02.2019

<https://www.bmvg.de/de/ministerium> Erişim Tarihi: 28.11.2021

<https://www.bmvg.de/de/ministerium/geschichte-des-verteidigungsministeriums>
Erişim Tarihi: 28.11.2020

<https://www.bmvg.de/de/ministerium/organisation/die-abteilungen>
Erişim Tarihi: 29.11.2021

<https://www.bmz.de/de/entwicklungspolitik/perspektive-heimat>
Erişim Tarihi: 17.04.2022

<https://www.bmz.de/de/laender/kosovo> Erişim Tarihi: 16.04.2022

<https://www.bmz.de/de/laender/kosovo/kernthema-klima-energie-16250>
Erişim Tarihi: 16.04.2022

<https://www.bmz.de/de/ministerium/geschichte> Erişim Tarihi: 04.02.2022

<https://www.bmz.de/de/ministerium/geschichte/hintergrund>
Erişim Tarihi: 04.02.2020

<https://www.boell.de/de/wer-wir-sind> Erişim Tarihi: 17.01.2022

<https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17225/bundesgrenzschutz-bgs/>
Erişim Tarihi: 15.07.2021

<https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/188072/20-jahre-parlamentsvorbehalt-10-07-2014> Erişim Tarihi: 25.04.2019

<https://www.britannica.com/topic/Albanian-League> Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/ausschuesse/ausschuesse-node.html>

Erişim Tarihi: 12.09.2021

<https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/ausschuesse/ausschuesse-node.html>

Erişim Tarihi: 12.09.2021

<https://www.bundesrat.de/DE/bundesrat/europakammer/europakammer-node.html#doc4353516bodyText1> Erişim Tarihi: 20.06.2021

https://www.bundesrat.de/SharedDocs/TO/932/tagesordnung932.html;jsessionid=05ED41F1172B36320DA474EDF1AE85F9.2_cid382 Erişim Tarihi: 20.06.2021

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/bundeswehr-im-mittelmeer-und-im-kosovo-1141056> Erişim Tarihi: 20.08.2021

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/bulletin/rede-des-bundesministers-des-auswaertigen-joschka-fischer--784302> Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze> Erişim Tarihi: 16.09.2021

<https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze> Erişim Tarihi: 22.02.2022

https://www.bundestag.de/ausschuesse/ausschuesse18/a12/auslandseinsaetze/auslandseinsaetze/kfor_bisherige_mandate/247452 Erişim Tarihi: 16.09.2021

<https://www.bundestag.de/internationales> Erişim Tarihi: 15.02.2022

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_00-245200 Erişim Tarihi: 20.04.2021

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02-245124 Erişim Tarihi: 20.04.2021

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_03-245126 Erişim Tarihi: 20.04.2021

https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_05-245132 Erişim Tarihi: 20.04.2021

<https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr> Erişim Tarihi: 20.08.2021

<https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/auftrag-aufgaben-bundeswehr>
Erişim Tarihi: 20.08.2021

<https://www.bundeswehr.de/de/wie-lauten-die-einsatzzahlen--93752> Erişim Tarihi:
20.08.2021

<https://www.bundeswehr.de/resource/blob/170952/b06e6d1ff9f3610715129a366ce60a95/download-einsatzkarte-data.jpg> Erişim Tarihi: 20.08.2021

<https://www.cimonline.de/de/html/migrationspolitikberatung-im-kosovo.html>
Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://www.daad.de/en/the-daad/who-we-are/> Erişim Tarihi: 24.05.2022

<https://www.dw.com/en/goethe-institut-looks-back-on-60-years-of-cultural-exchange/a-15277312> Erişim Tarihi: 24.05.2022

https://www.einsatz.bundeswehr.de/portal/a/einsatzbw/start/aktuelle_einsaetze/kosovo/info_kfor Erişim Tarihi: 10.09.2021

<https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,16> Erişim Tarihi: 08.05.2022

<https://www.facebook.com/DAAD.Kosovo/> Erişim Tarihi: 07.06.2022

<https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/kosovo-struck-besucht-den-ort-der-maerz-unruhen-1196937.html> Erişim Tarihi: 12.02.2019

<https://www.fes.de/stiftung/geschichte> Erişim Tarihi: 05.01.2022

<https://www.fes.de/stiftung/geschichte> Erişim Tarihi: 05.01.2022

<https://www.fes.de/stiftung/internationale-arbeit> Erişim Tarihi: 05.01.2022

<https://www.fes.de/stiftung/ueber-die-fes> Erişim Tarihi: 05.01.2022

<https://www.fpa.es/en/princess-of-asturias-awards/communication-and-humanities/>
Erişim Tarihi: 24.05.2022

<https://www.freiheit.org/de/ost-und-suedosteuropa> Erişim Tarihi: 27.04.2022

<https://www.freiheit.org/de/stiftung> Erişim Tarihi: 20.01.2022

<https://www.freiheit.org/de/stiftung> Erişim Tarihi: 25.01.2022

<https://www.freiheit.org/de/westliche-balkanlaender> Erişim Tarihi: 28.04.2022

https://www.gesetze-im-internet.de/berlin_bonng/BJNR091800994.html Erişim Tarihi: 04.02.2020

<https://www.giz.de/en/aboutgiz/profile.html> Erişim Tarihi: 04.02.2022

https://www.giz.de/en/workingwithgiz/german_government.html Erişim Tarihi: 04.02.2022

<https://www.giz.de/en/worldwide/298.html> Erişim Tarihi: 20.04.2022

<https://www.goethe.de/en/kul/rep/pri.html> Erişim Tarihi: 24.06.2022

<https://www.gov.uk/government/topical-events/western-balkans-summit-london-2018> Erişim Tarihi: 13.02.2021

<https://www.hss.de/ueber-uns/> Erişim Tarihi: 17.01.2022

<https://www.hss.de/weltweit-aktiv/europa/> Erişim Tarihi: 27.04.2022

<https://www.kas.de/de/geschichte> Erişim Tarihi: 09.01.2022

<https://www.kas.de/en/web/kosovo/about-us> Erişim Tarihi: 17.04.2022

<https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Aufgaben-und-Ziele/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

<https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Aufgaben-und-Ziele/Unsere-Arbeitsweise/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

<https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Unsere-Wirkungen/Ergebnisse/Ex-post-Evaluierungsberichte-J-K/> Erişim Tarihi: 16.04.2022

<https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Weltweite-Pr%C3%A4senz/> Erişim Tarihi: 06.02.2022

<https://www.kfw-entwicklungsbank.de/Internationale-Finanzierung/KfW-Entwicklungsbank/Weltweite-Pr%C3%A4senz/Europa/Kosovo/#> Erişim Tarihi: 16.04.2022

<https://www.mapchart.net/europe.html> Erişim Tarihi: 20.05.2022

https://www.nzz.ch/erfolgreiche_geberkonferenz_zu_kosovo-1.782311 , Erişim Tarihi: 19.02.2019

<https://www.outsidethebeltway.com/german-unification-anniversary/> Erişim Tarihi: 18.04.2019

<https://www.rosalux.rs/en/about-us> Erişim Tarihi: 28.04.2022

<https://www.rosalux.rs/en/balkan-forum> Erişim Tarihi: 28.04.2022

<https://www.startfinder.de/de/beratungszentrum/kosovo> Erişim Tarihi: 03.02.2022

<https://www.tagesspiegel.de/kultur/staatsministerin-fuer-internationale-kulturpolitik-michelle-muentefering-wir-muessen-teilen-lernen/22616778.html> Erişim Tarihi: 24.04.2019

<https://www.theguardian.com/world/from-the-archive-blog/2018/oct/05/german-reunification-october-1990> Erişim Tarihi: 18.04.2019

https://www.zeit.de/studium/uni-leben/2011-09/uni-prizren-2?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Erişim Tarihi: 10.06.2022

<https://www2.daad.de/ausland/studieren/stipendium/de/70-stipendien-finden-und-bewerben/?status=&target=273&subjectGrps=&daad=&q=&page=1&back=1> Erişim Tarihi: 07.06.2022

<https://www2.daad.de/hochschulen/ausschreibungen/projekte/de/11342-foerderprogramme-finden/?zland%5B%5D=273&s=1> Erişim Tarihi: 10.06.2022

<https://www.daad.de/de/der-daad/kommunikation-publikationen/berichte/jahresbericht/> Erişim Tarihi: 05.07.2022

Die kosovarisch-deutsche Wirtschaftsvereinigung (KD WV)
<https://oegjk.org/de/oegjk/> Erişim Tarihi: 18.06.2022

İnat Kemal, Almanya'nın Rusya İkilemi,
<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/almanyanin-rusya-ikilemi/2490694> ,
Erişim Tarihi: 10.07.2022

Küntzel, Mattias: <http://www.matthiaskuentzel.de/contents/deutschland-und-das-kosovo?print=y> Erişim Tarihi: 15.02.2019

Michelle Müntefering (SPD) ve Monica Grütters (CDU) -
<https://www.tagesspiegel.de/kultur/staatsministerin-fuer-internationale-kulturpolitik-michelle-muentefering-wir-muessen-teilen-lernen/22616778.html> Erişim Tarihi: 24.04.2019

Milosevic, Steve. (Haziran 2013). "News analysis: Bundestag opens door for Serbia"s long anticipated EU aspirations."
http://news.xinhuanet.com/english/indepth/2013-06/28/c_132493040.html
Erişim Tarihi: 12.04.2022

The ICJ's Advisory Opinion on Kosovo <https://9k.gg/B4raS> Erişim Tarihi: 10.04.2021

www.dokumente.iosregensburg.de/JGO/Rez/Schmidt_Neke_Neuwirth_Widerstand_und_Kollaboration.html Erişim Tarihi: 12.02.2019

Rechtspopulisten: Lucke-Kritiker wird Chef der neuen AfD-Stiftung. In: Spiegel Online. 23. März 2015 (spiegel.de)
<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-gruendet-erasmus-stiftung-mit-konrad-adam-an-der-spitze-a-1025085.html> Erişim Tarihi: 01.07.2022